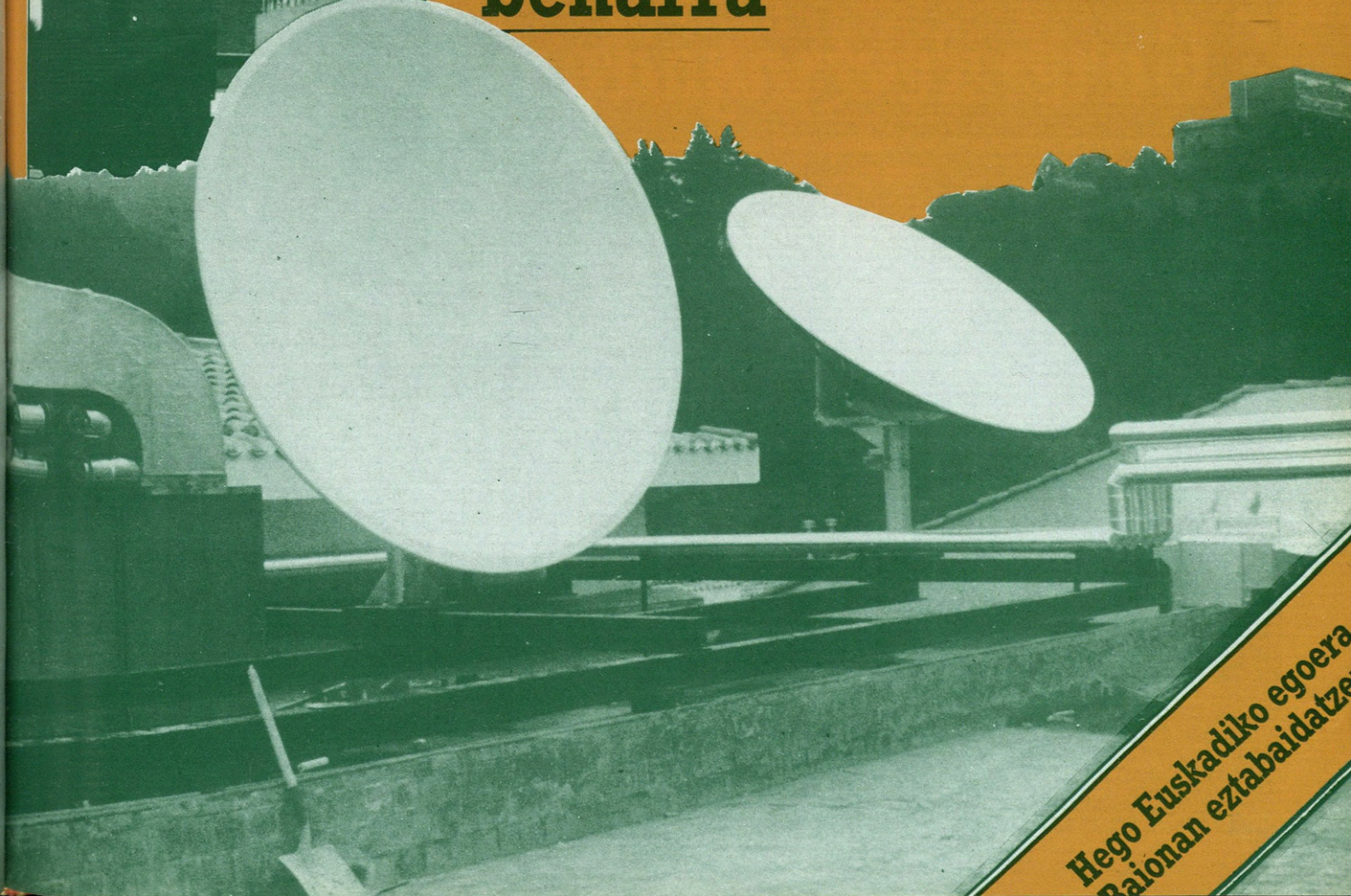

ARGIA

**Kontzientzi
eragozleak
legeari
aurre egiteko
prest**

**ETBren porrota,
Euskal Telebistaren
beharra**

**Hego Euskadiko egoera
Baionan eztabaidatze**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

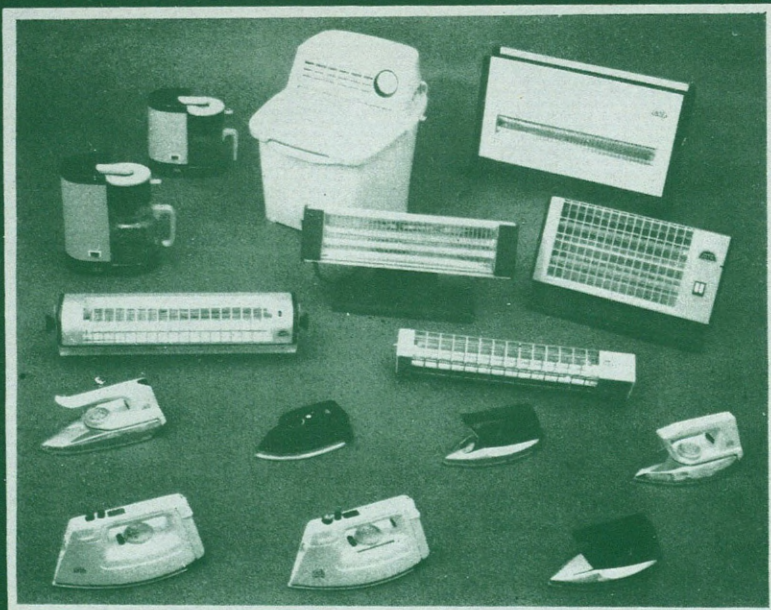
Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

Vivodist

Gure elektragailuak

JATA

JATA

EIBAR ELEKTROGAILUAK L.E.A.
Telex: 38533 — Telef.: (943) 71 82 43 (3 linea)
195 Postakutxa. EIBAR (GIPUZKOA)

1.173. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

13.— Baionan Hego Euskadiren etorkizuna eztabaidatzen. **I. Zubiondo.**

17.— Euskadiren zama jasangaitza. **F. Savater.**

NAZIOARTEKOA

18.— Hautsi ote da betiko Burkina-ko iraultza. **P. Sastre.**

19.— Mercedes-Benz: armagintzan leporaino sartuta. **A. Bizkarro.**

20.— Golkoa, hainbat genozidio-ren lekuko... **A. Bizkarro.**

ERREPORTAIK

22.— Itsaslur-87 feria: ohizko nekazaritza eta aurrerapena elkarri so. **J. Artetxe.**

24.— Kontzientzi eragozleak, legeari aurre egiteko prest. **I. Goitioltza.**

33.— J.L. Davant: «Raison D'Etat horren beldur handia dut». **E. Madariaga.**

40.— Telenorteko Azpiroz eta «Canal 10», PSOEren bi satellite euskararen kontra. ETBren porrota, euskal telebistaren beharra. **I. Uria.**

44.— Irakurleak mintzo.

KULTURA

45.— Kultur ataria.

46.— Tolosako Abesbatzen Lehiaketaren balantzea eta kronika. **Joxemi.**

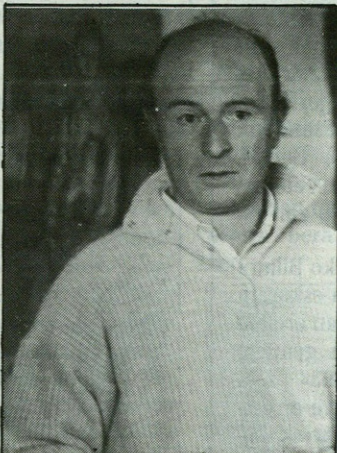
48.— «Seaska» eta «Ikas-Bi», lehenbizikoz mahaiaren inguruan. **J.L.**

50.— Liburu zaharren xarma eta arniamak. **J. Arano.**

52.— «Jarri berton», lehen diska kalean. **Zabal.**

53.— Kulturaren Aste Borrastea.

54.— Mundu zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

EUSKAL TELEBISTARA aldaketak datozen tenorean hainbat gauza jartzen dira kolokan, eta oraingo zuzendaritza sartu berriari orain arte Telenorteko zuzendaria izan den Azpiroz *ETBratzeak* ere hainbat zurrumurru altxatu ditu bazterrotan. **TELEBISTAREN INGURUAN** sortutako saltsen berri ematen zaigu aste honetako zenbakian, **40. orrialdean** eta modu zabalez. Horrezaz gain, bi mahai-ingururen berri dakarkizuegu *Iparraldetik*. Bata **HEGOALDEKO POLITIKARIEK** Baionako UEUn eginikoa (**13. orrialdean**), eta bestea **SEASKA ETA «IKAS-BI» BATASUNAK** mahai beraren inguruan lehenbizikoz bildu zirenekoa, hau ere Baionan (**48. orrialdean**). **Erdiko elkar hizketa**, hau ere, *Iparraldetik* datorkigu, **JEAN LOUIS DAVANT** protagonista nagusia izaki.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Gorka Izeta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermüfe Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparraldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Agus, Martxel Aizpurua, Itziar Alkor-

ta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elozegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Bel'tza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Txeroki, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarriandia, Allande Sokarros, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Urederra, Aitor Zabalgobaskoa.

Diselnu eta montajea: Jon, Eneko.

Azala: Joxe.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ezk. Bilbo. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

1987. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	5.300 pezeta.
Iparr. Euskal Herria.....	360 libera.
Estatu Espainola.....	5.300 pezeta.
Beste atzerriak.....	7.200 pezeta.
Airez.....	11.000 pezeta.

AZAROA 15 AZAROA 21

azaroaren 21an ilberri

eguzkia: (azaroaren 15ean)
irten: 07.53
sartu: 17.56

mareak: (azaroaren 15ean)
gora: 11.56 eta 00.40
behera: 05.32 eta 18.17

LIBURUAK

XABIER MENDIGUREN

Hiru Erregeen Mahaia

Titulua: Hiru Erregeen Mahaia

Egilea: Joxe Erribengoa

Marrazkilaria: Joxemari Telleria

Argitaletxea: Elkar

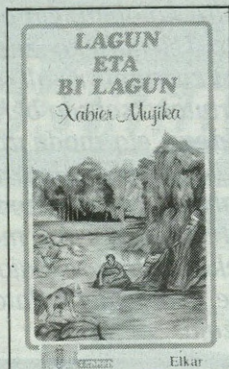
Ezaugarriak: Sor 18. 130 or. 450 pta.

«Gaur idazlan bat egin behar duzue» esaten die irakasleak gelako ikasle guztiei, «eta gaia hau izango da: mendiko ibilaldi bat: aurreko prestaketak, ibilaldia bera eta bertako gorabeherak». Horrelako egoera hori guztiz normala da OHOk azken ikasturteetan, eta Joxe Erribengoa errenteriarrek, bere maisu bizitzan erredazio askotxo zuzendua nonbait, horixe bera egin digu: ibilaldi

bat kontatu, baina 136 orritan.

Eta noski: folioko erredazio bat, txukun antxean idatziagatik aspergarri suertatzen bada, zer esanik ez 136 holako baldin baditu: egizue biderketa, eta irakurritakoan zenbateraino aspertu naizen atera kontuak. Ez bizitasunik, ez graziaz, datuetan ere ez beti zehaztasunik (Errenteriatik Legorretara joateko ez da Itsasondotik pasatzen, adibidez) Bueno, ni ez naiz mendizalea eta beharbada hortik sortu zait asperdura.

Liburu honek iazko Bilintx lehiaketako 2. saria eskuratu zuen. Aurreko astean ere antzeko zerbaite esan genuen, «Azkonarren laguna» zela eta, eta gaurkoan ere errepikatu egin behar: sariak hutsik uztea tristeza bada ere, horrelako liburuak saritu eta argitaratzea ez da gazteen artean irakurtzaleasuna bultzatzeko biderik onena. Ezta sail horretan hutsune handia egonda ere.

Titulua: Lagun eta bi lagun.

Egilea: Xabier Mujika.

Marrazkilaria: Jon Arretxe.

Argitaletxea: Elkar.

Ezaugarriak: 'Txanpa', 55 or., 380 pta.

Bi mutikoren haserretze eta adiskidetzeko historiak kontatzen dizkigu Xabier Mujikak bere lehen liburu honetan. Bat baserrikoa, bestea kalekoa. Dikotomietan dago oinarrituta: kapituluak ere bi dira, bakoitza adiskidetzeko batek kontutua. Hartara oreka lortzen du ipuinak.

Kontaera xamurra da, bi

aldetatik: arin irakurtzekoa, eta sentimenduetan oinarritua. Aukeran, nik esango nuke azkarregi kontatzen dituela gertaera batzuk. Orohar ximplea dela esan liteke: irakurle bakoitzak erabaki behar ximpletasuna edo ximplekeria den ezaugarri nagusi hori.

Txispa pixka bat izan bazu...

Titulua: Euskal Errijetaco olqueeta ta dantzeen neurrizco gatz-ozpinduba.

Egilea: Prai Bartolome Santa Teresa.

Prestatzailea: Patxi Altuna.

Argitaratzailea: Deustuko Unibertsitatea.

Ezaugarriak: 126 or., 800 pta.

Euskal literatura ikasi ez duenari horren titulu bitxiko irudituko zaion hori euskal klasikoetan dagoen liburu dibertigarria da, gustora irakurtzen den bakarretakoa. Hala ere, horrek ez digu azaltzen zer dela eta egin diren urte honetan liburu horren bi edizio desberdin. Patxi Altunak, oso diplomatikoa denez, biak ere elkarren osagarri direla esaten digu hitzaurrean. Ni ordea ez naiz jesuita eta egia osoa aitortuko dugu: aurreko edizioa (Euskararen Lekukoak-12) desastre hutsa zen. Eta desastre horrek badu gainera erantzule bat: L.M. Mujika jauna. Kontu hauek ixilduko bagenitu hobe litzateke agian, baina klasikoak gutxi saltzen direla eta, diru publikoaz argitaratzen direnez, edizio kaxkar batek beste libururen bat bitartean ilunpean egotea dakar. Eta ho-

rrelakoak ezin dira barkatu. Are gutxiago behin eta berri-ze eginen badira.

Altunaren ediziora igaroaz, testuaren aurretik sarriera bat dator, non batez ere Prai Bartolomeren aditaz hitz eginen duen: bertan giputzon ohitura deitoragarri bat errepikatzen du, alegia, bizkaitarrentzat ohizko eta ezagun diren hainbat hizkuntz forma, bitxi eta exotikotzat tratatzea. Gainerakoan ondo. Testua behar bezala ematen du, egindako zuzenketa guztien berri adieraziz. Ohar jakingarriak ere baditu. Unibertsitateko irakasle batek esan digunez, baren omen dira hutsen batzuk, baina «peccata minuta».

VOCABULARIO CASTELLANO FANG EUSKERA

LORENZO BACALE

Titulua: Vocabulario Castellano - Fang - Euskera.

Egilea: Lorenzo Bacale.

Ezaugarriak: 117 or., 700 pta, 3.240 adiera.

Liburu bitxiaren sailaren sartzekoa da hau. Egilea, Lorenzo Bacale, Ginea Ekuatorialen jaio zen orain 40 urte. Nekazaritza ikasketak osatzera Espainia aldera joan zen, eta handik Donostiara etorri 1969an. Udaltzaina da, Donostian. Bere sorreraren oroimena eraginda edo moldatu du hiztegitxo hau. Aldi berean Ginea aldean lanean dabilzan espainiarrak aiseago molda daitezkeen, eta hona etorritako ginearren seme-alabek sustaia gal ez ditzaten lagungarri izan nahi luke.

Hitzzaurrearen ondoren eta hitz sailaren aurretik Fang hizkuntzaren deskribapen tiki eta laburra, beti ere espainiera duela errefe-

ASTE HONETAN NABARMEN

Mamu beldurgarriari aurre egin

Titulua: 10 años de tortura y democracia.

Egilea: Eva Forest.

Argitaletxea: Amnistiaren Aldeko Batzordeak.

Ezaugarriak: 269 orri, 1.000 pta.

Zaila da holako liburu batez hitz egitea. Zaila sortutako pentsamendu eta sentimenduak laburbiltzen. Era berean zaila izan zaio Eva Foresti liburua burutzea: horrenbeste gertaera eta lekukotasun lazgarriren artean ezin asmatu nola eman irakurleari izugarrikeria guztion berri. Eta hala ere, egin egin du, eta Amnistiaren Aldeko Batzordeen 10. urteurrena profitatuz kaleratu.

Liburu honetan azken hamar urteotan egindako hainbat artikulua eta hitzaldi bildu dira, kronologikoki, urte bolar bakoitzari sarrera labur bat eginda. Lan bakoitzak bere garaia zantzu nabarmena du, eta urterik urte

izen desberdinak agertzen zaizkigu: Arregi, Murueta-goiena, Zabaltza... Horiek ezagunen artean; beste hainbat eta hainbat, ezezagun zaizkigunak, baina praktika beretsuak jasan izan dituztenak beren hezur-mietan.

Ez dezagula pentsa ordea basatikeria ikaragarriak kontatu besterik egiten ez duenik. Tortura bere testuinguru politikoan kokatzen saiatuko da etengabe egilea: nork burutzen duen azterteaz gain, nork egiten duen posible, zergatik eta zertarako erabiltzen den, konplizeak, lege mekanismoak, prentsaren desinformazioa eta beste hainbat gai jorratzen dira, bere ingurumari politikoa erakutsiz.

Liburuaren onerako nahiz txarrerako, egileak jarrera argi eta garbia azaltzen du zurrumbilo politikoari dago-kionez: gezurrezko inpar-

tziakeria orotatik ihesi, Nazio Askapen Mugimendua-ren ildoan kokatzen da Eva Forest, torturaren sorburua burruka politiko jakin bat delako. Eta konpontzeko bidea, herriak burruka hori irabaztea.

Batzutan errepikakor suertatzen da, baina ez al da tortura bera ere errepikatzen.

rentzi puntu. Hiztegia ere espainierazko hitza dator sarrerara hitza, ondoren fange-razko ordaina eta hirugarren euskarazko baliokidea. Adibetxoren bat ekarriko dugu, erakusgarri gisa: hara nola esaten duten haiek «pailazo»: «eyemeyema-bebo bi-señ biye a circo». Bejondeiela. Liburu amaieran geografi eta histori izenen zerrenda bat dator.

Hiztegia burutzeko ez da erizpide zientifikogirik erabili, baina ez zen hori asuntua. Bestalde, liburuaren itxuratzean bitarteko gehiegirik ez dutela izan nabari da.

Adibide xeble bat ekarriko dizuegu, erakusgarri gisa: hona hemen «pailazo»ren kidea: «eyemeyema-bebo bi-señ biye a circo»

ESALDI KONPOSATUAK

koordinatuak
menpekoak
beste batzu

Titulua: Esaldi konposatuak: koordinatuak, menpekoak, beste batzu

Egilea: Goierriko Euskal Eskola

Argitaletxea: Gerriko

Ezaugarriak: 250 orr. 745 pta.

Euskararen irakaskuntzarako liburu berri bat kalera-tu dute lazkaotarrek. Bertan zer datorren adieraziko dizuegu, inork ustekaberik izan ez dezan. Izenburua

ikusita sintaxiaren katramila eta maratilak askatu asmoz datorrela pentsa lezake norbaitek, baina ez da holakorik: besterik gabe, perpaus moten sailkapen tradizionalaz baliaturik (kontzesiboak, kausalak e.a.), adibide zerrenda xume bat egin eta gero ariketak biltzen dituzte pilaka. Batzuk transformazio bidezkoak, baina gehientsuenak espainieratik euskarara egin beharreko itzulpenak, ehundaka. Adibiderik asmatu ezinean dabilen irakaslearentzako aproposa.

ERLIJIOA / 1

HIZTEGIA

UZEI

Titulua: Erlijioa. Hiztegia

Egilea: UZEI

Argitaletxea: Elkar

Ezaugarriak: 2 liburu-
523-826 orr. 3.000 pta.

25. hiztegia kaleratu dute UZEIkoek, eta mardul askoa gainera. Gaia izenburuak berak adierazten du baina xehetasun batzuk ematea komeni da: erlijio-zientzia tratatzen da, baita erlijioak orohar ere, eta hauen artean kristautasuna nagusiki (katolizismoari leku berezia eginez)

Lehen tomoan kontzeptuen azalpena dator, euskaraz: 12 gai luze eta zabal jorraturik, 125 artikulua erdi-mailako, eta milaka batzuk txikiago. Bigarrenean terminoak biltzen dira: euskaratik erdaretara (espainiera eta frantsesera) itzulita eta alde-rantziz.

Paulo Agirrebaltzategiren zuzendaritzapean talde zabal eta jantzi batek burutu du batipat erlijio jakitatean espezializatupei zuzentzen zaien hiztegi hau, nahiz teologiako ikasle, erlijio irakasle eta halakoentzat ere lagun-garri gerta daitekeen.

Aste honetako «Kirolariak beren marketan» saioak Iñaki Perurena aurkeztuko digu, kanpotik nahiz barrutik, pertsona bezela eta bere marketan.

«Kirolariak beren marketan»: Bat, bi, hiru eta lau!

Joan zen urriak 16an lehen saioa egin «Kirolariak beren marketan» programa, euskal kirolari zenbaitzuren giza irudia azaldu nahian eman zaigu aditzera, «ohizko kontuen gain eguneroko bizitzan egiten dutenaz jendea jabetu dadin asmoz», aitortu digu saio honetako zuzendaria den Joseba Butrón-ek.

«Beren bizitzan emandako urratsak, lortutako markak eta halamoduzko galderez ematen zaio hasiera saioari, aurrera doan lez, kirolarekin zerikusirik ez duten gauzetaz mintzatzen jarraitzeko», jarraitu da Joseba Butrón, kirolaria bera eta duen imaginaren arteko diferentzia azaldu nahian

sortu zen «kirolariak beren marketan» saioaz mintzatean: «errezulu piskat bannuen, ez bait nekien nolatan erantzungo zuten» boro bildu digu.

Hamairu programa izango dira guztira, zeintzuetan gauza xeble eta interes berezikoak ikusi eta ikusteko aukera izanen dugun, «zera, Iñaki Perurena kasu, aste honetan hain zuzen, seme txikiena eskutan duela kontu kontari, adibidez» bota du, musikari ematen dioten garrantziaz mintzatuz bukatu duelarik: «arreta berezia jartzen dugu musika aukeratzen, eta bakoitzaren gustuak asmatzen». Ostegun honetan, Iñaki Perurena. Asko esatea da, ezta?

Larunbatez **Bostekoa**; aste honetako filme aipagarriena.

«St. Elsewhere» telesaila 40. kapituluaren jada

Jadanik «St. Elsewhere» bezalako telesail gutxi geldituko da ETBn. Programaketa berria ezarri dutenetik telesail berri mordoak hasi zaigu bere istorio aspergarriak luzatzen eta luzatzen. Gehinak bi edota hiru astez ari dira eta honako honek ia urte batez irauten du. Badik meritua!

Bestela, suertatzen diren egoerak betidanik eritetxe eta erizain gaia ikutuzten duten telesailen arketipoak erabiltzen dira larunbatero telesail honetan.

Pertsonaia bakoitzak bere berezko nortasuna gordetzen du eta eritetxean pertsona askoren bizimodua, inbiriak, zalantzak eta nahiak azalduko dira. Eritetxea aparteko mundu bat izango da. Gizarte berezi bat osatu da, guk ezagutzen dugun gizartearen arauak eusten diotelarik, pertsona guztiak jerarkia batean ezarritik daude eta amerikar gizarte «onuragarria» etxeraino sartuko digute. Tamalgarriena, egungo teleikusle aakok honelako telesailak atsegin dutela da, eta ETBkoek ondotxo dakite hau.

Aspaldiko partez, merke samarrak

Luze arinak aste honetakoak. Bat aipatzekotan larunbatero «Bostekoa» aipatuko genuke, intriga eta zalantzei eutsiko die ikusi besterik ez, nolako banaketaz baliatuko den zuzendaria.

Igandez «Aitatxo Zango Luze». Jervis Pendleton aberats xebleak bere nahi guztiak betetzea ohiturik dago eta oraingoan 18 urtetako neska gazte bat alabatzakotu nahi izango du. Istorio gutxiko luzemetraia. Zuzendaria Jean Negulesco. Antzesleak: Fred Astaire, Lesli Caron eta Terry Moore. 1.955. urtean zuzendua.

Asteazkenez «Seme, Ene Seme». Essex eta bere seme gaztea emakume berberataz maitemintzen dira, Livia Vaynol-ez hain zuzen ere. Baina berak, gaztearen maitasuna ez dela betirako uste du eta aitarekin ezkonduko da. Oliver, semea, gertara doa eta heroia izendatuko dute. Berriro gerla doa eta hantxa utziko ditu bere hezurak. Zuzendaria: Charles Vidor. Antzesleak: madeleine Carrol, Brian Aherne eta L. Hayward.

Larunbatez «Bostekoa». Bostekoa, sei jokalarik esku hartzen duten jokua da. Sei jokalarietatik batek bakarrik bizi-rik iraungo du, beste bostak trikimailu ugariz hilgo dira. Joko barruan jokalariek batek akordioak egin ditzake komenigarria iruditzen zaion jokalariekin baina azkenean guztiak dira arerioak. Zuzendaria: Robert Altman. Antzesleak: Paul Newman, Vittorio Gassman eta Fernando Rey.

musika

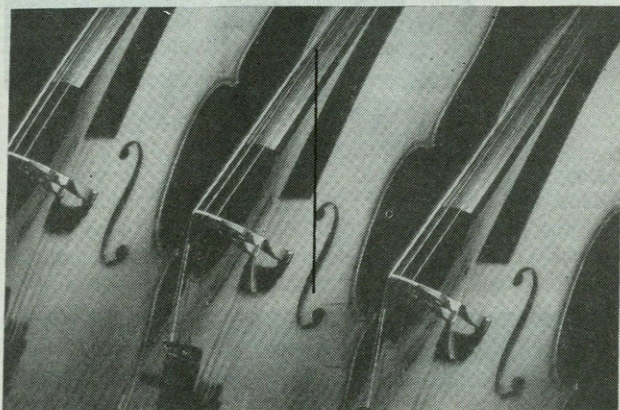
■ Azaroaren 10ean Orioko pilotalekuan bertako kantari bat entzuteko aukera izango da, **Benito Lertxundiren** kantaldia gaueko 10etan.

azaroa

16 Intxaurrendoko Kultur Etxean Donostiako Kontserbatorioko Txistulari Bandaren kontzertua izango da azaroaren 16an goi-

■ Azaroaren 21ean **Benito Lertxundiren** kantaldia Oiarzungo Madalensoro pilotalekuan.

lanak eskainiz. Azaroaren 16an arratsaldeko 7,30etan, zeko 11etan. Okendokoan berriz, Donostiako Mozart laukotearen kontzertua izango da, kamara musika joko dute, Mozart eta Haendelen

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa

Euskadiko Orkestra Sinfonikoak azaroaren 13an Bilboko Arriaga antzokian kontzeru bat eskainiko du, A. Larrauriren "Contingencias" izeneko lana, B. Bartoken Dantzarako Suita eta Txaikovskiren 5. Sinfonia, zuzendari Edmond Colomer izango delarik. Azaroaren 23an bestalde, Iruñeko Gayarren J. Brahmsen 3. Sinfonia eta Gonzalez Aciluren Cellorako Kontzertua. Lluís Claretek bakarkako lana eskainiko du eta Victor Pablo Perezek zuzendaritza lana.

Usandizaga, Borodin eta Miaskovski

Donostiako Udaletxeko aretoan, Azaroaren 14ean arratseko bostetan, Donostiako Kontserbatorioko Orkestrak Montserrat Auzmendi pianojolearekin batean kontzertua eskainiko du. Usandizaga, Borodin eta Miaskovskiren lanak joko dituzte lehen partean, eta Beethovenen pianorako 4. kontzertua bigarrenean, bakarlariarekin.

Pakito Arriaranen borrokari

BILBOKO eta Herri Batasunako argitaletxea den «Txalaparta»ren eskutik datorkigu «Euskadi Internazionalista» hau. Amurizak sarrerako bertsoan garbi definitzen du kasete bikoitz hau: «Euskaditik mundura, mundutik Euskadi/ Pakito Arriaran gure aintzindari/ hango eta hemengo iraultzaile haundi/ oroituko duguna itsasoaz gaindi». Ertameriketako oihanetan, iraultzaren aldeko gerran, batzuen ustez bizia galdu eta askorentzako bizia eman zuen Pakito Arriaran etakideari eskainitako lan bat da. Argitaratzaileak bigarren kasetean sartu ditu martxoso eta rokerok guztiak: Kortatukoek Mikel Antzaren letraz egindako «Bederatzi zulo» kantatzen dute, Iruñeko Barricadakoek «Barrio konfliktibo», La Polla Records aguraintarrak «Tortura sistemática», Ramoncín madrildarrak «Trazos de cristal» eta Gasteizko martxaren martxamoa daraman Hertzainak, «Hertzainak». B aldean, Errobik aspaldiko «Euskadi» eskaintzen du, Itoizek «Espaloian», Akelarrek «Stress-Ero», Niko Etxartek «Eresi» eta Ruper Ordorikak isten du diska «Etsaiak besteak dira» bezalako egia logiko bat kantatuz.

Lehen kasetean, Amurizaren ondotik, zaharrak sartzen dira, eta dudarik gabe hori daude puskarik ederrenak. Lluís Llachek «Aprendre»k badu, ezin ukatuko du inork, aparte-ko kategoriatik bat. Bere ondotik Mikel Laboraren «Txoriak txori», Pepa Flores «Galerías de Perpetua» kantari, Gontzal Mendibilek «Urrunerantz zoaz Pakito» kantatzen du eta Silvio Rodríguez «Canción del elegido». B aldean Pantxoa ta Peioren «Haitzpea», Oskorreren «Ezpatadantza», Pablo Milanesen «Yo no te pido» ezaguna, Maite Idirinen «Mendiko borda», Moustakiren «Le Metéque» eta kontraste eginez Eltzegorren «Txomin eta Ramuntxo». Kantari guzti horien —eta hain ezberdinen— laguntzarekin bere izena daraman fundazioak Pakito Arriaranen mezu borrokari eta internazionalista omendu eta hedatu nahi luke. Kasete militantea, dudarik gabe, eta aldi berean entzungarria ere bai, txukun grabatua eta edonon entzunerazita ere barietatea eskaintzen duena.

ARTASO

☐ «Euskadi internazionalista». Txalaparta—Fundación Pakito Arriaran.

arte

Ekintza kultu- ral ugari Tafa- llan

Egunotan Tafalla-ko herrian kultural ekintza ugari ospatzen ari da. Artea-ri dagokionez, hiru erakusketa aipatu beharko ge- nituzke. Tafallako Casa Renteria de- lakoan beraz, Goio Pantonena pintore madrildarraren la- nak izango dira ikusgai. Bestalde, Franziska Zurigel pintorearen ma- rrazkiak eta azke- nik, Enric Aguilera argazkilariaren la- nak. Hiru erakus- keta hauek amai- tzeaz daudela esan behar da, azaroa- ren 15a arte iraun- go bait dute zaba- lik.

Zarauzko era- kustokietan

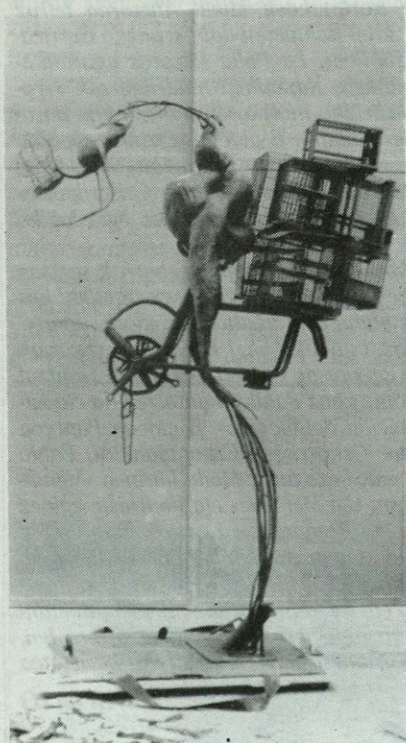
Zarauzko erakus- geletan ere izango da zer ikusirik da- torren aste hone- tan. Azaroan ze- har Sanz Enean Raschet musika tresnak izango di- ra ikusgai, pedago- gia eta musika ar- loan mugitzen di- ren irakasle edo musika zale guz- tientzat interesga- rria. Ordutegia ho- nokoa izango da: arratsaldeko 7eta- tik 9etara lanegu- netan eta jaiegine- tan eguerdiko 12etatik ordubietara eta arratsaldeko 7etatik gaueko 10etara.

Euskadiko Es- kulturaren V Erakusketa

Tolosan eskultura lan ugari ikusi ahal izango da azaroa- ren hasiera hone- tan Euskadiko Es- kulturaren V. Era- kusketa hau dela eta. Bilduma hone- tan irudigile asko- ren lanak ikusteko aukera dago: Nes- tor Basterretxea, Imanol Agirre, Jo- se Gabriel Agirre, Elena Cajaraville, Jesus Maria Cor- man, Mikel Cristti Etxeberria, Ion Etxebeste Zuloa- ga, Angel Garraza, Tomas Hernan- dez, Koldobika Jauregi, Mari Jose Lacadena, Roberto Rodriguez, Alejan- dro Tapia, Ricardo Ugarte, Jose Zu- gasti.

Donostiako Kultur Etxee- tan

Donostiako lau kultur etxeetan ere erakusketa ugari antolatu di- tuzte. Loiolakoan Euskal etnografiari buruzko kartofilia erakusketa bat izango da aben- duaren 4a arte azaroaren 18an hasita, ordutegia arratsaldeko 6eta- tik 9etara. Oken- don berriz, Alber- to Piñeroren lanak izango dira, Do- nostiari buruz egindako marraz- kiak abenduaren 2a bitarterarte, arratsaldeko 5eta- tik 8,30etara.

antzerkia

Bidasoako Antzerki Topaketak

Bidasoako Antzerki Topketa hauek amaitzeaz badaude ere, honokoa duzue azken egun hauetarako iragarrita da- goen egitaraua: hilaren 15ean El Globo konpainia andaluzta- rrak "Jojo" Michael Enderen lana eskainiko du, 17an Trapu Zaharra taldeak "Los hermanos Telefrunken" izeneko lana eta Gasteizko Bekereke taldeak hilaren 20an "Sentido úni- co" deritzana. Emanaldi hauek pilotalekuan izango dira.

dantzak

• Dantza ikastaroa Do- nostian.—

Donostiako Mandas Duke kaleko egoi- tza monitoreei begira egin- dako ikastaro bat izango da. Ikastaro hau azaroaren 14 eta 15ean, 21 eta 22an eta 28 eta 29an izango da larun- bata arratsaldean eta igande goizez. Klase hauetan Gi- puzkoako dantzak irakatsi- ko dira eta batez ere, Esko- larteko Dantza Txapelketa- rako beharrezkoak izango diren dantzak izango dira ikasgai nagusi.

bertsoak

Xenpelar Saria

Xenpelar bertso sariketa- rako lehen kanporaketa abenduaren 6an izango ba- da ere, izena emateko epea azaroaren 15ean bukatuko da. Txapelketa honetan bertsolari gazteek hartuko dute parte, hogeitetik behera- koek, hain zuzen ere. Infor- mazio gehiagorik nahi bal- din baduzue 522176 edota 490985 telefonoetara dei

ezazue. Antolatzailea Erein- tza Elkarte da eta bertso saioa Victoria Zinemari izango da.

zinema

Goierriko zine kluba

14 Azkar ibiliz gero oraindik harrapako duzue. Goierriko zine klub taldeak larunbat honetarako K. Lopushansky zinegi-learen «hildako gizon bati gutunak» izeneko filma irragarri du. Filma sobietar honen haria munduan gertatutako istripu nuklear batean datza. Emanaldia Ordiziako Herri Antzokian arratsaldeko 4,30etan izango da.

Bilboko Fas

16 Astelehenean berriz, Bilboko Fas zine klubak Werner Herzog germaniarraren filmea aurkeztuko digu: «Txingurri orlegiek amets egiten duten lekuan. Emanaldia Bilboko San Vicente kaleko bigarren zenbakian arratsaldeko 7,30tan.

Zarauzko zine kluba

19 Ostegun honetan, Zarauzko zine klubak Ettore Scola komediagilearen «Macarroni» izeneko lana eskainiko du. Komedia hau gizartearen kritika bat da, argazki satiriko eta umoretsuz eginik. Filma honek Jack Lemmon eta Marcello Mastroiani biltzen ditu, aspaldi elkar ikusi gabeko bi lagun zahar direlarik. Jack Lemmon ejekutibo bat dugu, lanak itota bizi den ejekutibo bat, hain zuzen ere, eta oraingo honetan Napolira egin beharko duen bidaia batean aspaldiko lagun hori aurkituko du. Bi lagun hauen arteko gora behearak izango ditugu ikusgai eta horrekin batera ejekutibo horrek ordura arte izandako bizitzari emango dion buelta. Emanaldia Zarauzko Modelo zineman gaueko 10,30etan.

Aretxabaleta

20 Herri honetako Zaira zineman, hilaren hirugarren ostiralez, ikusgai izango dugu gaueko 11tan, Jose J. Bakedanoren «opera prima», «Oraingoz izen gabe» titulopean. Bernardo Atxagaren gidoi honek, Donostiako Zinemaldian, nahiko arrakasta izan zuen. Pelikulako emanaldia bukatu ondoren, antzele batzuekin solasaldi bat egitea espero da. Filmaren mamia, bi anairen arteko tirabiretan oinarritzen da, eta amorrazio horren iturburu bezala gona batzuk egongo lirateke. Azpimarratzekoa da emanaldi guztia dohain dela.

Nicholson-en sorginak

Hada ipuinak gure mendearen birtxertatzeko artea asmatu du George Miller zuzendari australiarrak, Hollywood-en «Warner» etxearentzat egindako «Eastwick-en sorginak» filmarekin. Fantasiaren mugak hautsiz, efektu mordo batekin, aktore plantilla paregabe batekin eta John Updikeren nobelatxo batetan oinarritutako gidoi ondo lotutako batekin, Ameriketako herri txiki batean kokatutako sorgin eta deabru istorio bat eskaini digu.

Hasieran toke feminista hartzen duen gidoiak —hiru emakume dibortziatu giro puritano batean aurrera ateratzea—, gizon «ideal» baten bilaketara jotzen du emakume bakoitzaren fantasiak aurrera ateratzeko. Honela, Cher, Susan Sarandon eta Michelle Pfeiffer-ek karakterizatzen dituzten, Alex, Jane eta Sukie (Inteligentzia, Pasioa eta Sensualitatea) herriko beste inolako gizon batek ez daukan guztia konpartitzera doaz ailegatu berri den Daryl Van Horne (Jack Nicholson)ren gaztelura.

Paradisu moduko bat sortuko dute nahi dutena egiteko. Eskulturak, haurrak, musika... dena dute libre sorgin hauek deabruarekin egindako tratua bidez...

Kontatzeak baino ikusteak merezi du. Irrifarra eskenatik eskenara garantizaturik dago, tele-iragarpenik onenetan erabiltzen diren teknika berak darabiltzalarik zuzendaria.

Nicholson hazi egin da film honetan. Bera bakarrik hiru sorgin horien aurrean janda ez geratzea... bada aski lan. Berezi Cher, Sarandon eta Pfeiffer ere primeran ihardun ondoren bere sorgin moderno horien paperetan.

Azken planoak, deabrutxoak telebistaren aurrean, eta ama telebista itxaltzen, ikasgai polita da edonorentzat. Furre giroan film honek darakusan anbiguitatearen beste freskotasan sintoma bat litzateke.

Martin Goikoetxea

«Las brujas de Eastwick». George Miller (zuz.). Jack Nicholson, Cher, Susan Sarandon, Michelle Pfeiffer (akt.).

Donostiako kultur etxeetan.— Ohi denez Donostiako kultur etxeetakoek ekintza ugari prestatu dituzte. Alegia, eta Altxakoeekin hasteko, azaroaren 14ean, Haur zinema sailean Robert Nerneckisen "Bihotz orlegiaren atzetik" pelikula ikusteko aukera izango dute haurrek. Emanaldia, goizeko 10etan izango da, dohainik. Altxakoeekin jarraituz eta Urteko zine zikloaren barruan "Ragtime" filma aurkeztuko da. Pelikula hau Milos Formanen zuzendaritzapean egina dago, 1980an hain zuzen ere. Aurkezlea Pedro M. Unzueta izango da eta eguneko gaia 'zine generoak' izango dugu. Ordua: 19,30. Dohainik. Intxaurrondokoek berriz, 'Dinosaurio bat galdu zaigu' filmea aurkezten dute haur saioan hilaren 21ean, hain zuzen ere, 11,00tan eta dohainik. Azaroaren 20an eta Loiolan Bertolucchiren "Ilargia" ikusgai dugu. Emanaldia Hontza zine klubak antolatzen du. Sarrera: 100 pta eta ordua, berriz, arratsaldeko 8etan. Okendoko kultur etxeari begira, aipatzekoa da haur sailaren barruan azaroak 20 emanango den filmea 'Las aventuras de los niños de los lagos del sur', hain zuzen ere. Ordua: arratsaldeko 6etan. Dohainik.

lehiaketak

□ **Olerki sariketa.**— Berrioko Amnistiaren Aldeko Batzordeak olerki sariketa konbokatzen du. Saria 50000 pezetakoa izango da. Lehiaketa honetan partaide izango diren olerkiek hurrengo baldintzok bete beharko dituzte: Euskaraz idatziak izatea, idazlanak argitaratu gabeak izatea. Gai alde-rik libreak izango dira, 200 lerro gutxienez izan beharko dituztelarik aurkezten diren lanek. Emanaldi epea abenduaren 2an bukatzen da. Igorpen helbidea: Bolatoki taberna, Bolatoki kalea z/g. 48370 Bermeo Bizkaia

"Gabonetan Amnistia" adieraziz.

□ **Bizkaiko euskarazko literatura sariak.**— Bizkaiko foru aldundiak antolatutako "1987ko euskarazko literatura sariketa" honetara inongo lehiaketa, txapelketa zein literatura saritara aurkeztu gabeko lan originalak eta argitaratugabeak aurkeztu ahal izango dira. Literatura sariko arlo guztietan lana bizkaieraz egitea kontutan hartuko da. Lehiaketa honetara lanak aurkezteko epea abenduaren 11an bukatuko da

ihardunaldiak

■ Bilbon ospatzen ari den euskal mundu biltzarren barruan azaroaren 16tik 20ra arte eztabaidatuko den gaia Inguru-giroko biologia izango da.

■ Azaroaren 19an Loiolako kultur etxean "Kirol politika" iriburuzko hitzaldia egongo da. Hitzaldia arratsaldeko 8etan izango da eta hizlaria Javier Garcia

Gerra osteko ilunaldia

azaroa

19 Euskal literaturaz Labayru ikastegiak hitzaldi sorta bat eratu du. Urriaren 29an eman zitzaion hasera hitzaldi ziklo honi, aste honetan 19an beste bat ere izango delarik. Ostegunean beraz, Igone Etxebarria 'Salvatore Mitxelena' gaiaz arituko da.

azaroa

19 Heldu den ostegunean bideo emanaldia eta hitzaldia egongo da Altxako kultur etxean. Gaia "Donostian euskaraz" izango da eta hizlariak Iñaki Larrañaga, Siadecoko partaidea, eta Inaxio Agirre, Euskararen Udal Patronatoaren zuzendaria, izango dira.

V. Nazioarteko estatistika mintegia

Azaroaren 16tik 20ra Euskal Estatistika-erakundearen elkarreetan (Dato, 14-16), irakaslea Michel Jambu izango delarik. Gai orokorrak aztertzeko hitzaldia azaroaren 16an eta 17an izango da eta mintegia azaroaren 18, 19 eta 20an. Gaien artean hauek aurkitzen ditugu: Banatze-erak, Emaizten irudi-bidezko azterketa-erak....

Udazken Kulturala Beasainen

Aurreko urteetan egindakoari segida emanez, Beasaingo Udalak aurten ere Udazken Kulturala antolatu du azaroaren 15era bitartean. 13an, eskusoinu kontzertua izango da arratsaldeko 8etan, Udaletxeko batzarre aretoan Max Bonnay soinu-jole bakar-lariarekin. Gaueko 10etan Goierriko bertsolariak arituko dira Usurbe zinean. 14ean, Loinaz abesbatzaren emanaldia herriko kaleetan arratsaldeko 7,30etan. Loinazko S. Martin Plazan rock kontzertua gaueko 10etan: Ancha es Castilla eta Kriston Burrundaie. 15ean, Beasaingo musika-eskolako akordeoi orkestraren kontzertua izango da eguerdiko 12,30etan, udaletxeko batzarre aretoan. Arratsaldeko 6,30etan gaztain jana eta trikitixa izango da Loinazko San Martin plazan.

ikastaroak

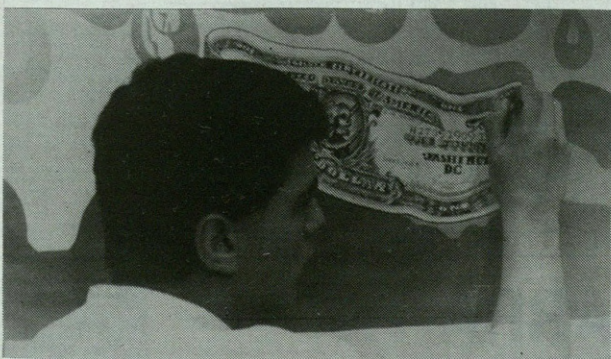
■ Okendoko kultur etxean azaroaren 16tik aurrera «egurrezko jostailuak» ikastaroa- ren hasiera.

■ Intxaurrendoko kultur etxean azaroaren 16tik aurrera ga- bon sukaldaritzari bu- ruzko ikastaroaren ha- siera.

● Oinarrizko morfofisiologiaz.— Gasteizen izango da, Arabako Aldundiaren Gazteria eta Kirol Sailak antolatutik, Oinarrizko morfofisiologiari buruzko ikastaro hau, kirol en- trenatzaileei batipat zuzendua. Giza gorputzaren parteak ezagutzea du helburu nagusitzat ikastaro honek. Klaseak sei irakasleren ardura izango dira: Juan Gandia, Jose Martinez, Jose Maria Polo, Pedro Ramos, Esther Sagredo eta Sabino Padilla. Klaseak kultur etxeko hitzaldi aretoan emango dira hilaren 14, 21 eta 28an goizeko 9,30etatik eguadiako 2ak ar- te.

● AEK-k bi hilabeteta- ko barnetegia.— AEK-k bere ikastaro berri hau Lei- tzako Etxetxurin antolatzen du. Ikastaroaren hasiera azaroaren hogeitahiruan izango da eta bere iraupena bi hilabetetakoa. Ikastaro honetan 5., 6. eta 7. maila- ko ikasleek parte hartu ahal izango dute. Matrikulazioa telefono hauetan egin daite- ke: Gasteizko 288922 edo 288944, Iruñeko 220213 eta Leitzako 510526.

● Itsas biologiari buruz Donostian.— Azaroaren 20tik eta abenduaren 6a bitartean Okendo mu- seon itsas biologiari ikas- taro bat eratu du INSUB elkarteak. Ikastaro hau euskaraz azaroaren 27 eta 28an, eta abenduaren 6an izango da.

● Gasteizko udalak pintura lantokiak antolatu.— Gasteizko hiriak Angulema, La Guera eta Kutaisi hirie- kin dituen ahaidetasun harremanak aprobetxatuz, hiri- buru honen udalak hirugarren pintura lantokiak anto- latu ditu. Lehiaketa honetan, aipatu hiru hiri horietari- ko ordezkari bana izango da Arabako pintoreekin ba- tera bertan parte hartuz. Jasotako eskabideen artetik, epai mahai tekniko batek adieraziko dio udaleko kul- tur eremuari zeintzu pintore gonbidatu beharko diren joera bakoitzaren ordezkari gisa. Gonbida daitezen pintoreek, jendearentzat zabalik dagoen inguru batean egingo dituzte beren lanak, abenduaren 1etik 24era bi- tartean. Gaiak, neurriak, oinarriak eta teknikak norbe- raren aukerakoak izan daitezke. Lantokian eginiko obren bilduma liburu bat emango da argitara

kirolak

Izpazterren idi probak

Izpazterren zaldi probak bukatu besterik ez dira egin eta be- rehala hasi dira idi probak antolatzen. Egunak, jadanik ira- garri dituzte antolatzaileek: datorren 13, 14 eta 15ean izan- go omen dira Izpazterren bertan aipatu probak.

Gipuzkoako trontzalarien txapelketa

azaroa

29 Hilaren azkeneko igandean jokatu da Eibarren Gipuzkoako tron- tza txapelketa, igande eguerdiz hain zuzen ere. Parte hartu nahi dutenek Federazioan eman behar dute izena lehen bait lehen. Izango duten lana honakoa izango da: 60 ontzeko bost enbor etzanda, kanaerdi- koak sei epai edo kortere- kin, hauek ere etzanda, bes- te sei kanaerdiko zutik eta 60 ontzetako bost zutik. Az- karren ebakitzan duen biko-

tea izango da txapelduna.

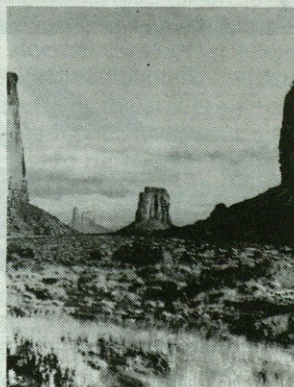

mendi ibilaldiak

Triano mendietara martxa

azaroa

15 Datorren iganderako Portugaletako Gane- rantz mendi taldea antola- tzaile delarik Trianoko mendietara martxa erregu- latu bat eratu da. Igo behar- ko diren mendi tontorrak honakoak dira: Arroletza, Erretza, Gazteran eta Gane- rantz. Gero La Arboledatik behera jeitsi beharko da.

Donostian Gaztetxoan ibilaldia

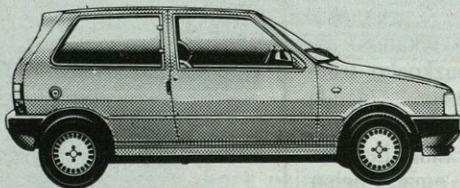
Donostiako Intxaurredo- ko auzoan eratzen ari den mendi taldearen antolaketa- pean, Zubiaurre izeneko le- kua abiapuntu bezala hartu- rik, goizeko 9,30etan hasiko dira ttapa ttapa gazteen tal- deak biltzen, Ulia mendiari bira polit bat emateko. Edo- zein lagun taldek har deza- ke parte txango honetan. Informazioa zenbaki hone- tan: 291429.

FIAT-eko AUKERA

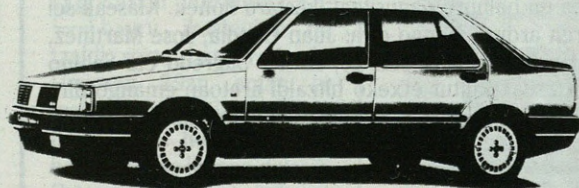
UNO

FIAT UNO 45 STING.....	997.230 pta.
FIAT UNO 45 FIRE 3 ate.....	987.255 pta.
FIAT UNO 45 FIRE 5 ate.....	1.116.930 pta.
FIAT UNO 60 S 3 ate.....	1.154.170 pta.
FIAT UNO 70 S.L. 5 ate.....	1.300.470 pta.
FIAT UNO 70 SX 3 ate.....	1.317.760 pta.
FIAT UNO TURBO 1.E.....	1.590.410 pta.
FIAT UNO 60 D.S. 5 ate.....	1.369.630 pta.

CROMA

FIAT CROMA CHT.....	2.356.490 pta.
FIAT CROMA 2.0 I.E.....	2.782.090 pta.
FIAT CROMA 2.0 I.E. TURBO.....	3.315.420 pta.
FIAT CROMA TURBO DIESEL.....	3.050.750 pta.

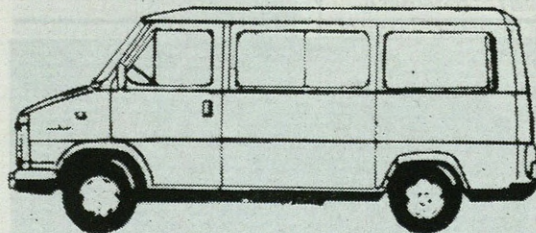
REGATA

FIAT REGATA MARE.....	1.200.000 pta.
FIAT REGATA 70 S.....	1.404.210 pta.
FIAT REGATA 100 I.E.....	1.792.570 pta.
FIAT REGATA DIESEL SUPER.....	1.751.340 pta.
FIAT REGATA WEEKEND 100 I.E.....	1.872.370 pta.
FIAT REGATA WEEKEND D.S.....	1.980.210 pta.
FIAT REGATA DIESEL SUPER TURBO.....	2.026.650 pta.

DUCATO

DUCATO F-13.....	2.281.200 pzta.
DUCATO F-13 Sapai altukoa.....	2.379.660 pzta.
DUCATO Bolumen handikoa.....	2.433.520 pzta.
DUCATO COMBI-6.....	2.330.000 pzta.
DUCATO Txasis Laburrekoa.....	2.156.880 pzta.
DUCATO F-18 Turboa.....	2.240.880 pzta.
DUCATO F-18 Turboa-GV.....	2.526.480 pzta.

AUTO ADARRA

BANATZAILE OFIZIALA

Gran via, 7-Telefona 288983//Jóse Elozegi hiribidea, 107

JOMIAL. Azpeitia-Telefona: 81-24-91/**ALDABE.** Irún-Telefona: 61-38-44/**IZARRA.** Ibarra,Tolosa-Telefona: 67-00-70/**SAN CRISTOBAL.** Beasain-Telefona: 88-39-08/**NIETO ANAIAK.** Beraun-Renteria-Telefona: 52-52-90

MATRIKULATU ONDOKO PREZIOAK

FIAT

PUNTAKO TEKNOLOGIA

Aulestia, Egibar, Pujana eta Zabaleta

Baionan Hego Euskadiren etorkizuna eztabaidatzen

Baionan Udako Euskal Unibertsitateak antolatzen dituen ihardunaldien barruan, mahai inguru interesgarri bat burutu zen «Hego Euskal Herriaren geroa» gaia hartuta. EEko Kepa Aulestia, EAJko Joseba Egibar, EAKo Juanjo Pujana eta HBko Patxi Zabaleta bildu ziren hartara, gaia jarri eta moderatzen Jean Louis Davant zutela.

Lau politikari, Davant moderatzaile eta xagu bat giroa lasaitzeko.

Gernikako Estatutua, Nafarroa, Auto-determinazioa eta negoziaketa, horiek izan ziren Davantek ipini zizkien gaiak. Gaiak bezala momentua eta lekua ezin egokiagoak. Joan den urtetik aldaketa nabarmen bat: hamabi hilabete lehenago UEUKo hitzaldietara hurbiltzera ausartu ziren errefuxiatuak aurten falta ziren, polizia frantsesak espainiarrari entregatuta batzuk eta nonbait ezkuta-

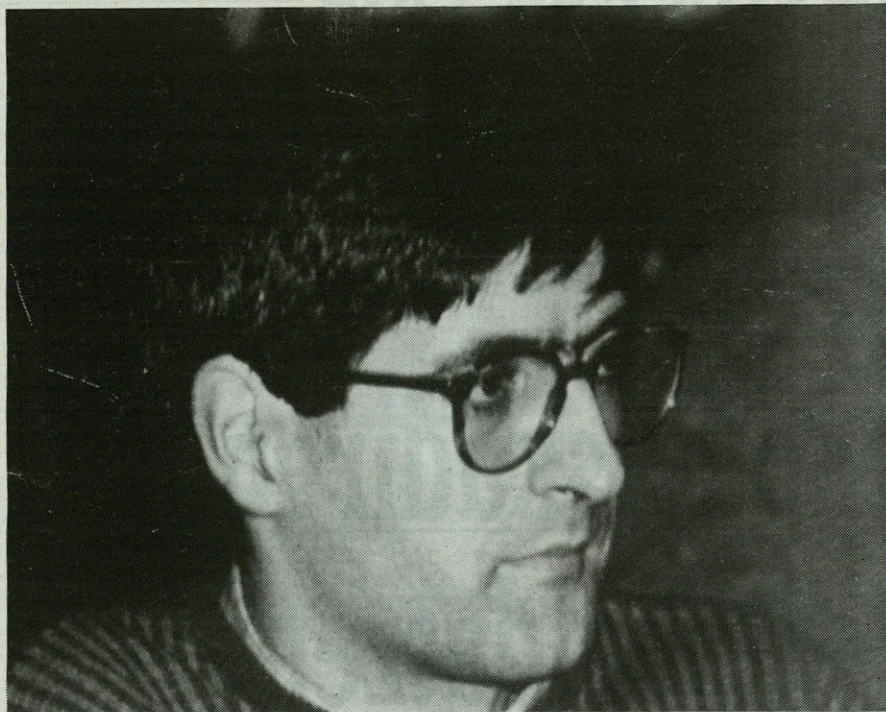
tuta gainerakoak. Batzuei hitzegiteko lasaitasun handiagoa utziko zien horrek, noski. Anekdotak xagu batek ipini zuen: libertate osoan paseatu zen hizlarien tartetik, gustoena nonbait Aulestia-ekin eta Zabaletaekin ibiliz, eta Patxi-aren eskumuturretik sartzera iritsiz. Gure Irratiko Luzienek esango zuen legez, «xagu trostkista bat, menturaz».

Estatutua, txantajea...

1978an Altsasuko Mahaia izendatu zen hura gogoratuz hasi zen Patxi Zabaleta. Ezker Abertzaleko partidu guztiak —EIA barne— bildu ziren hartan, erabaki bat hartu zen: ontzat hartuko zela edozein preautonomiko —edukin txarrena zuelarik ere— baldin eta Hegoaldeko lau herrialdeak barruan bazituen, eta alderantziz, txartzat emango zela edozein preautonomiko —itxuraz edukirik ederrena zuelarik ere— baldin eta hori betetzen ez bazuen. Hartatik sortuko zen gero Herri Batasuna.

«Orduan bezala pentsatzen segitzen dut —jarraitu zuen Zabaletak— lurraldetasuna dela Euskal Herriak Hegoaldean duen arazorik gogorren eta sakonena». Estatutok akatsik gogorrena hori du, zatitze instituzionala. Indar faktikoen txantajearen ondorioz iritsitako akatsa, presio hori batik bat PSOEk jasan zuelarik. Partiduen botoen arabera ezin dela neurtu Euskadi batua nahi luketen kopurua, erantsi zuen, eta PSOEn eritzia zenbait presiok aldaerazi bazuten, euskal partidu politikoei presio horien aurrean etsi izana aurpegiratu zien.

Egibar jeltxideak Herri honen abiapuntutzat jo zuen Estatutua, Herri honen historian erreferentzipuntu garrantzizkoa dela argudiatuz, euskal indarren eta Madrilgoen arteko oreka beharrezkoaren fruitu. Nafarroa hor sartu ez bazen ere, sartzeko bidea hor dago eta Egibarrentzako «nafarren nahia gainerantzeko lurraldeekin bat egitea baldin bada, ziur nago prolemarik ez dagoe-la».

Aulestiaren ustez, ezin da autodeterminazioa eskatu eta egunero Herriak egindako hautuak kontutan ez hartu.

Estatutoaren alternatiba posibleez Zabaletarekin izandako polemika interesgarria izan zen. «Herri honen aurrean beste Estatuto bat aurkeztuko zela iragarri zen arren, ez zen inoiz aurkeztu. Independentzi deklarazio bat edozeinek egingo luke hamar minututan, baina atera daitekeen tresna bat, hori zailagoa da», aurpegiatu zion. Gero ihardetsiko zion Patxi Zabaletak 1977an beste Estatuto bat idatzia izan zela, bera eta Lizundia tartean zirelarik, liburu bezala saldu zena, «Kimu Berri» taldearena.

... ala Herri honen nahia?

Aulestiarentzako Estatutoa ez da tresna bat, gehiago da, elkargune bat da. Elkargune bikoitza: euskaldunon borondate politiko ezberdinen elkargunea, eta Euskadiren eta aginte zentralaren arteko elkargune.

«Estatutoa bere sorreratik hankamotz sortu genuen», zioen Aulestiak, baina ez bakarrik lurraldetasuna zalan-tzan jartzen zelako, baizik eta «Euskal Herriaren zati eder batek bere bizkarra erakutsi ziolako». Estatutoa ez da zalan-tzan jarri behar, ondoren egin den politika baino. Madrilen erasoaren aldamean azken urteotan foralismoaren aldetik jasotakoa ipini zuen, gaur lurralde historikoen artean lehen ez bezalako etendura dagoela argudiatuz.

Juan Jose Pujanarentzako, abertzale-tasunaren indarrak egin du posible Estatutoa eta hau tresna bat baino ez da nazio batu bat eraikitze bidean. Aha-la eta egina bi direnez, «Herri honek

une bakoitzean egin behar du ahal duena bere nortasuna sendotzeko eta bere askatasuna lortzeko». Konstituzio espainiarrak nazionalitateak ezagutzen ditu eta hauek autonomiarako duten eskubidea ere bai, eta hori urrats bat da Pujanarentzako.

Estatutoa une batean Euskadiko partidu gehienek onartutako tresna izan zela argituta, hizkuntza bakarra erabili beharra aldarrikatu zuen, Euskadin, Madrilen eta Parisen. Naziotasuna ezartzen duela, lau lurraldeen eskubide berdintasuna onartzen duela eta eskubide historikoei ez diela ukorik egiten. Dituen akatsengatik eta jasaten dituen erasoengatik berrogei urte ondoren eskuratutako tresna hutsaren truke bazter-rrera ezin utzia azpimarratu zuen Puja-nak.

Nafarroan euskaltasuna atzeraka...

Nafarroako gaiari dagokionez, erreferendumik ezean herrialde hartan 1977tik 1983ra bitartean egindako inkestak aipatu zituen Aulestiak. 1977an integrazioaren alde beren borondatea azaltzen zutenak %38a omen ziren. 1983an integrazioaren alde %11. Bere garaian Txiki Benegasek aipatzen zuen «Dieta» edo elkartzé mugatuaren alde 1977an %40a omen zen eta 1983an %14a. Navarismoa, aldiz, 1977ko %18tik 1983eko 65era pasa omen da. «Zerbait aldatu da, beraz, eta okerrera, nafar gizartean».

Zifra horien gakoaz galdetu zuen

Aulestiak: Estatutoa, Konstituzioa ala Amejoramentua? Errua indar navarri-tei bota izan zai normalki baina aber-tzaleok geure buruari galdetzea eskatu zuen. «Inposaketaren, Nafarroa Euska-di da eta kito» esatearen estrategiak porrot egin du Euskadin. Abertzaleok, bestalde, askotan prejuizioekin jokatu dugu, eta horrek ez du beldurra eta prejuizioa bazik sortu Nafarroan».

Juanjo Pujanak Nafarroan euskaltasunak ezagutu duen atzerakada aipatu ondoan, Aulestiaren zifrei beste batzuk kontrajarri zizkion, 35 urtetik beherako nafartarrak Euskadi baten aldekoak di-rela diotenak. Nafarrak abertzaletzeari ikusten zuen gakoa Pujanak, eta horre-tan itxaropentsu izan behar dugula.

Egibarrek nafartarrek beste hiru anaeikin bizitzea berek erabaki behar dutela argituta, Aulestiak foralismoaz hitzegindakoari ihardetsi zion: Estatu-toak lurraldeen parekotasuna legeztatzen du, eta bere garaian justu bakoitzaren berezitasunak lekua izan zezaten pentsatua izan zen. Lau pisuko etxea, «ez sei edo zazpikoa, argi esan behar da», laugarren pisukoek etorri nahi dutenerako, eta Ertzantza edo Kontzertu Ekonomikoak bezalako lor-penak posibilitatu dituzten eskubide historikoekiko lotura, horra EAJren bi ardatzak.

... ala abertzaleak aurreraka?

Patxi Zabaletak esplikatu zuen nafar-tarrek Hegoaldeko beste hiru anaeikin bat egitekotan eman beharko luketen bide luzea. Konstituzioaren 4. erabaki iragankorrak dio: Nafarroako Parla-mentuak gehiengoz erabaki behar du eta ondoren erreferenduma egin. Bigar-ren urratsa: Estatutoaren 42. artiku-luak eskatzen du lau lurraldeetan hau-tatutako Parlamentu berri batek Estatu-to berri bat egitea.

Baina gainera, Nafarroako Amejora-mentua, estatutoak oro bezala, Lege Organiko bat da, eta horietan ematen den edozein aldagetak behar du Madril-go Gorteetan 2/3en gehiengoarekin. «Nafarroak beste hiruekin bat egin nahi badu, edo beste hiruek Nafarroarekin elkartu, Madrilék dauka giltza». Bidea ez dago egina, beraz, «areago, bidea itxita dago».

Aulestiaren inkestak gezurtatu nahi izan zituen Zabaletak. Aipatu zuen 1936ko otsailean Nafarroan aurkeztu en Manuel Irujok 16.500 eskuratu zi-tuen. 1977an, Garaikoetxea, Aldekoa eta Osteriz batera aurkeztzen ziren eta 21.000 boto atera zituzten. 1979an: HBk 21.000, eta EAJ-EE-PTE koalizioak 19.000. 1983an, Foru Parlamenturako: HBk 33.000 boto, PNVk 19.000, Auzola-nek 9.000 eta EEk 6.000. Azken hautes-

kundeotan: HBk 38.000 boto (Europara-koan Txema Monterok 40.000k gainditu zituen), EEk 10.000 inguru, EAK 19.000 eta EAJk 5.500; denak bilduta, 75.000 boto, Nafarroako botoen %28a.

Aulestiak puntualizatuko zion: bere portzentaia eta Zabaletaren datuak ez zirela elkarren kontran. Alegia, abertzale definitzen ez direnak ere erradikalizatu egin direla, eta PSOEren jarraitzaileetatik adibidez erdibideko soluzioen alde egon zitezkeenak beste muturrera joan direla.

Autodeterminazioa hipotesia...

Autodeterminazio eskubidea zen hirugarren puntua, eta horretan Joseba Egibarrek argitu zuen Letamendiak Madrilgo Gorteetan eskubide hori Konstituzioan sartzea defenditu zuenean PN-Vk kontrako botoa eman zuela. «Garbi geneukan hortik ez genuela urrats bakar bat emango». Eskubidea beste inork baino lehendik defenditzen duela bere partiduak, baina orain eskubide horren erabilkera aipatzea hipotesietan sartzea dela. «1977an eta 79an ez zen posible izan sartzea, eta aurrerantzean ere ez da posible izango. Ideologia bezala aldarrikatzea oso polita da eta guk ere aldarrikatzen dugu, ETA sortu aurretik».

Patxi Zabaletak galdetuko zuen, segidan, «abertzale batek nola egin diezaiokeen uko autodeterminazioari?». Funtzionalki une batean erabili ezin izan arren, politikak nahi ez diren tresnak erabiltzera eraman arren, ezin zaiola uko egin funtsezko eskubide horri. «Beste ezer baino gehiago helburu bat da, baina tresna bezala ere erabili behar dugu, gure erreibindikapenak aldarrikatzeko, eta batez ere hori delako gure nortasun agiria».

Beraz, eskubidea erabili ahal izango da horretarako agintea dugunean, baina gainera egiten ditugun urrats txikiak ere, «euskara batua, kasu», horri begira eginak direla. «Autodeterminazioa aldeztetik aurrerik mahai gainean jarri behar dugu, noiznahi, beti, eta mahai gainetik ez botatzen utzi. Gehiengoa direlako, kainoiak askoz ere handiagoak dituztelako, mahaia iraultzen badute... mahai azpitik».

... ala abertzale baten marka?

Juan Jose Pujanak Eusko Alkartasunak bere egitarauaren hasieran autodeterminazioaz dioena irakurri zuen. «Euskadik eskubide hori berez dugu, ez digu Espainiak ematen, ez ere Frantziak, berez dugu». Hori hola, mintzaira

bera hori, autodeterminazioarena, hemen eta han, denetan defenditu behar da, Hegoaldean, Iparraldean, eta gero eta inportantzia handiagoa duen Europan. Kontatu zuen irrati batean entzun berria: Madrilgo Gobernuak baduela inkesta bat, zeinetan azaltzen den euskal populazioaren %50a baino gehiago independentziaren alde dagoela, bukatzeko esanaz «autodeterminazioa onartzen ez duenaren abertzaletasuna dudari jarriko nuke».

Kepa Aulestia autodeterminazio hitzaren majikotasuna aipatuz hasi zen, gogoratuz garai batean hitz horren aldeko abertzaleek espainolistak deitu zieten. EErentzako autodeterminazioa ez da abstraktuki hartutako herriaren eskubide bat baizik eta herri horretako gizaki bakoitzarena. «Ezinezkoa da esatea 'autodeterminazioaren alde nago' eta ez onartzea herri horrek ematen duen pauso bakoitza». Autodeterminazioa eta autonomia ezin direla kontrajarri, alegia, inguruan ipini daitezkeela baina ez elkarren kontra.

Negoziaketa politikoa?

Negoziaketaren puntuan sartuta, Pujanak hastapenetik argitu zuen bere ustez beti —baita frankismoan ere— negoziatu zela, sozialistek egin dutena hitzari bere tabua kendu nahi izan diotela. Hala ere, indarkeria ez da bere ustez eskubidearen bide, baina arazoa hor dagoenez, hitz egin eta negoziatu egin behar da.

Lehenbizi, alderdi demokratiko guztiek elkarren artean, akordio batzuetara heltzeko; baina ez bakarrik biolentziaren eta poliziaren erabilkeraren alorrean, baizik eta baita ere Herri honen eskubideetan, Estatutoari zaion errespetoan edo puskatutako lotu beharraz. Alderdien arteko adostasuna lortutakoan, Madrilak beharko zuen hori onartu. Pujanak argituko zuela azken honetarako garantia faltagatik ez zela EA joan Madrilgo kontsentsua sinatzea. Beraz, indarkeria irtenbidea eman baina gehiengoari uko egin gabe.

Aulestiak, EEk beti defenditu duen bidetik, negoziaketaz zenbait puntu ezarri zuen. Bata, ETAk ezin du partiduaren ordezkaritza bere gain hartu negoziaketa politiko batean. Bata, «armekin lortutakoak armekin kentzen dira, hori historiak erakusten du eta horrek nere aldetik badauka bere alde autokritikoa» adierazi zuen. Negoziaketa batzuentzako bitarteko izatetik helburu izatera pasa direla salatu zuen.

Armen uztea eta presoen kaleratzea aipatuta, sospresaren bat gainean ote zegoen iragarri zuen: «Susmoa dut gauzak oso azkar ote doazen. Datozen hilabeteetan gauzak asko mugituko dira, biolentziaren fenomenoak denbora oso

Zabaletarentzako, Nafarroa negoziatu zuten 1936an, 1932an negoziatu zen eta 1977an ere bai.

Autodeterminazio eskubidea bazter batera uzten duena abertzale izan daitekeenik zalantzan jarri zuen Pujanak.

mugatua du, eta batek baino gehiagok sospresa eramango dute. Armen ardura dutenek agian beste klabe batzuetan pentsatzen ari dira, ez alternatiben kla-beetan. Historian zehar, leku askotan, askok utzi dituzte armak, eta beti lehen erreflexioa izan da 'zertarako balio du ni egiten ari naizenak?' Dena dela, bio-

lentziari irtenbide demokratiko eta ez-traumatikoa emateko ere denbora mugatuta dago».

Agoitzeko balkoi karlista

Negoziaketaren afera historia grafiko batekin argitu zuen Patxi Zabaletak.

Agoitzen, gerra karlistetan, gauzak on-gi konpondu ez zirela eta balkoi batean barrote gisa ipini omen zituzten fusilak. «Denborak mugak izaten ditu, baina bueltak ere ematen ditu. Damutuko zaio Madrilgo Gobernuari behar bezala negoziatzen ez badu».

Negoziaketa beharrezkoa da, Zabale-tarentzako, Herriak nahi duelako, ba-kea nahi duelako eta bakea lortzeko beste biderik ez delako. Eta negoziake-tak politikoa izan behar du ETako ki-deek borroka politikoa egiten dutelako. Negoziaketa partiduek eta ETak ere bai burutu behar dutela, eta militarrek tartean direla. Aulestiak Madrilgo hi-tzarmena aipatu zuenez, Euskadiko bi partidu bozkatuenak han ez egotea ar-gitu zuen, HBri deitu ere ez zitzaiola egin salatuz. Eta Nafarroa negoziaketan sartzea ez zuen ilogikotzat ikusten: «Be-har bada Nafarroa negoziatzea ez da demokratikoa izango, behar bada, bai-na Nafarroa negoziatu zen 1839an, lau herrialdeei foruak kentzean; Nafarroa negoziatu zen 1932an, Estatutoari baie-tza eman eta indar faktikoez kanpoan gelditzea lortu zutenean; eta Nafarroa negoziatu dute indar faktikoez 1977an.»

Iñaki ZUBIONDO

ARGIA-REN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK.....

HELBIDEA..... Telefonoa.....

Herria..... Probintzia.....

Banku edo Aurrezki Kutxa.....

Sukurtsala..... Zenbakia.....

SINADURA

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 - behea, DONOSTIA 20012.

Euskadiren zama jasanezina

HAMAR urte demokraziak Espainian, bost urte aginte sozialistak... Baina noraino jo behar dugu euskal arazoa harrapatzeko? Aitorren garai mitikoetara, Ossian eta Chateaubriand-i gaizki plajiatutako historia erromantikoetara? Behar bada, euskal probintzien pribilegio historikoen suntsitzearekin hasi zen, gerra karlistetan bukatu zuten Estatu espainiarraren afirmazio saio zorigaiztoko haiekin. Usadiozko legeen eta absolutismo erregetiarraren aldekoak proiektu zentralista eta laikoaren kontra, tradiziozale ultramontanoak modernista moderatuen kontra: Espainiaren bi kontzepzio aurrez aurre. XIX. mende bukaeran, Bizkaiaaren industriaizeak eta langile kanpotarren etorrerak sorrerazi zuten nazionalismo burges bat, zeinaren aita ideologikoa izan zen eta den Sabino Arana: joera mistikoak eta arrazismoz josiak zituen erreazionario bat, adibidez zera idazteko zalantzarik izan ez zuena: «Euskal gizartearen salbabidea, orain eta gero, isolamendurik osoenean datza, elementu kanpotiar ororen ukapenean, euskal jatorriaren arrasto garbia ez daraman guztiaren ukapen arrazional eta bortitzean».

Errepublikak irtenbide federal batean saiatu zen (honek tentsio ugari suntsieraziko zuen), baina gerra zibilean frankismoak eta Espainia «imperialaren» irabazteak benetako pertsegizio bihurtu zuen ordura arte eskuhartze administratibo izana zena. Euskara, ikurrina eta orohar auto-afirmazio agerpen guztiak gogorki zanpatu zituzten eta patriaren batasun sakratuaren kontrako krimenekin identifikatu. Politika diktatorial honek erakarri zuen euskal probintzietan espainol usaina zuen edozeren kontrako gorrotoa.

ETA mugimendu terrorista 60.eko hamarkadan sortu zen, zanpake-ta politiko eta kulturalerako testuinguru batean. Bere sortzaileak orohar seminarista-ohiak ziren, Franz Fanon-en «Les Damnés de la Terre» liburutara irakurri zutenak eta batik bat Sartreren hitzaurre sonatua, tiro askatzaile majiko hura zera-

mana: «Gizaki hil bat gizaki askea da». Menahem Begin-en zenbait panfleto ere erabiltzen zen. Estatu osoan sinpatia korronte bat azaldu zen diktaduraren kontra ari zen gerrilla honen aurka: bere une goren eta espektakularra Carrero Blanco almirantea, tirano zaharraren delfin «in pectore» zena, aireratu zutenean ezagutu zuen.

Paisaia bortitz honek errotik aldatu behar zuela zirudien demokraziaren etorrerarekin. Espainiako konstituzio berria onartu zenean euskal nazionalista gehienek abstentzioa edo kontra jartzea aukeratu bazuten ere, Autonomi Estatutoak (eta hau gehiengo batek onartu zuen) Euskadiri eman zion urteetan zehar eskatu zenaren zati handi bat: gobernu autonomoa, euskararen ofizialtzea, ikurriaren legeztatzea... 1977ko amnistiak preso «etarra» guztiak kaleratu zituen eta nahi zuten atzerriratu guztiei bueltatzeko aukera eman zien.

Lehenengo aktibistetako asko talde «abertzale» berrietan birmoldatu ziren; talde horien eremu ideologikoa Sabino Arana-ren nazionalismo kontserbadoretik Fanon eta Guevararen haur prodigoak diren programa erradikaleraino. Dudarik gabe, badira oraindik konpontzeke diren arazoak, burutzeko dauden aginte trasferentziak, gainditu beharreko umiliazioak. Nazionalistek zentralismoa salatzen dute, eta logikaz: beren izakera politikoaren funtsa hori da. Baina begibistakoa da gaur eguneko egoerak ez duela zerikusirik frankismoarekin: euskaldunek badi-tuzte errebindikatzeko motiboak, baina ez gerra baterako arrazoirik eta are gutxiago terrorismo kriminal baterako. Gerrak eta krimenak hala ere segitzen dute. Zergatik?

UGARIAK dira arrazoinak, eta batetik bat: Guardia Civil eta Policia Nacionalaren barruan ohitura eta koadro frankisten jarraipena. Tortura oraindik errealitate mingarri eta nazkagarria da, atzera badoa ere: gobernu sozialistak ez

du ezabatu beragandik espero zen indarrez. Eta arrazoin konplexuagoak badira, adibidez apezgoak «askatzaileen» mistika guduzaleekiko duten eskuzabaltasuna. ETAk denei eraso die, militar edo zibil, kazetari, okin edo diputatu, baina ez du sekula apez bakar bat ikutu. Bada hemen fanatismo erlijiosozko osagarri bat, estrategia politiko laiko batek eraso ezin duena.

Aipatu beharrezkoa da nazionalista demokratek terrorismoaren aurrean duten anbiguotasuna ere, edo Madrilgo gobernuaren zentralismo kaltegarria... Baina borroka armatuak jarraitzen du batez ere zaila delako suntsitzea armada bat ezin duena ez irabazi eta ez errenditzea onartu, nahiz eta honen ondoren errepresalirik izan ez. Gerrak segitzen du «etarrek» ez dakitelako zer egin gerra bukatzen bada beraiei euskal gizarte zibilairen gaineko nagusitasun politikoa segurtatu gabe; eta euskal gizarteak, beren alde egon ondoren, ez du aitortu nahi arbuiazen di-tuela. Borroka armatua lehen medio bat zen, orain helburu bat da berez, eta bere-tzako sarri justifikazio lanbrotsuak bilatzen dira.

DUDARIK gabe, ez da jadanik eritzi delituengatik preso dagoen euskaldunik, edo ekintza politikoagatik, bere hizkuntza edo ikurriña defenditzeagatik, eskakizun demokratikoak aurrera-tzeagatik: preso bakarrak ETAKo kideak edo beren laguntzaileak dira. Eta honek berdin balio du «euskal errefuxiatuak» deitzen direnentzako: Euskadin ez da eritzi politikorik, denik eta independentista edo erradikalena delarik ere, inor pertsegizioan edo ihesi egin beharrean jartzen duenik. Aitzitik, ETAKoa izatea edo laguntzea delito bat da: espresio askatasuna ez da esplosio askatasuna. Azken finean, euskal prolemak duen gauzarik trajikoena bere «inutilitatean» datza, beste medioen bidez ase litezkeen errebindikazioen inguruan eraikitako antolakizun odoltsuaren izakera hutsalean. Euskadiko herria ez dago zapalduta, Chilekoa edo Colombiakoa egon daitekeen bezala, baina horretara iritsi ahal izango litzateke erokeria militarista honetan segitzekotan; dagoeneko, nabarmena da bere pobretze erlatiboak, eskualde aurreratu bat izan ondoren. Soluzioa, dudarik gabe, euskal indarren kontsentsu politikotik pasatzen da, indar horiek nazionalistak izan ala ez (zeren nazionalista guztiak baldin badira euskaldunak Euskadin, euskaldun guztiak ez dira nazionalistak), eta gobernu zentralaren neurri esanguratsuetatik: adibidez, segurtasun indarren erretiratze progresiboa eta beren lekua polizia autonomoak hartzea, edo areago Espainiaren birdefinitze federalista bat.

Fernando SAVATER
(«Libération» egunkarian)

Compaoré mendebalaren gustokoagoa dateke

Hautsi ote da betiko Burkinako iraultza?

Afrikako, beraz munduko herririk pobreenetako batean kolpe txundigarri bat gertatu zen, pasa den hilaren 15garrenean. Seinale guztiak dira, gobernu berriak esaten duenaren kontra, Sankara eta beste dozena bat lagun premeditazioz hil zituztela. Kanpoan tiroak entzun eta pistola eskuan zuela palazio presidentzialetik ateratzera zihoala, hiltzeko agindua zeukatela bertaratutako bi soldaduk eman omen zioten aurpegia. Presidentea buruz buru ikusita, batek duda egin omen zuen, besteak berriz rafaga jo zion, eta bertan seko utzi.

Akzidenteaz mintzatu zen Blaise Compaoré, kolpea jo eta lau egunetara egin zuen lehenbiziko telebista-agerraldian. Nolanahi ere, Tomas zuloan dago, eta Compaorék erraza du zernahi esatea orain. «Guretzat, oker egin zuen kamara iraultzaile bat izango da beti», deklaratu du. Oso oker egin behar izan zuen, zeren «bera zen, ala ni» erantsi bait du ('Liberation', urriak 21). «Haiek, ala gu», matizatzen du kolpearen aurkezpen «suabeagoa» egiten duen 'Le nouvel observateur'ek.

Tradizioa eta haustura

Ostegun ondoko ostiralean, ostiralero bezala, Burkinako hiriburu den Uagadugu-ko palazio batean, zeremonia labur bat burutu zen. Mogho Naba, *mossi* herriaren 37garren enperadoreak, militarren arteko liskarrei jaramonik egiteke, XVI. mendean hasitako tradizioari jarraiki zion horrela. Sinbolo bat izan daiteke, gauzak Burkina-Fason zertan zeuden, eta dauden, ulertu ahal izateko. Sankarak bere irauli nahian tradizio horiekin topo egin zuen bezala, Compaorék ere, bere xedeak zeinahi direlarik ere, topo egingo du.

Halaz guztiz, jakingarria da, militarren errebolta eta matxinada zenbaitekin batera, mugimendu sindikalista ere mendebaldeko Afrikan beste inon ez bezain indartsua izan dela Burkinan azken hamarkadetan. Borroka tradizioa

badago, alegia. Sankarak, tradizio hori gehiegitxo behartu ez ote zuen egin, esaten da orain. Herriak ezin segitu, eta 'desliluratu' egin omen zen.

Izan ere, Sankararen proiektok lana eta sakrifizioa ugari esijitzen zioten jen-

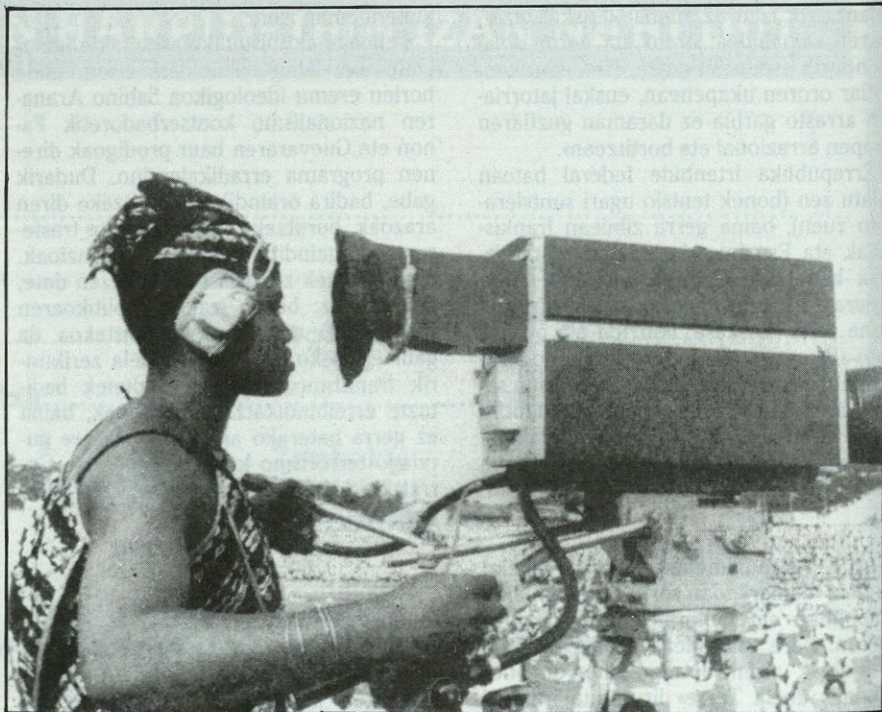
deari. Boluntarismoaz hitz egiten da, bai eta «populismo»az ere (oraingo buruzagiek, ez halako mespretxurik gabe). «*Aberria ala hil, irabaziko dugu*» zen kaleetan gehien ikusten zen slogana.

Zenbait arlotan izugarri aldarazi zituen gauzak: nekazaritzan, erreforma eragin bait zuen (eta populazioaren %90a aritzen da horretan). Bai eta osasun publikoaren arloan ere, duela bi urte 30 osasun-postu bait zeuden eta gaur egun 350. «Borondadezko lan» deiturikoaz egiten ziren horiek, zer gertatzen da eta gero, postu horietarik gehienetan, ez medizina ez medikurik ez omen zegoela.

Hirugarren munduko mugak

«*Trenaren bataila*»n ere saiatu zen Sankara. Tambaoko manganesoa ateratzeko, 350 kilometrotako trenbide bat egitea proiektatu zuen. «*Egun batean*—kontatzen du hiritar batek—*korreotara iritsi eta itxita zegoela, bertako enplegatuak tren lanean ari zirela, jartzen zuen*». Gero berriz, hilabete batzuk erritmo gogorrean aritu eta gero, errailak falta zirela eta, bertan behera utzi behar izan zuten. Ongi definitzen du egoera. Hirugarren mundua da.

Gainerantzean, korrupzioaren aurka ahalegindu zen, austeridade gogorra inponituz, eta beste neurri anekdotikoago batzuk burutu zituen, hala nola *faso danfani* janzki tradizionalaren ezartzea... Bide horretan etsaiak bildu zituen, noski, baina, han urte asko darmatzan atzerritar batek azpimarratzen zuenez, «*herriarengan dignitate senti-*

Tradizioaren zama astintzeko borroka, etenik ote? Argazkian, burkinatar camera woman-a.

**Compaoréren gobernuari
eramangaitza gertatuko zaio
Tomas Sankararen
hilketa.**

mentu bat eragiten asmatu zuen, bera izanki beti aurreneko etsenplua».

Etsaietan, buruzagi tradizionalen at, funtzionariak, Bolin Kostan bizi diren merkatariak, sindikalistak... aipatzen dira. Eta Bolin Kosta aipatzen dugunez gero esan, Estatu horretan bi bat milioi burkinatar bizi direla, eta bertan gertaturikoak eragin zuzena izan duela beti Burkinan. Félix Houphouët-Boigny, Bolin Kostako presidenteak (mendebaldeari oso atxikia, jakina denez), begi onez ikusi du kolpea: Sankara «ez omen zitzaien sinpatikoa», dio Frantziako prentsak, Compaoré-rengan aldiz, «gizon zuhurra eta prudentea» ikusten omen du.

Zuhurra behintzat, bada noski, eta hobe du momentuz horrela: noranahi iritsi nahi duelarik ere, ekilibrio handiak egin beharko bait ditu, herriak lider karismatikoa hil duelako ukatzen dion apoioa atzera beregantzearren, batetik, eta kanpotik laguntza ezinbestekoa hel dakion, bestetik. Arras estatu pobre bat. Garrantzizko posizio batean. Sekulako kontraesanez...

PABLO SASTRE

AEG-ko akziorik gehienak ere izango dituzte aurki

Mercedes-Benz: armagintzan leporaino sartua

«Mercedes» enpresaren aktibitate militarrez anitz mintzatzen da Alemanian. «Daimler-Benz AEG» izenaz ezagutzen da han. Historia ederra du enpresa erraldoi honek. Izan ere, Hitler-en erregimenaren oinarrietako bat izan bait zen (Euskadiko 36ko gerran Mercedes-en tankeak erabili zituzten), eta gaur egun ere munduko erregimen faxista eta arrazista zenbaiten atzean topatzen dugu, oso nabarmenki. Esate baterako, erori zen arte, Somoza bera izan zen Mercedes-en ordezkaria Nicaraguan.

Behikulo zibilak zein militarrek erruz esportatzen ditu Daimler-Benz-ek.

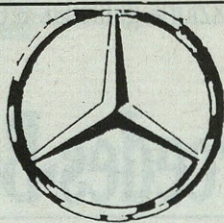
Azkeneko urteetan, Mercedes-ek zenbait enpresa militarretan akzioak erosi ditu, arlo horretan Alemaniako enpresarik handiena, eta eragingarriena gertatu delarik.

Turkia, Hegoafrika eta beste zenbait faxista-zulotan kolaboratzeaz gain, Golkoko gerran leporaino konprometitu da, Iraken arma-hornitzaile partikularrik garrantzitsunea izanik gaur egun.

AEG, MTU eta DORNIER, sukurtsale berriak

Alemanian, enpresa garatu egin da, beste zenbait enpresa bereganatuz, eta arma-produkzioaren nagusitasun erabatekoa erreusituz. AEG, MTU eta DORNIER bere sukurtsale berrietan bakarrik, eta 1983garren urtean (datu berriagorik ez dugu es-

Alpha-Jet-etik hortzetako zepiloraino

AEG bereganatuz gero
Daimler-Benz kontsorzioaren
produktu zenbait

Jabeak (parte hartze portzentaiekin)

Daimler-Benz AG
Stuttgart
1984ean enplegatutak: Alemanian, 158.043
Atzerrian, 41.869
Salmentak, 1984ean: 43,5 mila milioi marko

Aktibitate esferak, produktuak (etsenpluak):
turismoak (salmenten %50a); kamioiak, traktoreak,
autobusak, suhiltzaile-behikuloak, beste behikuloak,
motoreak (horiek denek daramate Mercedes
markaren izena.

Oraingoz, Deimler-Benz-ek partizipazioen %24,9a
dauka AEGn; %60a izango du.

AEG
AEG Aktiengesellschaft Frankfurt
Beste 114 parte hartzaileekin. 1984ean,
enplegatutak: Alemanian, 60.560, atzerrian 12.630;
salmentak: 11 mila milioi marko.

Aktibitate esferak, produktuak (etsenpluak):
generagailuetarako bapore turbinak; motore
elektrikoak; industri sektore guztietarako
ekipamendu elektronikoa; TV eta irrati emitigailuak;
irrati eta erradar sistemak, helburu zibil eta
militarrez; astronautikarako, abioietarako,
aireportuetarako elektronika eta elektroteknika
sistemak; teknologia militarra (torpedoak, kohete
piezak; kalkulagailuak; kartak klasifikatu eta
hautatzeko sistemak; idazmakinak; bulegoetarako
makinak; elektrodomestikoa (garbigailuak, sukalde
elektrikoak, kafeterak, estufak, hortzetako zepilo
elektrikoak...), eta abar.

mtu
MTU Motoren- und Turbinen-Union
München GmbH
(83.8)
MTU Motoren- und Turbinen-Union
Friedrichshafen GmbH
Beste 13 parte hartzaileekin. 1984ean, enplegatutak:
12.246; salmentak: 2,2 mila milioi marko.

Aktibitate esferak, produktuak (etsenpluak):
altzairuzko jaurtikitze mekanismoak (abiazio zibil
zein militarrean, adibidez: Boeing-747, Airbus,
Tornado, Alpha-jet, helikopteroak); nabigaziorako,
tankeetarako, urpeakuntzietarako Diesel motorrak;
obra behikuloak; aginte elektronikorako sistemak.

DORNIER
Dornier GmbH
München und Friedrichshafen
(65.5)

Aktibitate esferak, produktuak (etsenpluak):
abioigintzarako inbestigazio eta eraikuntza
(adibidez, Alpha-jet, Do-228, Airbus-erako piezak,
helikopteroak); tripulaziorik gabeko misilak
(«Drohnen»); tiro praktiketarako misilak; AWACS
alarma sistemaren fabrikazioan parte hartzea;
teknologia militarra (itsas minak, kohete piezak);
astronautika (espazio sondak, sateliteak, Spacelab
eta Ariane-rako piezak); teknologia nuklearra;
medikuntza teknologia; eguzki teknologia; helburu
zibil eta militarrekiko software programak; beste
makinaria.

kuratzerik izan) 3,7 mila milioi mar-
kotako arma salmentak izan zituen.
Xifra horretan ez dira sartzen Merce-
des, enpresa zentralaren beraren sal-
mentak: datuok sekretupean gorde-
zen dira eta.

Orain, Daimler-Benz-ek erradar
instalazioak, irrati sistemak, kohete-
tarako aparatu elektronikoak, torpe-
doak, guda-abioiak, Exocet kohetera-
ko piezak, tankeetarako piezak, Uni-
mog-ak (kamioiak), tropen garraiora-
ko behikuloak, Alpha Jet-ak, helikop-
terotarako piezak... fabrikatzen ditu.

Golkorako konkritetuki, helburu mi-
litarretarako moldaturiko airbusak es-
portatzen ditu, jaurtikigailuak, kartze-
letan eta frontean hildakoak garraia-
tzeko bagoi frigorifikoak... Sail guztie-
tan badute zer-saldu, gerra haren ja-
rraipenean noski erresposabilitate
handia izanik.

A. BISKARRO

Iran-Irak gerrak barreiaturiko minoriak

Golkoa, hainbat genozidioren lekuko...

**Alemaniano «Mehatxaturiko
herrien defentsarako elkargoa»k
argitara emandako testu bat iri-
tsi zaigu. 86ko bukaerakoa da,
eta Pertsiar Golkoko gerrak era-
giniko zenbait herri barreiatze
eta suntsitzearen berri ematen
digu. Interesgarri eritzi diogu
gurean argitaratzeari.**

Hango estatutik gabeko herririk ugariena
da eta, kurdoekin hasi gaitzen. Batetik, Ira-

keko estatuan bizi direnak topatzen ditugu.
1976tik 1986ra urte bitartean, horietatik ia
milioi erdi bat deportatu dute. 1.500 herritan
bizi ziren horiek. Horiekin batean, 20.000
yezidi eta asiriar ez-musulmanek ere utzi be-
har izan dituzte beren etxeak han. Gehienak
Irak hegoaldeko basamortuetan daude gaur
egun, kanpamentuetan.

Beste parte bat «herri eredu»etan bildu du-
te, Arbil-eko lurretan. Arbil gerra-eskualdea
delarik orain, handik beste 286 herrietako
populazioa ere atera eta Jordaniako mugatik
gertu pilatu dute. Kurdoen herrietan gas to-
xikoaz erasotzen hasi zirenetik (azkeneko

Hamar urtetan milioi erdi bat lagun deportatu du Bagdadeko gobernuak.

urteetan), jende asko Iranerako bidea hartuta dago, Iranen 40 bat mila errefuxiatu bizi da.

Beste alde batetik, irakiarrek 100.000 xiita aterarazi zituzten Bagdadetik, «pertsak» zirelakoan, eta Iranekiko mugara eraman zituzten, gerrara alegia, handik hiriburura inoiz ez itzultzeko aginduaz. Horiek kanpamentu miserabletan pilatzen dira, bi estatuen artean harapatuak.

Irango eta Turkiako kurdoak

Irani dagokionez, gerra hasieratik, Sardasht-Baneh eskualdeko 100 herrietatik 11 bat mila kurdo atzerriratu dituzte. Indarrez eraman zituzten Irango hego-mendebalde-erantz, basamorturantz, Kerman probintzian, beren lurrik milia kilometrotara. Ez lanik, ez lurrik dute han. Kurdo independentzizaleek erdi-kontrolatzen dituzten lurretatik, *pashdaran*-en (iraultzaren soldaduen) beldurrez eta gerratik ihesi, beste dozenaka milaka batzuk aldeginak dira honezkero.

Turkia aldeko prentsari, aurtengo otsailetik, hagitx eztabaidatzen da Tunceli probintziko 234 herrietako jendearen herbestertzeaz. Beste 210 herrian bakarrik gelditzen da jendea. Erzincan probintzian berriz, 559 herrietatik, 275 hustu dituzte dagoeneko. Tuncelin 50.000 eta Erzincanen 80-100.000 dira herbesterratu dituztenak.

Bestalde horiek ere ari dira populazioa «herri estrategiko» (*toplum köy*) direlakoetan metatzen, batzate beste lehenagoko 20 herrietako populazioaz *toplum köy* bat osatzen dutelarik.

Turkmeniarrek eta asirioak

Irango Khorassango turkmeniarrek, suni-ta izanik, Irango iraultzaren hasieratik errepresio latza nozitu dute. Ermezt defenditu ziren, hastapenetan. Gero galera handiak edukitu zituzten, eta Iran-Irak gerra hasi zelarik,

turkmeniar askok Turkiara egin zuen ihesi. Turkian ordea, lehen kurdoak bizi zireneko lurralde batzuetan ipini dituzte. Joku horretan sartu nahi izan ez duten Irak aldeko (Mosul, Kirkuk eta abarreko) turkmeniarrik gehienek, berriz, Iranera jo zuten.

Asiriarrek, beren aldetik, oso etorkizun iluna dute. Irak iparraldean badira dexente, baina populazioaren gehiengoak kurdoek osatzen dute. Epaitu gabeko ehundaka asiriar aurkitzen da espetxean, eta beste dozena batzuk legez kanpo afusilatu dituzte. Nini-veh-ko artzapezpikuak Iranen behar izan zuen errefuxiatu, bere 27 familiarrekin, eta beste milaka asiriarrek jarraitu zioten.

1986an asiriar 100 familiak, Bagdadeko erregimenaren errepresiotik ihesi, Turkiara pasatu nahi izan zutelarik, militar turkoek hatxeman eta irakiarren eskuetan utzi zituzten. Talde horretako gizon gazte guztiak exekutatu zituzten, desertore omen zirelako. Familia haien zortezaz ez da ezer jakin harezkero, «desagerturik» daude. Beste 3.000 komunista eta xiita jotzen da desagertutakotzat, orobat Barzani kurdoaren komunitatearen 8.000 lagun. Azken hauen izenak argitaratu dira, behin eta berriro.

Iranaldeko armeniarrek...

Iranaldean, bestetaz ere mintzatu gintezke baina, partikularzki larria omen da hango 160.000 armeniarren egoera. Ez beren erlijioa praktikatzetik, ez beren erakundeetan biltzerik, ez beren hizkuntzaz hitz egiterik dute. Administrazioetik eta irakaskuntzatik armeniar ziren enplegatuak oro kanporatu dituzte. 30.000 armeniar ihes eginik dago, beste askok berriz, gerran parte hartzera behartuak, bizitza galdu dute.

Erreseina motx honetan, ez daude diren denak, baina dauden denak, badira.

A. BISKARRO

Esquipulas-2, epea bukatu eta gero zer?

Esquipulas 2-ko denbora amaitu da. 80 eguneko epea amaitu ondoren ez dira bete Guatemalako erabakiak, eta etorkizun hurbila asmatzerik zaila dirudi. Hala ere, badira arrazoiak ezezkortasunerako: alde batetik, Estatu Batuen esku beltza urruntzen ez den bitartean, demokrazia itxurazko diktadorek —Honduras, Guatemala eta El Salvador— ez dutelako giza eskubiderik ez kristorik jagongo; eta bestetik, oraingoan, neurri handi batean, guda ez delako gatazkalekuean konponduko, propaganda bulegoetan baizik. Ez da EEBBen interbentzio zuzenaren mehatxua urrundu, ez Nicaragua ez El Salvadorretik, eta argigarria dirudi Honduraseko base militarrek gero eta zabalago izatea. Yankeentzat Ertamerikak balio estrategiko eta propagandistiko itzela dauka, eta ez daude inola ere prest inguru horretan bigarren Cuba bat permetatzeko. Pentsatzekoa da beraz, agerian edo isilean, eman eta emango diotela laguntza «humanitarioa» eta militarra bai «contrei» zein eskualdeko gobernu titerei.

Ahaztu behar ez dugun bigarren frentea propagandarena da. Ez dago azken boladak prentsa gehiena begiratzeko baino hoberik arin batean kontrolatzeko EEBBeko berri agentzien eta enbaxaden lan ilunaz; besteak beste, mendebaldean erabiltzen den terminologian: «contrei» «gerrila» esaten hasi zaie, Nicaraguako gobernu hautatuari «gobernu sandinista»; FMLN-ari «los rebeldes» edo «los alzados en armas». Bestalde, nabarmena da «contra»ren oihartzuna El Salvador, Guatemala edota Honduraseko gerrilei eskaintzen zaien isiltze konplizearekin konparatuz. Berriz ere, iraultzaileek, militarki garaitzeaz gain, kontraintsurgentzia periodistikoari aurre egin beharko diote. Informazio eremua da bigarren borroka, horretarako ere negoziaketa epea amaitu da eta.

I.G.

«Itsaslur—Foresta 87» feria Bilboko Erakustazokan

Ohizko nekazaritza eta aurrerapena elkarri so

Zazpi egunez (irailaren 31tik azaroaren 7ra bitarte), Bilboko Nazioarteko Azoka eszenatoki gisara erabili da gure herrian betidanik hain erroturik ditugun hiru sektore (abeltzantza, nekazaritza eta basogintza) beraien nortasuna eta garrantzia azpimarra zezaten.

'Itsaslur 87' eta 'Foresta 87' izenpean, bai oinarritzko sektorearen laugarren erakustaldia eta bai nazioarteko basogintza sektorearen bigarren erakustaldia burutu da. Aurtengo edizioan, ia erakustazokaren osotasuna erabili dira (12.305 metru karratu), 231 erakusleek beraien produktuak plazaratze asmoz.

Euskal Herriko behi, ardi, fruitu, lore, barazki, haragi eta uztarik hoberenak ikusi ditu Bilboko erakustazokara hurbiltzeko aukera izan duen guztiak. Eusko Jaurlaritzak, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako Diputazioekin batera antolatu duen azoka haundi honetan, lurralde bakoitzeko nekazaritzak bere eguna eduki du. Bizkaitarren egunarekin hasi zen erakusketa honi arabarrek jarraitu zioten astelehenean, gipuzkoarrek asteartean eta jarraian finlandiar, nafar eta iparraldekoen eguna ospatuz.

Sektore guzti hauek babesten dituen nekazal sindikatua ere han aurkitu genuen E.H.N.E.— U.G.A.V. (Euskal Herriko Nekazarien Elkarteak), bide batez betidaniko egoera kaxkarra eta EEE-an sartu ondorendik sortutako baldintza berriei erantzun egoki bat eman nahiean.

«Itsaslur»: betidaniko sektorea

Aurtengo edizioan, abeltzainek abelazkuntzaren ugalketa eta honen selektibitatea bultzatu nahi izan dute honela,

barne eta atzerri azoketan konpetitiboagoak izan gaitzen. Hobekuntza bide honen adierazgarri gisa hor aurkitu dugu 'Aberekin' elkarteak, abelgorrien ereindura artifizialaren bidez sektorearen kualifikuntza hoberenak lortu nahi dituen elkarteak alegia.

'Aberekin', abeltzainen elkarte ugarien eta foru instituzio autonomikoen proposamenei esker orain dela bi urte jaio zen. Nahiz eta instituzio publikoen aldetik diru laguntza handiak izan, denboraren poderioz buruaskitasun batetara ailegatzea itxaroten dute Eusko Jaurlaritzaren partehartzeatik gero eta gehiago aldenduz. Egun, 17.000 behi dituzten saturday eta Kanada-ko abelgorriekin esperientzietan dabil zezen-hazi hoberenak lortu nahiean.

Erakustaldiaren lehen pabilioiean abelgorriekin zerikusia duen tresneria eta albaiteko materiale desberdinak ikusi genituen. Bigarrenetan aldiz, bertako

Europako Ekonomi Elkarteari sartu ondoren, nekazal politikak kontsumatzaileei ez bezala, nekazariari ez dio onurarik ekarri.

Egun, Gipuzkoan, Bizkaian eta Araban 15.000 familia inguru baso-ustiapenarengandik bizi direla jotzen da.

'friso' motako abelgorrien erakusketa pirineotako eta frantzes arrazako abelgorriekin batera. Honetaz gainera, nekazal tresneria, erregaia-sistemak, traktore eta bost espezien ('kolonbofilia', urdeak, ardiak...) erakusketek ere bere txokoa eduki dute.

«Foresta»: basoetan barna

Bigarren edizio honetan, baso-birza baltaketa eta ustiapen ekintzekin harreman zuzena duten sektoreei (zerrategiak, baso-suteak, basolangintza eta mendi injinaritzak...) eskeini zaie erakustaldia. Erakusleen artean, Finlandia, Suezia, Txekoslovakia bezalako nazioek esparru honetan duten aurrerapean ikusteko aukera izan dugu. Bizkaiko Basogintza Elkartek antolatutako 'Foresta' honetan. Bi egunetan zehar inguruko mendi batzuetan zenbait baso-lanen frogapenak egin dira.

Elkarte honen eritziz, basoak izugarriko garrantzia dute Euskal Herrian bide batez oxigenu ugari eta gure paper eta altzari industrien oinarri direlako. Egun, komunitate autonomoan 15.000 familia inguru baso-ustiapenarengandik bizi direla jotzen da.

Erakustaldi honetan 110 etxe komertzial baino gehiago hartu dute parte hauetariko batzu atzeritarrak izanik; basolangintzarekin zerikusia duten prozesu orok bere txokoa izan dute eta Elkartek adierazi duenez: «erakustaldia-
ren helburua parte hartutako adminis-
trazio guzien jarrera desberdinak ezta-

baidatzeko eta konparatzeko topaleku bezala erabili da».

Adierazi digutenez, beraien ardura nagusia egun, ekintza desberdinetara (nekazaritza, basogintza, edo abeltzantzara) eskeiniko diren lurraldeen mugatze eta delimitazioak zehaztea da. Nahiz eta basoen areririk handiena gizona izan, gure komunitate autonomoan basoen aldeko jarrera nabari daiteke; eta honen lekuko gisa hor dugu datu esanguratsu bat: Euskadiko komunitatea baso-sute gutxien duten autonomietako bat dugu.

Eusko Jaurlaritzaren baso politikarako arduraduna den Gorka Askazibar adierazi zenez, baserriek azken urteotan jasan duten abandonuaren ondorio bezala, gure komunitateko baso egoeran modu nabarmen batetan eragin dute. Nahiz eta hau pairatu, Euskadi osoko lurraldearen %66a basoa da kopuru honen %15a pinu 'insignis'-ak direlarik (portzentai honek Europa mailan lehenengoak izatea bultzatzen gaitu). Baina egungo euskal mendiak, neurri handi batetan esku pribatuaren aurkitzen dira honek suposatzen duen ustiapen eskasa eta defizitarioa arazo larria izanik egun.

Nekazal sindikatu baten hitza

Baina aurtengo erakustaldi honetan dena ez da algarra eta poza izan. Beste stand batetan egungo euskal nekazarien arazo larrienak zeintzu diren azaltzen zirelarik, han aurkitu genuen Eus-

kal Herriko nekazarien eskubide eta interesak aurrera ateratzeko buru-belarri lanean dihardun sindikatua (E.H.N.E.—U.G.A.V.).

Sindikatu hau konfederaturik aurkitzen da bain hiru probintzietako eta Nafarroako nekazarien interesak babesten dituelarik. Honelako esaldiak irakurtzeko aukera izan genituen: 'Europaren erasoari erantzuna eman behar diogu' edota... 'Aurrera goaz'. Jadanik hego Euskadin 1700 bazkide baino gehiago ditu eta batasun zale, demokratiko, independente eta euskaldun bezala definitzen da. Bere betebeharra, gehienbat errebeindikazioak eta informazioa zabaltzera mugatzen da (boletinak, 'Ardatza' aldizkaria, etabar) bide batez zerbitzu batzu eskeiniaraz (aseguroak, asesorkuntza, kasu bereziak, legeak...).

Baserriari eutsi beharra dagoela diote asko hustu bait dira eta gelditzen direnak zaharkituak aurkituz. Europako Ekonomi Elkartean sartu ondoren Europako nekazal politikak kontumatzaileri ez bezala, nekazariari ez diola onurarik ekarri diote. «Nekazariari ostera eta prezio bazuagoak ordaintzen zaizkie beraien produktuengandik ondorioz gehiago produzitzera bultzatzen zaielarik. Nekazaria aurreztu eta inbertitu beharrean aurkitzen da kompetentzia merkatuan gero eta gehiago izanik.

Europaren erasoari erantzuna eman behar diogu, nekazal politika hori aldatzea eta honela famili ustiategiak babesteko».

Nekazarien interesen babesa

Honelako salaketak ozenki aldarrikatu ditu sindikatu honek eta nekazarien interesak babestu nahi horretan, aurtengo erakustaldia medio, gaur egungo arazorik larrienak sailka plazaratu ditu. Horra hor azaldutako sail gatazkatsuenak: Esnearen alorrean, egun ordaintzen zaien prezioekin ezin daitekeela bizi diote. Hiru urte igaro dira eta berdin ordaintzen zaie; gainera sindikatu eta industrien arteko akordiorik ez da betetzen.

Haragiaren sailean, ez dute errentagarritasuna bilatzen; komertzialaketa beraien esku egon dadin eskatzen dute honela bide berriak urratuz. Haragiaren inportazio ugariak ere beraien aurka doaz.

Ardikiaren sailean, inportazioak jarraitzen dute honek suposatzen duen prezioen beherakadakin noski.

Txerriaren saila da une hauetan kalitetuena. Inportazio izugarriak daude eta ezin da exportatu, prezioak gero eta beherago aurkitzen dira. Honela jarraituz, txerriregien %40 gutxitu daitekeela baieztatu dute.

JEXUS ARTETXE

24.000 eragozle etorkizun garbirik gabe

Kontzientzi eragozleak, legeari aurre egiteko prest

Azkenean, Urriaren 30eran eman zion bere ezezko ebazpena Auzitegi Konstituzionalak Aratekoak (Joaquin Ruiz Gimenezek) aurkeztutako errekurtsuari. Kontzientzi eragozpenaren legea, ez doa konstituzio espainiarraren aurka beraz, goi mailako epaitegi horrek adierazi duenez, behintzat. Orain, 24.000 eragozleen etorkizuna aipatzen da, batzuren ustez amnistia orokor bat izango bada ere, beste zenbaitentzat aukera zerbitzua eta zigorraren artean kokatuko da.

ren lekukoak dira, gainontzekoen artean nagusiki motibazio ideologiko—politikoa delarik hedatuena. Azken multzo honen zati handiena Kontzientzi Eragozpenaren Mugimenduaren inguruan biltzen da.

Konstituzionala ei den lege atzerakoia

1984ko inozenteen egunean (abenduaren 28an) kaleratu zen lege hau mendebal Europako atzerakoieneraiko bat dugu, alde askotatik begiratuta. Iraupenari egiten badiogu so, 18tik 24

Besteak beste errekurritutako atalak bi ziren, ordezkio lan sozialaren iraupea (18tik 24 hilabetera artekoa soldaduzka 12 hilabetekoa denean), eta soldaduzkan bertan galerez izatea kontzientzi eragozpena, eragozpen eratorria.

Eragozle kopuru handiena lehendik ere legearen aurka bazegoen, oraingoan areagotu egin da errefuxamena, KEMen ustez ebazpenak jentea batzeko baliobidea izango delarik. Urteotako luzapena laster bukatuko dela dirudi, eta izan beharreko indarren neurketa ez dirudi asko itxaron beharko dugunik.

Kontzientzi Eragozpenaren Kontseilu Nazionalak (CNOC) emandako datu berrien arabera, 24.059 eragozle dugu estatu mailan, horietatik erdiak 1985tik aurrera aurkeztu dutelarik bere agiria, hots indarrean dagoen legea argitaratu ondoren. Kontzientzi eragozlea aipaterakoan ez dugu beti pertsonaia berberaz pentsatzen, ideologikoki eta motibazio aldetik ere zenbait korrante badiarelako. Guztira, erdiak aldera Jehova-

Eragozle kopururik handiena lehendik ere legearen aurka bazegoen, oraingoan areagotu egin da errefuxamena.

Legeak zenbait motibazio onartzen badu ere eragozpenerako, ekonomikoa eta politikoa berriz ukatu egiten ditu.

hilabetera bitarteko iraupena ezartzen du, salbuespena izanik denontzako berdina den arau orokorretik urruntzen den jokaera permititzen du, eta beraz bakantzat hartu behar dugu dio Auzitegi Konstituzionalak. Hau dela eta luzapen horrek zigor kutsua du gehiago beste ezerena baino.

Legeak zenbait motibazio onartzen du eragozpenerako: erreligiosoa, etikoa, gogozkoa, giza—aldezkua, filosofikoa edo antzeko beste zenbait ere; motibazio ekonomiko eta politikoa ukatzen dituelarik.

Auzitegi bat ezartzen du, eragozpen eskubidea aitortzen dutenen eskariei baietza edo ezetza emateko, inoren bizitzan sartzea ere legezko duelarik, batari eta besteari eragozleari buruzko galderak eginez.

Eragozpena soldaduzka orduko eta zerbitzua bukatutakoan (erreserban) egonik azal daiteke, baina ez soldaduzka bitartean betebeharrak konstituzionalaren dimentsio kolektiboa galerazia gerta daitekeelako norberaren eskubidea indarrean sartuz gero soldaduzka bitartean Auzitegi Konstituzionalaren ustez.

Eta Epaitegi horretako ebazpenak gaiari dakio, soldaduzkan azaltzea eragozpena nahasigarria gerta daiteke bere eginkizun militarrek betetzeko beti

prest izan behar duten Indar Armatuaren barne ziurtasunerako.

Inozenteen eguneko legeak ez ditu batzen Euskal Herriko ez beste herrien eskubideak inondik inora, denbora osoan estatu espainolari egiten diolarik erreferentzia. Honetarako be euskaldunok espainol ei gara.

Ordezko zerbitzu soziala Erakunde Publikoen peko elkarteetan burutuko da batez ere, legez sektore behartuenak laguntzeko. CNOC—k arestian emandako prentsaurrekoan aipatzen ziren hori burutzeko zenbait erakunde:

1984ko
inozenteen
egunean kaleratu
zen lege hau
mendebal
Europako
atzerakoienetariko
bat dugu.

RENFE, INSERSO, Gurutze Gorria, Caritas, Ondasun nazionalen eta Gazteriarren Kontseiluan. Dagoeneko, eta beti erakunde ofizial horren iturrietatik, 3.500 gazterentzako ordezkio zerbitzua egiteko postuak prest leudeke.

Guda baletor, eragozleak babes eta defentsa zibileko lanak egin beharko litzukete halabeharrean.

Zerbitzu zibilak lanpostuak kenduko ditu esku lan dohanaz

Eragozpen legeak lan eremu batzua finkatzen ditu, zerbitzu sozialek burutzeko: babes zibila; ingurugiroaren zaintza, naturaren jagotea; sendia, ume, zahar eta nerabeen babesa, alkoholikoen, toxikozale eta atxilotu ohien berkokapena; osasun zerbitzuak; nazioarteko laguntza programatan; eta antzeko beste zenbait alorretan.

Gaur egungo krisi ekonomikoa eta dagoen langabezia kontutan hartuz ez dirudi bidezkoa denik lanpostu horiek soldaduzkara ez dozen gazteez betetzea. Ez ote dago heziketari, mediku, biologo eta beste profesioetako jente nahikorik lan horiek tajuz eta ordainduta betetzeko? Urte t'erdiz edo bi urtez etxetik urrundu eta dena utzi behar duena zergatik aritu behar da agian be-

K.E.M: «Legeak zigortu egiten du eragozpena»

Kontzientzi Eragozleen Mugimendua (K.E.M) da azken urteotan kontzientziazio, informazio eta borroka gehienak eraman dituen kontzientzi eragozpenaren alorrean. Mugimendu politiko gisa definiturik, antiestatal eta antiautoritariotzat dauka bere burua, helburua militarismo gabeko gizartean jarri duelarik. Bilboko partaide birekin izan gara hizketan erakunde honen eritzia jasotzeko asmoz, Gabi Hernandez eta Rafa Sainz de Rozas, taldeko abokatua, izan ditugu erantzule.

ARGIA: Auzitegi Konstituzionalak ezezkoa eman dio Ruiz Gimenezek aurkeztutako errekursoari. Ze planteatzen du Kontzientzi Eragozpen Mugimendua oraingo egoerari? Zer da aldatu dena?

K.E.M.: Estatu honetan militarrek indar osoa daukate honelako ebazpenak atera arazteko auzitegiari, eta hori ezin daiteke berri ona izan. Bestalde, gauza kurioa da bi sententzietan txostengileek ebazpenaren aurkako botoa eman dutela ikustea. Bi errekursoetan, oster, alde eman duena Diez Aimil epailea izan da; hots, *Consejo Nacional de la Objeción de Conciencia (CNOC)* delakoaren lehendakari ohia.

Harritzekoa da ze azkarrak izan diren epaitegikoak ikusten Kontzientzi Eragozpenaren benetako esanahia. Kontzientzi eragozpena bi modutara ikusia izan da, eskubide pertsonal moduan eta jarrera politiko moduan. Gu ez gara inoiz ados egon lehenengo azepzioan, guretzat eragozpena ez delako estatuak zure oztopo pertsonalei irtenbidea ematea. Kontzientzi era-

gozpenak azaltzen du estatuaren agindua desobeditzeko daukagun eskubidea, agindu militarrek ezarritako zerbitzu militarri uko egitea.

Eragozpen kolektiboa, erantzun politiko bat

Kontzientzi eragozpena, eskubide indibidual soiltzat hartzen ez dutenentzat, borroka kolektiboa da, eta horretarako eragozleek insumisioa bide egokitzat jotzen dute. Helburua izanda zerbitzu soziala ez egitea, eta ez jasotzea bakoitzak prozesu desberdin bat (eta ondorioz agian zigor desberdina ere), on eta txarren arteko desberdintasunak ekiditzeko eta abar KEMetik agiri bat zabaldu zuten eragozle guztiak doku-

Beti hartu behar dugu kontutan ze baldintzetan mugitzen garen. Orain egoera askoz hobeago batetan mugitzen gara, zeren lege honen kontrako eritzia horren zabala izanik orain ulergarriago izango da gure borroka zuzena.

Legea ez da batere aurrerakoa, eta azken ebazpenak ez dio legeari koma bat ere aldatzen. Honek ekarriko du nolabait mugimenduaren batasuna. Ordezko zerbitzu soziala onartzen dutenak ez dute beteko pakearen alde lan egiteko biderik ikusten dutelako, errepresioaren beldur direlako baizik. Lege honetan aplika daitekeen artikulua bakarrik errepresioa da, legeak ez du eragozpena arautze, zigortzen baizik.

GALDERA: Euskal Herrian objektioak badiu konotazio bereziak?

K.E.M.: Nik uste dut badiueta. Hemen badago mugimendu handi bat estatu espainolaren aurka, eta horrek ere konotazio bereziak ematen dizkio eragozpenari ere. Euskal Herrian dugu, gainera, estatuko eragozle kopururik handiena biztanleko.

Hortik ulertu du baita Auzitegi Konstituzionalak, baina jakina, gñ horren alde gaude eta haiek aurka. Hori dela eta haiek onartzen duten kontzientzi eragozpena ez da eskubide bat salbuespena baizik. Eragozpena onartzea estatuaren oinarrien aurka joatea dela diote, eta hori onartezina gertatzen zaie.

GALDERA: Zuen orain arte planteamendu kolektiboa, antiestatal eta antiautoritarioa izan da, beraz?

K.E.M.: Eragozpena eskubidea baino gehiago borroka da, militarismoaren kontrako borroka zuzena. Guk ez dugu kolaboratzen militarismoan, eta asko bagara honek ez du sekula funtzionatuko.

re espezialitatekoa ez den lan amateur bat egiten? Hau da lagun askok egiten duen galdera. Erantzuna, «utz gaitzaten paketa...» izaten da sarritan.

Zerbitzu horien egituratzea ez dago norberaren herrialdearen arabera egokituta (printzipioz) zerbitzu hori estatuko edozein lekutan bete beharko luke teelarik. Honetan ere, autonomi elkar teek ez dute (oraingoz) konpetentziarik, kontzientzi eragozpenari dagokion alorra Madrileko Lehendakariaren Minis teritzapean geratzen bait da.

mentu berbera bidaltzeko. Agiri hori gaurdaino 1.200 lagunek bete dute Euskal Herrian (8.000 inguruk estatuan), benetako arazo juridikoa sortuz CNOC-i. Zer egin horrenbeste lagunek uko egiten dionean legez araututako zerbitzu zibilari?

CNOC—ek denbora laburrean erantzutea espero da, bitartean nork bere indarrak eta bere argudioak biltzeari daskio. Etortzekoa laster espero dute, nolakoa izango den nork daki?

INAKI GOITOLTZA

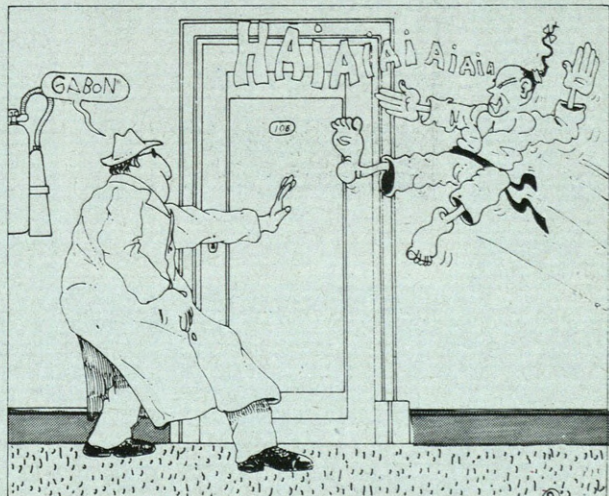
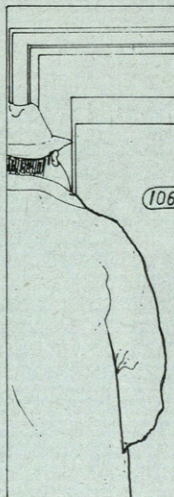
ARGIA

"TTARTTALO" ren laguntza

K O M I K I A 81 . zenbakia

BOKARTA

Moratu
Txeroki

DISEINU BAT

IRIZARREN DRAGOI modeloa

GOI MAILAKO

Capazitatea,
konforta eta diseinua,
IRIZAR
kalitatearen zigiluarekin.

IRIZAR

Barrio San Andrés, s/n. ORMAIZTEGI Gipuzkoa Tel. (943) 881900 - Telex 36670 IRKA E

EZ UTZI IRAKURRI GABE

NEMO TXIKIAREN ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

BATEK DAKI ZER EMANGO
LUKEEN CORTO MALTESEK
NESKA EDERREKIN NIRE ES-
TILOA IZATEKO... RON... RON...
RON... BATEK DAKI ZER
EMANGO LUKEEN...

E, GELDI ZAITEZ!
ZER EGITEN DUZU?

NIK, EZER
ERE EZ !!!
AMETS GAIZ-
TO BAT
IZANGO ZE-
NUEN.

HIZKETAN ARI ZINEN ETA
BAPATEAN LOTAN GELDITU
ZARA SEGUNDA
BATEZ. NOR
ZARA ZU...
ZER NAHI
DUZU GU-
GANDIK?

EZ,
EZINEZKOA
DA

ELKARRIZKETA BERBERA
IZAN DUT IADA. NOLANAHI
ERE ZUEN BEHARRA
DAUKAT NIRE ADISKIDE
BAT SAMARKANDAKO
KARTZELA-
TIK
ALDE EGITEN
LAGUNTZEKO.

ARRISKU HANDIAK IZAN-
GO DITAZU. KALEAK EZ
DIRA SEGURUAK BAN-
DIDO KURDOAK, ARME-
NIARRAK ETA...

... BESTE ASKO DIRELA ETA...
DENEK DIOTE
PATRIOTAK
DIRELA...

ARRISKUTSUENAK
ALDE GUZTITAKO
PROGRESISTAK
DIRA, TRADIZIO
GUZTIEN
KONTRA
DABILTZA...

... BATEZ ERE ARMENIARRAK.

ARMENIARRAK? ARRAZOI
SAKONAK IZANGO DITUZTE
AGIAN DIOZUN BEZALA JOKA-
TZEKO... BAINA EZ DUT
EZTABAIDATU
NAHI... LAGUN
NAZAZU
SAMARKAN-
DARA
HELTZEN.

ORDUAN? ARRA-
ZOIA DAUKAT?

BAI !!!

BAI ... BERA DA BAI !!!
GURE HERRIA
MASAKRATZEN
DUEN
CHEVKET HORI.

PATUA GURE ALDE DAGO
MENDEKUA MARTI-
RIENTZAT.

BOOM!

MINTZA
ZAITEZ... ZELAN
ZAUDE?

ESAN, AITONA... ON-
DO ZAUDE? ZAURITU-
RIK ZAUDE?

HILTZEKO
MODU
ASKO
DAGO...
HAU BAT
DUZU.

ENTZUN...
SAMARKANDARA
HELTZEN ZARE-
NEAN... JOAN GURE
ANAIENGANA...
NAHIKOA IZANGO
DUZU...

... NIRE IZENA ESATEA...
ETA LAGUNDU EGINGO
DIZUTE. ADISKIDEA IA-
GUNTZEAGATIK HERIO-
TZARI AURRE EGITEN
DIONARI ERRESPECTUA
DIOGU, EZFIDELA
BALDIN BADA ERE...

GURE IMANA HILIK
DAGO. EZ ZAITEZ
HASERRATU BAINA...
OINAZE HAU GUREA
BAKARRIK DA...
EGUNSENTIAN
JOANGO ZARA!

NORK ERASO NAHI
IZAN DU ZUEN
KOMUNITATEA
?

O, EZ DA
LEHENDABIZIKO
ALDIA.

AGIAN PATRIOTA AR-
MENIARRAK, ERRE-
BELDE KURDOAK... EDO
PROGRESISTA TURKOAK.
MUSTAFA KEMAL JE-
NERALAREN MUGIMEN-
DU NAZIONAL TURKOAK
ERE GURE KON-
TRA DAGO.

BARKATU
MOZTEN BA-
DIZUT BAINA
CHEVKET IZENE-
KO BAT EZAGU-
TZEN AL DU-
ZU?

BAI! ORAIN SAMARKANDAN
DAGOEN ENVER PACHA JE-
NERALAREN LAGUNA DA.
ZERGATIK
GALDERA
HORI?

HORRELA
...

... ARRAZOIRIK
GABE... BATZU-
TAN HORRELA
GALDERA INOZOAK
EGITEN DIRA.

EZ
ZAITUT
ULERTZEN.

JAKIN EZAZU HALA
ERE CHEVKETEK IZUA
EZARRI DUELA GREZIA-
TIK ARABISTANERA,
DENEK GORROTATZEN
DUTE ETA BE-
RAK "MUNDU
GUZTIA GORRO-
TATZEN DU".
CHEVKET GAIZ-
KIAREN BI-
TARTEKARIA
DA.

HARA... MUTIL
BEGIKOA... HITZ
BATETAN.

HERIOARE-
KIN EZ DA
TXANTXARIK
EGITEN !!

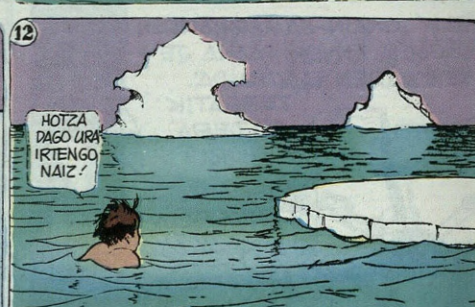
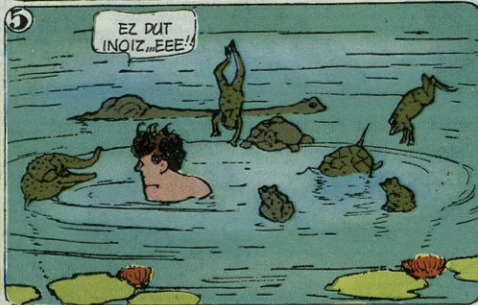
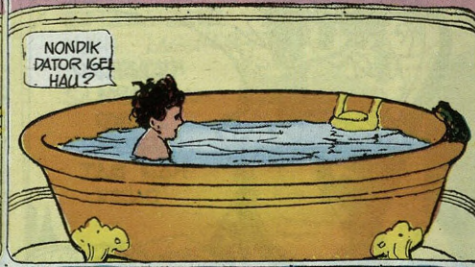
BONG!

ANAI ATEZAI-
NA, GAIEKO
MENDEKULARIEK
ERASOTZAILER
ARMENIAR
BAT ZIGOR-
TU DUTE.
BESTEAK
HANKA
EGITEA
LORTU DU.

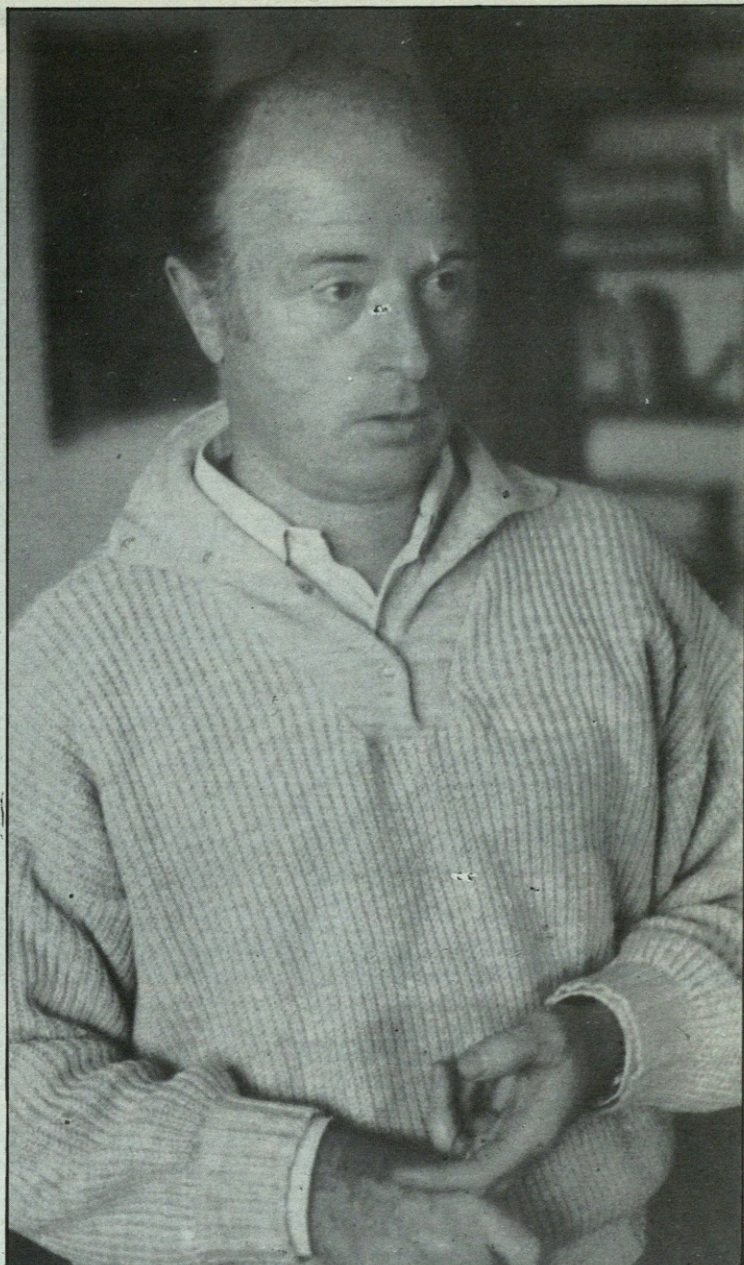

ISURIKO ODOLAREN PREZIOA
ORDAINDUKO DUTE
ETSAIEK. ZOAZ MARINELA,
DERBITXEEK ZAINDUKO
ZAITUTZE, AGUR.

1 LITTLE NEMO IN SLUMBERLAND 2 3

Berez oso hotz kanpotik, eta gero berotzen diren horietakoa dugu Jean Louis Davant. Bera Xiberotarra, baina lanean Hazparnen ari da eta hortaz aste erdia bertan ematen du. Asteburuetan, ordea, sendia duen etxera itzultzen da, bere sorlekutik metro batzuetara dagoen etxera, bere txokora. Bi alaben, emaztea eta txakurrarekin topo egiten duelarik. Euskaltzaina, irakaslea eta idazlea dugu berau. Soldadu Algerian eman zituen 27 hilabete eta Frantziak izkutuan gorde dituen gertakizunak gertutik segitu eta Frantziaren jokamolde hura gogoan atxiki duen gizonarekin topo egin genuen.

Jean Louis Davant:

«Raison d'Etat horren beldur handia dut»

**«Miterrandek,
1954ean,
Aljeriako
presoak
hiltzeko agindu
zuen. Frantziak
Geneveko
hitzarmenaz
bost axola».**

GALDERA: Euskaltzaindiko partaide zaitugu, Xiberoa ordezkatzan duzularik. Batek baino gehiagok esan du komenigarria zela eskualde bakoitzak bere ordezkaria izan dezala. Nola ikusten duzue zuk Batuaren eta euskalkien Bata-sun-Eraso arazo hori?

ERANTZUNA: Biak behar direla, biak mail desberdinetan. Euskalkiak ezin ditugu bazter utzi. Alde batetik populuak atxikimendu berezia baitie, bestalde, Batuaren hegoak eta sustraiak baitira euskalkiak. Bizia hortik datorkio Batuari. Euskalkiek ere Batuaren beharra badute, adibidez, hitz berrien hartzeko. Ezen, Xiberotarrak ez du hitz berririk asmatzen. Hitz zaharrak ere falta zaizkio. Arrainen izenik ez dakigu. Itsastarrak ez garenez, itsasoko arrain guzien izenak guretzat oso arrotzak dira, eta ez gara asmatzen hasiko. Beraz, itsasaldeko euskalkietatik hartu behar ditugu.

Nik elaberri bat idazten baldin badut, Batuan eginen nuke. Idatzia dut bat eta Baturantz doan euskera batean idatzi nuen. Pastoral bat, aldiz, hori ere gertatu zait, Xiberotarrez izkiriaturiko dut. Gero, baliteke Batuan idatz behar izatea, hortaz pastoral hori ez litzateke bertokoen-tzat.

GALDERA: Ez duzu uste pastoral batek Batuan, zerbait galduko lukeela?

ERANTZUNA: Bai, agian bai. Hartako idatzi dudan bakarra Xiberoeraz egin dut. Baina, ezerk ez dio nihori debekatzen pasterala Batuan idaztea, beste probintziko batzuek antzesteko.

GALDERA: Zuk Zuberoa ordezkatzan duzu Euskaltzaindian, aukerarik baduzue nork bere euskalkia ordezkari eta defendatzeko?

ERANTZUNA: Euskaltzaindian ez naiz soilik Zuberoara defendatzeko. Gure euskalki eta besteen arteko zubia egiteko baizik. Zuberoaren defenditu beharrik ez dago. Ezen denek Zuberoara maite baitute, eta batzuek Zuberoeraz idatzi den guztia ezagutzen baitute. Mitxelenak bederen, ezagutzen zuen. Beraz, defenditu ez, zubia egin bai.

GALDERA: 'Abil' aldizkarian, Iparretarren agiri bat argitaratzeagatik, bertako zuzendaria epaitu nahian dabilta. Nola segitu duzu auzi hori?

ERANTZUNA: Gauza itsusia da, zinez itsusia. Frantses eskubideen aldetik, Konstituzioaren aurka baitoa auzi hori.

Frantses legeen aurka, bide batez. Informatzeko eskubidea zauritzen du, ezen 'Abil'ek gauza bakar bat egin baitu, IK-ren agiri bat zabaltu besterik ez du egin. Beste kaseta batzuek argitaratu dute agiri bera, 'Enbata'k adibidez, eta beti egiten dute, ez da lehen aldia.

GALDERA: 'Enbata'k agiri berbera zabaltu eta zergaitik oldartu dute 'Abil' eta 'Enbata' ez?

GALDERA: 'Abil' oldartu dute ahulago baita. 'Enbatak' erroak eginak ditu, eza gutua da Parisetik gaindi. Hemengo aldizkaria, ordea, gauza tiki bat da. Hortik hasi dira, ikusteko zer erantzun jasoko duen, ahulenari lotu eta gero nori lotuko zatzaie? Jazarpen bat izan da. Askok ageri bat izenpetu du 'Abil'en alde, eta lekukotasunak agertu dira auziari buruz, agian afera ez da urrunago joanen.

GALDERA: Lehenengo aldiz Hego (HASI) eta Ipar (EHAS) aldeek partidu bat mugaren bi aldeetan, orain hamar bat urte, eraiki zuten. Nola jaso zenuen esperientzia hura?

ERANTZUNA: Egin behar zen, eta egin zen, lehenik. Gero oso nekea zen alderdi berean jokatzeko. Batez ere bi erresumen artean geunden eta.

Bestalde, egoera desberdinak zirenez, taktika liferenteak ziren. Horiek horrela hemengoa murriztuz joan zen, hegokoen sustengoa galdurik. Horregatik desagertu zen EHAS, baina Iparraldeko arazoengatik ere bai. Gaur EA dugu, elkarturik, Ipar eta Hego, geroak erranen du nola bilakatuko den.

GALDERA: EHAS-eko esperientziak zailtzaren batzu argitu zizkizun?

ERANTZUNA: Dogmatismo gehiegirik ez dela behar! Iduritu zitzaidan hegoaldeko batzuek dogmatismo gehiegi zutela Iparraldeari begira. Zenbaitek nahiko zuen hango bide berak guk har genitzan, agian tronpatzen naiz. Hori ezina da, oraingoz, bederen.

GALDERA: Aljerian eman zenituen 27 hilabete. Garai hartan Mitterrand zenuen barne ministrari gisa. Beaufre jeneralak presoekin zer egin ez zekiela, Mitterrandek erantzun zion hitzez hitz 'Aski duzu hiltzearekin'.

ERANTZUNA: Hango oroitzapenak urruntzen ari zaizkit. Halere, gauza bat gero eta argiago geratzen ari zait, frantses gobernuaren gogortasuna, gogortasun hotza.

Gogoan izan behar, Aljerian milioi bat hil zela, hamar milioietarik. Aljeriarrek, berek, herrikide asko garbitu zuten.

Baina, 1955ean, Beaufre jeneral frantses argiak, Kabilia Handiko Tizi-Ouzun zelarik, fellagah (abertzaleak) batzu atxilotu zituen. Bertako epaileari galdetu zion, 'Gizon hauekin zer egin behar?' Besteak jeneralari, 'Nahi duzuna egizu!' Jeneralak, berriz 'Zer da hori?'. Mitterrandek gerra hasieratik, galdera berari erantzunez, 'Aski dituzue hiltzea'. Hori zen beraz, jeneral honi ihardetsi zitzaiona. Hala dio Yves Courrière, bere Aljeriako guduaz idatzi liburuan.

GALDERA: Legea ez errespetatze hori nola zuritu dezakete frantsesek?

ERANTZUNA: Gauza batzu, justifikatu gabe egiten dituzte, beste batzu, ordea, zurituz, oso zimino zaharra da frantses estadia.

Baina, Frantzia bere prontzipioen kontra joateak harritzen nau.

«Euskaltzaindian ez dut nere euskalkia defendatu behar. Ni besteen arteko zubia egiteko nago».

«Hemen gazte multzo bat, bertako hautetsiak baino eskolatuago dago. Hautetsiek konpetentzia zorrotza nabari dute».

GALDERA: Iparraldera itzuliaz, hemen ere basakeriak gertatu dira eta...

ERANTZUNA: Ez da arras berdin gertatzen hemen. Aljerian, adibidez, ez zuten nazionalidade frantsesik. Hemengoek, bederen, hori badugu eta ezin dira hain urrun joan.

GALDERA: Oraindik ez, baina hemen-dik bost urtetara?

aldetik bortizkeria gehiago ez den bitartean, nekez egin dezakete gehiago.

Nik 'raison d'Etat'-ren beldur haundia dut. Horren izenean, gai dira frantsesak beren legeen aurka joateko, gai dira.

GALDERA: Horrela segituz gero, noraino heldu daitezke?

ERANTZUNA: Ez dakit. Hor tartean izan dugu GAL-en istorioa. Badakigu, GAL espainol poliziez osatua dela, baina dudik gabe frantses estadia konplizea izan dela, orain zer mailetan? Ez dugu agian nihoiz jakinen. Frantses gobernuak ez

ditu sekulan hilketa hauek kondenatu. Gainera, Joxe frantses barne ministroari sozialistak, terrorismoaren balantzea egiterakoan, ez zituen aipatu ere egin GAL-enak. Hori harrigarria da.

Pabeko Svahn jukak ere sistematikoki libre utzi zituen GALEkoak.

GALDERA: Nola ikusten duzu bortizkeriaren alderdia Iparraldean?

ERANTZUNA: Iparraldean ene ustez, biolentziak ez du indarrik eta ezin deza-ke askorik izan. Momentuan uste dut kalte baizik ez digula egiten zeren 'Amalgama' egiteko aukera eta ahalmena ematen baitie hemengo jauntoei eta gobenuari bide batez. Abertzale guztiak saku berean sartzen gaituzte, aukera hori ematen zaielako. Gure eskakizunak orain, eragozpendurik daude, arazo horregatik baina hala ere, aitzaki horrekin bazter uzten dituzte.

Areago herritarrak izutzen ditu Iparraldeko bortizkeriak. Ez dut biolentziaren indarrean sinesten, Iparralde honetan.

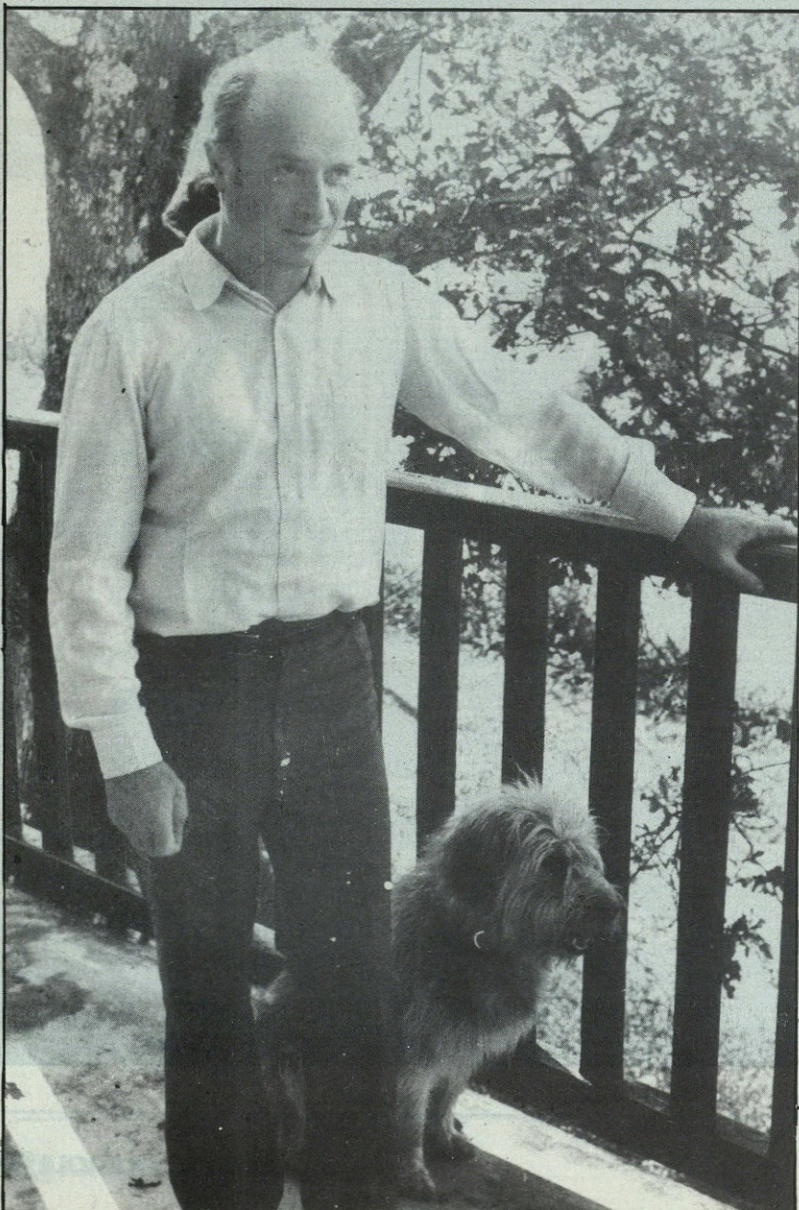
GALDERA: Zer ulertzen duzu amalgama hitzaz, zehatz-mehazki?

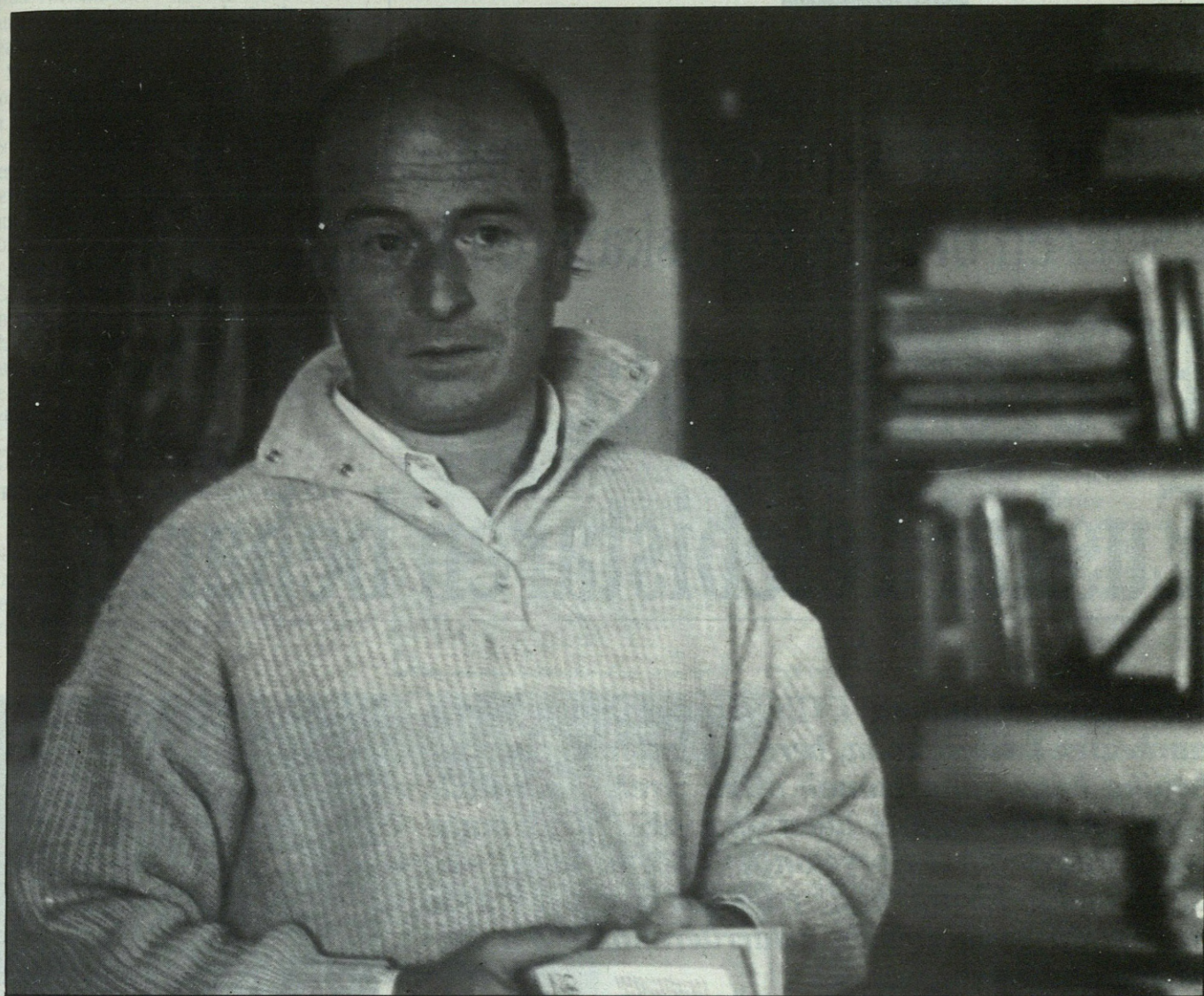
ERANTZUNA: Abertzale guztiak bonba-earle batzu garelako sinetserazten diotela herriari. Beraz, horrekin, herria da gurengandik urruntzen eta aldentzen gaituzte. Ikastolak, kooperatibek eta gainerateko abertzaleen obrek ez dutela behar luketen babesa eta laguntzak erdiesten herriarengandik. Bestalde, horren aitzakian, ez dituztela ere gobernu zein instituzioetatik beharko lituzketen laguntzik lortzen.

GALDERA: Hemen, hautetsien botere oso finkatu bat badago. Nola erabiltzen dute erdietsi duten boterea?

ERANTZUNA: Multzo gotor bat, klase sozial bat bezala jokatzeko duena, badago. Beraz, euskaldunon etsai. Hautetsi haundiak klase bilakatu eta hortarik bizi dira. Aulki bat erdietsiz gero, beste bat eta beste bat, bizi osorako hautetsi izanik eta ofizio bat bezala hartzen dute. Horregatik zernahi egiteko prest agertzen dira, niholaz ere ez dute beren lekua utziko.

Hemen, gazte multzo bat agertu da hautetsi hauek baino askoz eskola gehiago duena. Hauei sekulako beldurra diete hautetsiek. Konpetentzia bat bezala ikusten dute. Hautetsiek lekuak atxikitzeke, abertzaletasuna zokoratu nahi dute, berdenboran gazte eskolatuen konpetentzia ere zokoratu nahiean. Hor-tarako, hauek ere, amalgama erabiltzen dute.

Bortizkeria erabiltzen dutenen kontra azaltzen dira, baina, hautetsien lehen etsaiak biolentzia erabiltzen EZ dutenak dira, zeren hortik baitatorkie konpetentzia. Adibidez, Garaziko hauteskundee-tan, Ornagues batek %12 boz jaso zuen, Heletan %16a. Hor dute gure jaunttoek arrisku bat senditzen, hori dute indar guziz trabatu nahi.

GALDERA: Idazle gisa ezagutzen zaitugu, zuk zure burua horrekin duzu identifikatzen gehien bat.

ERANTZUNA: Zoritzarrez politiko bezala ikusten naute oraino. Literaturan gustorago nago. Gauza baitezpadako eta beharrezkoa zait. Olerkia denez gainera dut maitatzen, badakit ez dela modan, baina olerkia enetako arnasa bezala da.

GALDERA: Nork edo zerk zaitu inspiratzen.

ERANTZUNA: Barka, baina, Goethek zioen bezala, olerki guziak dira zirkuntantzialak, bistan da olerkiak ez du prosaikoia izan behar baina iturria prosaikoia izan dezake, egunoroko biziak sor araz dezake olerkia.

Bestela zer erran nahi du, biziarekin ezer ikusterik ez duela? Ni biziak nau interesatzen, arnasa hartzen dudana bezala. Bizi direnak eta maleruski hilen direnak, nihurt bezala. Hortik da gehien bat ene poesia sortzen.

Zer erran nahi du, mementu honetan ez naizela oso bizi, idazten ez dudalako? Baina, ostion (arestian) erran dizut, hori ere iraganen dela, ekaitza ondoren iduzkia baitator...

ERMINE MADARIAGA

BELAUSTEGIGOITIA

*«Iparraldean,
amalgama
egiten da,
euskaldun
abertzale
moderatu eta ez
hain
moderatuak
denak saku
berean eta
moderatuak
bonba
ezarletzat
jotzen gaituzte».*

Telenorteko Azpiroz eta «Canal 10»,
PSOEren bi satellite euskararen kontra

ETBren porrota, Euskal Telebistaren beharra

Urriaren erdialdera, ETBren programazio berria aurkezten hasterakoan, berau gaindituko zuen polemika baten oihartzunak altxa ziren. Audientzia gutxi, kalitate eskasa, alderdikeriak, PSOEk muturra sartu nahia... Horretan ari ginela, satellite bidez, London hiritik, beste telebista kate bat izango da Estatu espainolean urtarrilerako, erdarazko beste bat, hemen.

'Programazio berria hasi du ETBk' izan zitekeen urtero bezala urte garai honetan argitaratu beharko genukeen erreportaiaren izena. Aurten ordea, ETBri buruzko polemika piztu dela eta, estalita gelditu da komunikabideetan ETBk eman nahi izan duen aurrerapausa. Defentsiban aritu behar izan dute bere arduradunek, PNV bakarrik geratu delarik presupostuen defentsan.

EITBren Zuzendari Nagusiak zerbait egin beharra zeukan ataka horretatik ateratzeko eta, Jaurilaritzan bezala, PSOEren laguntzaren bila jo du iraun ahal izateko. Josu Ortuondok ukatu arren paktoarekin zerikusirik zuenik Jose Maria Azpiroz izendaketak bere aholkulari modura, jende guztiak espero zuen ETBri buruzko krisia sozialistak ETBn sartuta amaituko zela. Nola uler-tu bestela Telenorteko burua ETBn sar-tzea?

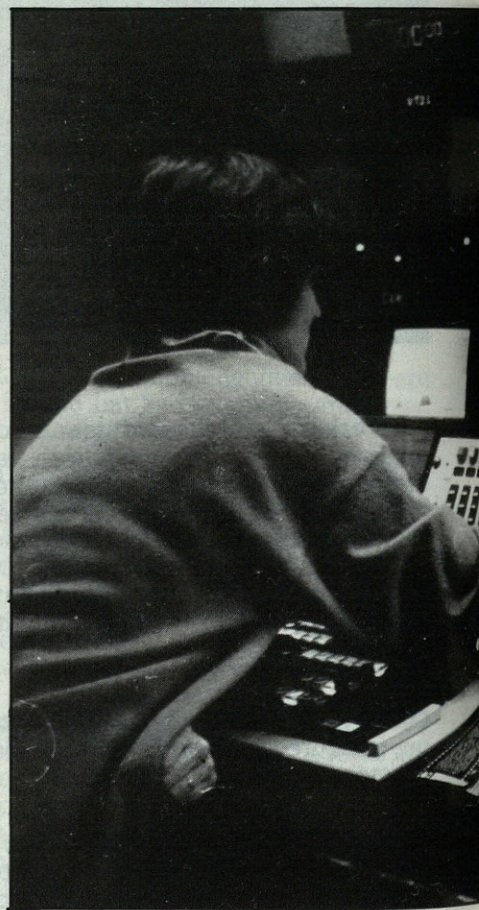
Asko makurtu behar izan da PNV alderdi sozialista espainolaren nahietara eta ikusi beharko da aurrerantzean zer

dakarren izendaketa honek. Aurreikusi daitekeena da istilu ugari sortuko direla hemendik aurrera. Justu ETB euskaraz izango dela garbiki adierazi duenean etxe barruan sartu zaio PSOE PNVri. Non bukatuko?

«Atzeko atea ixten harrapatzen gaituzte beti»

Azpiroz izendapena ezagutu baino pare bat egun lehenago agertu zen prentsan estatu espainol guztiko komunikabideak astoratu dituen berria: Jose María Calviñok telebista kate bat jarriko du martxan urtarrean. London hiritik emititu eta antena parabolikodunek jaso ahal izango dute dekodifikadore bat erosiz, hiru bat mila pezeta ordainduaz hilero zerbitzuagatik.

«Canal 10» izena du Alfonso Guerra-ren gizonak antolatutako telebista kate honek eta TVEren Informatiboetako arduradun izandako Enrique Vazquez agertu da hizketan, TVEko zuzendari ohia, Calviño, nonbaiten irrifar maltzur

batez ezkutatu delarik.

Frantziako «Canal Plus» delakoaren modukoa izango litzateke «Canal 10» hau. Denbora guztian filmak eta entretenigarriak eskainiko dituen telebista.

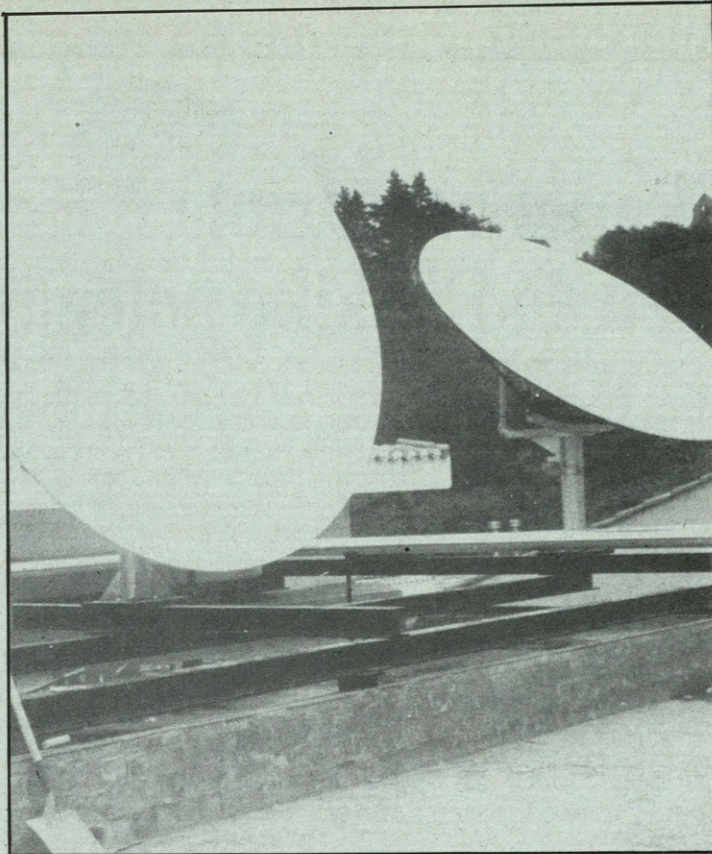
Negozio moduan antolatua, eta Caixa de Andorra eta R.T.L. (Luxemburgoko Irrati-Telebista)z gain, Gasteizko Aurrezki Kutxa ere dirujartzaileen artean dago.

Sozialista espainolen jugada primera-koa izan da. Urteak pasa dituzte telebista pribatuen lege aurreproiektua eginen. Hori onartu, eta legea oraindik onartu gabe dagoelarik, urtebete urte terdi pasa daitezke oraindik estatu mailan telebista pribatuak martxan jarri aurretik.

Abantaila ederra hartuko diote beraz «Canal 10»ekoek ondorengo guztiei, ze antena parabolikodunek bakarrik jaso ahal izango badute ere, hauek, hirurehun mila pezeta balio dutelarik, etxe gehienetan ari dira jartzen auzokideen artean erositik.

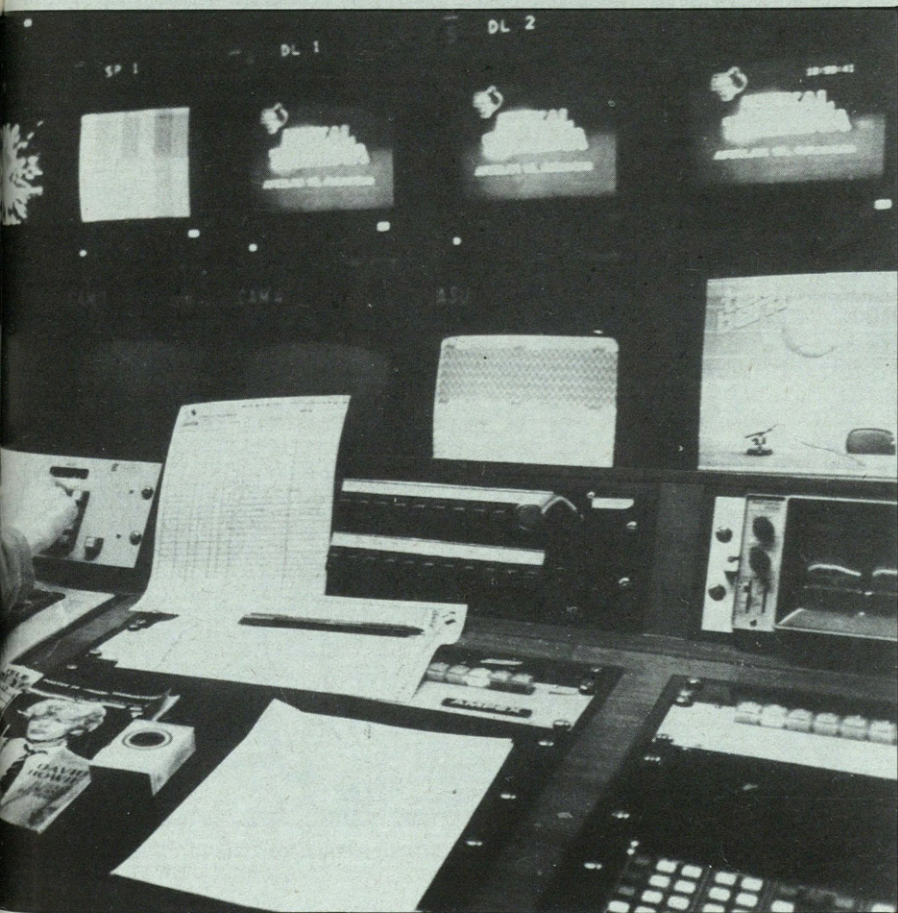
ETB, uharte txiki bat erdarazko telebisten artean

Aurreko berriak eman diezaguke hila-beteotan telebista erdarazkoen artean izango dugun eskaintzaren ugaltzearen neurria. TVEren bi katez gain, Tele-norte eta Telenavarraz gain, Telebista

Antena parabolikoen bidez gol eder bat sartu die Calviñok estatuan telebista pribatuaren zain zeudenei. Bide batez

beste konpetidore bat izango du euskarak urtariletik aurrera.

zuna galdutzat eman nahi ez badugu behintzat. Alferrik izango da gero telebistak euskararen normalizaziorako daukan garrantzia aldarrikatzen ihar-dutea.

ETBn, batekin nahiz bestearekin hitzegin ondoren, ez dugu ikusi gai honek arduratzen duen inor. Beste arazo batzuk dauzkate orain burmuinean.

Azpiegitura arazoak, baliabide tekniko eta humano aski ez egin behar dituzten informatiboak egiteko, zuzendaritza lan kaskarra (ELA), zuzendaritza postuak bete gabe, gehiegi ekoiztu beharra...

Aski lan daukate orain ETBko arduradunek, Gorordok hain ondo zekien bezalam irudi kolpe bat eman eta audientzia gora doala aditzera ematen. Aski lan daukate daukaten publizitate urria kontserbatzen (erdaraz izan arren). Aski lan daukate kalitate eskasari buruzko aurreiritziari buelta ematen.

Interes asko ETBren aurka

Hika-mika hau dela eta badirudi mundu guztia dagoela gaur egun ETBren aurka. Arrazoi ezberdinak direla medio, EAtik, EEtik, PSOEtik, APTik... alde guztietatik kritikatu da. PNVk kanpaina orkestatuaren mamua bota du kalera, konplotarena. Eta ez da oso oker ibiliko seguruenik.

Ez gara gu hasiko ETBren defentsa

frantses katez gain satelitez berehala beste bat martxan eta urtebeteko epean beste hiru kate pribatu listo.

Honen aurrean ez da oraindik ez instituziorik ez indar abertzalerik mintza-

tu. Guztiak harrapatu ditu eguneroko borroketan sartuta. Analisi sakon batzuk beharko dira denbora laburrean eta irtenbide serioak planteatu beharko dira telebista mailan euskararen etorki-

«PSOEkoren bat sartuta amaituko da ETBkiko polemika»

Produzio eta programazio sailen zuzendari izateak, une honetan ETBn zuzendaririk egon gabe, etxeko nagusi bihurtzen du nolabait Koldo Anasagasti. «Jendeak behintza hori uste du. Normalean bai, figura hori ez dagoenez nik hartzen dut lan hori», hasi zaigu Koldo hizketan, bere bulegoko mahaian eseri eta berehala.

Gaia aldatu eta «Asmoa da urtea amaitu baino lehen 'Teleberri' euskaraz izatea. Momentu horretatik aurrera ETB-1 dena euskaraz izango da».

Baina ez da 'Teleberri' gazteleraz emititzen den gauza bakarra. Publizitatea ere gazteleraz egiten da maiz ETBn. «Saiatuko gara hori aldatzen baina nik uste gehiago kostako zaigula. Azkenean, guk nahi duguna da gure programak euskaraz izatea. Eta publizitatea gure programa bat da, baina arazo hori ez dago gure mende, anuntzianteen mende baino. Eta anuntzianteak esaten badu erdaraz nahi duela bi aukera daukazu: ez egin ala erdaraz egin. Eta noski, presupostu txikia daukagu, eta publizitatean presupostu bat bete beharrean gaude, eta horri ezezkoa esanez gero ez dugu hori betetzen eta gure defizita handitu egingo da».

«Kritika politikoak egiten zaizkio ETBri»

Egun hauetan ETBri buruz ibili den polemikari heldu diogu. Audientziaren

beherakada, kalitatearen kaskakeria, alderdikeria... «Ni ez nago bat ere ados. Kritikatzten dutenek politika aldetik kritikatzten dute. Oso jende gutxik kritikatzten du ordea edukia. Programazio berria egiten ari gara eta iruditzen zait oso jende gutxi enteratu dela. Pentsatzen dugu Euskadiren tamainako telebista daukagula. Guk ezin dugu BBCko gaitasuna eduki. Oso diru gutxirekin programazio luze bat egiten ari gara».

Une batez tonu defentsiboa aldatu eta «Ez dago hain txarto gainera. Programa batzuk nahiko onak dira eta beste batzuk kaskarrak. Baina media nahiko ona da».

Telebista ikusi gabe kritikatzten dela iruditzen zaio. Kritika politikoak direla. «Bere presentzia dela eta kritikatzten dute. Gehiagotan agertuko balira telebista ona dela esango lukete. Baina presentzia txikia denean esaten dute telebista txarra dela. Eta ez dut uste hori esan behar denik».

EITBren Administrazio Kontseiluan alderdi guztien aurrean berak bakarrik nahi duena eginez jokatu izan du PNVk. Halaz ere zailtasunak daudela azpimarratu digu, 'orain' astindu den istilua kasualitatez ez dela izan esanez. PSOEk ETBn muturra sartzeko gogoa ote duen utzi diogu aidean. «Bai, bai, bai. Hemen sartu nahi dute. Eskatzen dute beren ekipoko batzuk sartzea».

Erdarazko telebista gehiegi euskarazko bakar batentzat

Gaia aldatuz, Telebista kasik euskaldun bat daukagun arren, suposatzen duen aurrerapauso galantarekin eta guzti, desfasaturik gelditu gara dagoeneko euskararen normalizazioak telebista mailan behar dituen minimoekin. «Uste duzu txikiegia dela aukera hau?».

Beste modu batera planteatu diogu. Zer egiten da Euskal Herrian emititzen

ETBn gehiegi produzitzen da dagoen egiturarako. Etorkizuna ez da batere argia Euskal Telebistarentzat.

sutsuan —askotan aipatu bait ditugu ARGIAren orrialdeetatik ere orain alderdi eta pertsonalitate politiko horiek aipatzen dituzten arrazoiak, beste arrazoi sakonagoko batzurekin batera: ETB telebista nazional eta euskaldunaren projektutik urrun samar joana izatea—baina gogoratu nahi genuke nondik datozen kritika horiek, eta azkenean, zertara eramán duten.

ETBren barne produzio berria aurkezten zen momentuan —Urriaren erdialdean— kritika modu guztiak nahasten zituen erreportaia mingotz bat argitaratu eman zuen «Diario Vasco» egunkariak (Ez ahaztu DV eta Correo egunka-

riak telebista kate pribatuetakoren baten partaide direla). Gehien saltzen duen egunean hain zuzen.

Programazio berriaren berri eman beharrean, ETBren ahuldade momentua aukeratu eta gogor eraso zion Gi-

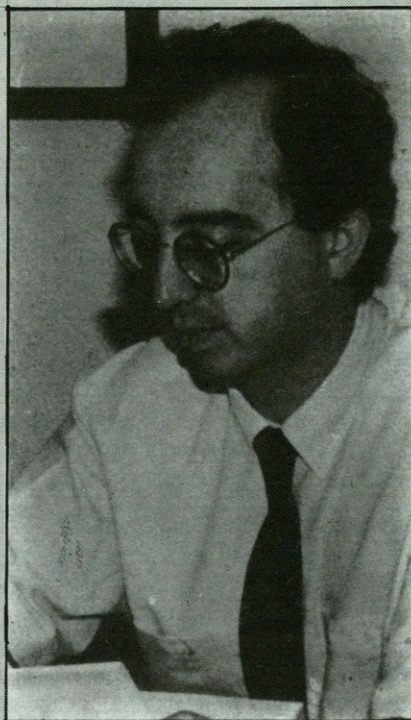
puzkoan gehien saltzen den egunkariak. Buruzagirik eza, nepotismoa, audientzia eskasa, kalitate kaskarra, kontrol politikoa, PNVren enpresekiko kontratak... Ezer berririk ez, baina dena batera, justu, EITBren Administrazio

dituzten, eta emitituko duten telebistek euskaraz ere emiti dezaten? PSOEek ETBn sartu nahi du muturra. Abertzaleek ordea noiz sartu behar dugu eskua inbaditzen gaituzten telebista erdaldunetan? «Pareko izan behar da, beraiek hemen sartzen badira, euskaldunak, Telenorte'n esaterako, sartu behar gara. Guk zer egiten dugun? Saiatzen gara programazioarekin. Telebista erakargarria egiten badugu euskaldunek ikusiko dute gauza ona egiten dugula».

«Gorordok atez kanpokoentzat egin zuen lan»

Momentu oso kritiko batetan aldatu zen Gorordo Areizagaren ordeztasun EITBren Zuzendaritza Nagusia. PNVren eszizioa, langileen greba... «Bera etorri zen eta konpondu zuen greba, baina konpondu zuen bere modura. Etxe barruko egoera ez da oso egoera ona. Oraindik ere arazoez hortxe dira. Berak ez zuen dena konpondu. Gorordo temperamentala da eta irudimen handia dauka. Gauza on batzuk egin zituen. Atez kanpo egin zuen lanik handiena. Berak hobetu zuen gure irudia. Audiencia erakartzeko programak jarri zituen: saski-baloia amerikarra... Etxe barruan hobeto egin ahal zuen».

Gorordo telebistan sartu aurretik harremanetan ari ziren ETB eta agintari nafartarrak telebista Nafarroan ikusi ahal izateko komenioren bat sinatzekoan edo. Une horretan, PNVren krisiaren erdi erdian, Koldo Amezketak (EA) eta Gorordoren (PNV) estrategiak diferenteak izan ziren. Geroztik ordea, zer egin da, nafartar euskaltzaleek beren kontura antenak jartzeaz gain, ETB Nafarroan ikusteko? «Nafarroako Telebistak nahi zuen gure programa jaso eta beraiek eman. Guk nahi genuena zen beraiek antenak jartzea eta guk osorik eskaintzea gure programazioa, haiek posibilitaterik izan gabe nahi zutena

Koldo Anasagastiren ustetan politikoak dira kritikak. ETBren programazioa kritikatzeko nahi luke.

eman eta nahi ez zutena kentzeko. Gure programazioa Nafarroan barrena eman nahi genuen, baina nola ezin dugun, beste komunitate bat bait da hura, beraiek antena batzuk jarri dituzte Lizarran, Zangotzan...».

ETBk zenbait ikastola eta euskaltzale nafartarrekin harremanak izan ditu antenak jartzearen bidetik. «Baina guk ezin diegu ez dirurik ez besterik eman. Gure apoio moralak eskaini ahal diegu, ez besterik».

PNVren enpresak eta diru publikoa

Oraingo polemika honetan atera den bezala, askotan agertu izan da prentsan ETBren itzalean, PNVren enpresa batzuk hazi direla, diru publikoa enpresa

'pribatu' horien bitartez alderdira bideratuz. Akusazio hain grabeak izan arren ez da sekula ezer gertatu. «Oso akusazio grabeak dira. Enpresa asko daude orain. Lehen bai. Bi bakarrik zeuden. Guk lan egiten dugu enpresa guzti horiekin. Izen bat aipatzen badute eta esaten badute hori alderdikoa dela, gure herrian %20 edo 18a alderdikoa da. Enpresa horietan badago alderdiko jendea. Enpresa bakoitzari eman zaion diruaren zerrenda emanez gero ikusiko duzu denak ez direla alderdikoak». Tonoa pittin bat altxatuz, okerraz konturatuta, «Alderdikorik ez dago. Badaude bi edo hiru enpresa alderdiaren inguruan daudenak, baina badaude beste batzuk ere alderdikoak ez direnak».

Profesionala eta euskalduna

Amaitzeko, polemika guzti honen bukaerarik ikusten duen galdetu diogu. «Azkenean, nik uste dut politikoki zerbait egongo dela. Esan nahi dut behar bada... PSOEkoek sartuko dutela hemen pertsona bat. Baina baldintzak bete beharko ditu. Euskalduna izan beharko du eta profesional ona. Azkenean gu profesionalak gara, alderdikoak ala ez, baina profesionalak».

Arazoak ekarriko dituela eta gauza asko zalantzan jarriko direla, baldintzatu direla aipatu eta honela erantzun digu: «Azkenean bai. Baina zer gertatu da Jaurilaritza? Gauza berdina. Dena dela nire eritzi bat da hori. Zuzendari Nagusia behartuta dago zerbait egitera, ez bait dute ezer onartuko bestela sozialistek Administrazio Kontseiluan».

Elkarrizketa amaitu eta handik bi egunetara izendatu zuten J.M. Azpiroz Josu Ortuondoren aholkulari moduan. Profesional on, eta Telenorten euskara sartzearen aldeko bezala aurkeztu zuten. Ortuondok nahiz Azpirozek ukatu zuten hau PSOEn submarino bat izatekoa.

INAKI URÍA

Kontseiluak 4.250 milioitako aurrekontua atzera bota zuenean PNV bakarrik utzirik, eta J.M. Gorordok Legebiltzarrean agertu behar zuenean aurrekontu horien defentsan.

EEko Josu Cepedak, PSOEn intelektual vascoen «Cuadernos de Alzate»n, argitaratutako artikulo arbuiagarri bat zerabilen DVko Luis R. Aizpeoleak (EE ingurukoa hau ere) nepotismoa frogatzeko eta euskara profesional onak ez sartzeko erabiltzen dela argudiatuz.

ETBren porrota, Euskal Telebistaren beharra

Gogoratu dezagun Cepedaren artiku-

luan bikoizketa kentzea eta filmak bere jatorrian ematea proposatzen dela hauek euskaraz subtitulatuz, hala nola erdaldunek erdaraz hitzegitea itzulpen simultaneoan plato barruan bakarrik egonik; hau da, erdaldunak programan hitzegiten dena ulertzeko, teleikusleak

ulertzen bait du erdaraz. Despropósito horien artean zera dio «Sería conveniente hacer extensiva la aplicación de criterios similares a la programación del centro regional de TVE en el País Vasco, porque el Estatuto de Autonomía rige para todos», hau da, bost minutu euskaraz egunean.

Kritika hauek argitaratutako hurren-

go igandean, «Televisión» izeneko gehigarria eskaini zion 'Diario Vasco'k TVEren 'centro regional'ak prestatu duen programazio berriari. Garbi dago beraz zertara ari diren jokatzeko prentsa klase horretatik.

ETBk porrot egin zuen aspaldi euskaltzale eta abertzaleentzat, euskara hutsez ez zelako eta Euskal Herri osoa harrapatzerik ez zeukalako. Euskaldunen ordea, eskubidea daukagu Euskal Telebista izateko eta Euskal Herrian emititzen diren telebisten hizkuntza politikan erabakitzeke.

Euskararenak egin du bestela!

JOXE MOLLARRI

Probokazio hutsak!

Jon Juaristiren probokazio "inpresentableak" ez dute erantzunik merezi, noski. Artikulu bat-berean etsaiari "mamarro", "txorralaire", "astakilo", "malztur", "memelo-perpetratzaile", ala erdaraz, "no mezcle vucencia la forma con la «sinsustansia», el euskara con la literatura para andereños, ni la txapela con los sesos en eskabetxe" (J. Arregiri DV-en) dioen ti-poak ez du merezi gure atentzioaren errespetua.

Halabaina, Juaristi ezker-eskuin kritiko autosufiziente baten katedra harro-tik euskarari irain tontoak egiten diardu, batez ere, gure errealtateaz ezer gutxi dakiten erdaldunei zuzen-duta.

Juaristik, lehenik, ez du kritika lan sakonik egin. Bestela frogak eman ditza-la. Bere azken *Literatura-ren historia* aurreritzi "extraliterarioz" literatura epaitzen duen erdi-panfle-toa baino ez da. Juaristik *Arzopreste de Hita*, *Fr. Luis de León*, etabar, seguraski, literato ontzat dauzka; gure *Axular*, *Gazteluzar*, *Etxepare*... berriz, "eliz-literatu-ra" egiten dutelako ez dira literatoak. Eta haiek ez ote daude *Valvarena*, *Correa* eta beste hainbat autoreen ma-nualetan, nahiz eta «...lite-ratura religiosa, medio pro-fana» egin?

Mirande bi bat lerrotan horrela despatxatzea ino-ren errespeturik merezi ez duen "harropuzkeria" ton-toa edo memeloa baino ez da. Eta gero zer esan Juaris-tik, beste batzuk bezala, egiten duen "amiguismoa-ren" lotsagabeko kantuz. Berak irakurri nahi izan di-tuen obrak bakarrik ezagu-tzen ditu. Ez du seriotasu-nik kritikagintzan: oso ku-tunak ditu soilik begiko.

Verines-en gure euskal kultura "cochambrosoaz" horrela mintzatzea petardo hutsa izatea da. Galizian, —zifrak jakinda— zera esan behar huen: euskaraz orain bi urte arte gailegoz baino bi aldiz gehiago publikatzen zela, euskararen teknifika-zioa mirari bat izan dela, euskara batua hogei urte-ren buruan mamitu dugula, Unibertsitatean larogei gai baino gehiago euskaraz ira-kasten direla...

Hik ordea, PSOE-koen pozgarri, gure "trapu zaha-rrak" haizatu nahi dituk, ez errealtatetik, baizik eta hi-re inozokeria pedantetik. Euskarak hi gabe ere jarrai-tuko dik. Hizkuntza apala izanen duk oraingoz, baina aurrera zihoak, eta inoiz hi itsatsi nahi haizen *español* hizkuntza zapaltzaile, kolo-nialista, eta sasi-mistiko ho-ri izan gabe. Gurea utzita 300 miloiez —inperialismoz eta Amerikako eta estatuko mintzairak itoz— gizendu den hizkuntza horretara gonbidatzen gaituk euskal idazle eta euskaldunoi. Be-hiondaiala, ez haiz batere progrea...!, pedante inperia-lista bat gehiago baino.

Ez, ez, hire gonbiteek fa-rradura ematen zigutek. Gure errealtatea eta litera-tura halako eritzi "extralite-rarioz" epaitzen duanean, hire barrengo zerbait justifi-katu nahi duk. Utzi iezaguk pakean. Euskara ikaraga-rrizko burruka irabazten ari duk, "a pesar de tus pedan-terias". Arren, ahantzi gure-taz. Unamunoren ideiak (errespeturik gabe) gaur errepikatzea ez baita oriji-nala, ez baita beste mundu-ko gauza. Orduan euskara baserritar hizkuntza zen, kriptu-hizkuntza izan zite-keen.

Gaur ez ordea. Gaur eus-karak armak dauzka kultu-raz eta teknikaz mintzatzeko. Orduan euskara tekni-korik ez zegoen, orduan euskaraz urtean hiru bat li-buru argitaratzen ziren. Gaur egun berriz, 600 bat

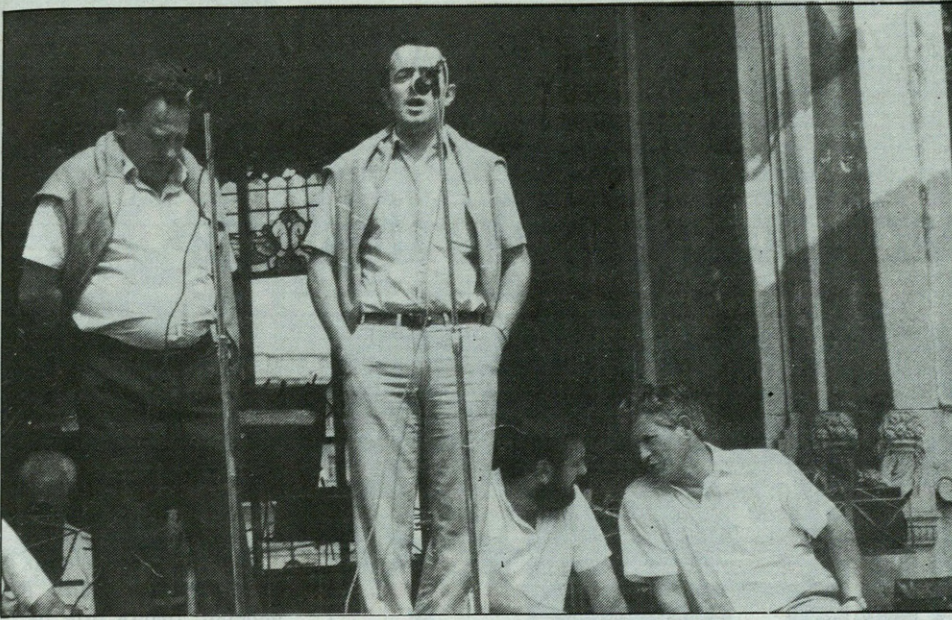
(ia gailegozko ekoizpena-ren bikoitza). Unamunok orduan esanak —baina mis-tika gutxi, ezen inperialis-mo espainolarekin lotu zen lotsagabeki— zerbait kon-prenitzekoak dira. Orain hik gure kulturaren aurka boteak ordea, hire aukera-ren bat justifikatu nahi duan pedanteriak dituk. Mesedez, Jon, etsaia ere errespetu gehiagoz trata ezak. *Memelo*, *tonto*, "sesos en eskabetxe", *quintanilla* eta gisako literatura "im-presentablea" duk irakasle batentzat. Horrelakoekin auzitan ibiltzeak ez dik me-rezi.

L. AGIRREBEITIA

SAGARDOTEGIA
JATETXEA

KAIKO

Bergara 13. Telf.: 425072.
DONOSTIA

Euskaraz gutxi Basauri eta Getxoko antzerki topaketetan

Aste honetan bertan eman zaio hasiera Basauriko tauletan antzestuko diren 42 emanaldiz moldaturiko II. Teatro Kanpaina egitarauari. Estatu espainoleko zenbait konpainia gonbidatu dira Euskal Herrikoekin batera jokatzeko, haatik euskaraz hiru taldek baino egingo ez dutela: Donostiako Bederen-1 eta Kixka taldeek eta Bilboko Karrakak. Zornotzako Markeliñek mimoa aurkeztu du, eta gazteleraz berriz, Basauriko Tarima eta Portugaleteko Encrucijada. Beste taldeak Kantabria, Katalunya eta Madrildik.

Getxon ere Antzerki Ihardunaldiak burutuko dira azaroan zehar bostgarren edizioz, madrildik hurbilduko diren bizpahiru talde, Donostiako Trapu Zaharra eta Getxoko Antzerki Eskolakoek prestatu bost obragaz. Euskararen presentziarik eza, ezaugarri nabarmenena berriro ere.

1966.ETIK BIZKAIAN JOKATU GABEKO BERTSOLARI TXAPELKETARI BERRIZ EGIN

Haritz Lopategi gaztea garaile Bermeoko lehen kanporaketan

Araba eta Bizkaiko Bertsolari Txapelketari pasatu den igandean eman zitzaion hasiera, lau kanporaketen ondotik finalerditara 12 pasatuko direla, eta Jon Lopategi azken txapelduna eta beste zazpi Bilboko finalera gero.

Bizkaiko eta Arabako bertsolarien txapelketa berean neurtuko dituzte beren bertsotarako jakinduria eta trebeziak, kasik zeharo Bizkaiko herrietan jokatu eta hiru fase ezberdinetatik igaro beharrez: kanporaketa orokorrrak lehenik, finalerdiak segidan —hauetarako Jon Azpillaga, Xabier Amuriza, Jon Enbeita eta Mañukorta aldeztu aurretik klasifikaturik Euskal Herri mailakoan puntan ibiliagatik—, eta azkenik Bilboko Arriaga antzokian abenduaren 20an izango den finala.

1966. urteaz geroztik ez da Bizkaian Bertsolari Txapelketarik burutu, nahiz eta herrialde honetako bertsola-

rien Euskal Herri mailako nagusian beti eskuhartu izan duten. Gaur arte, beraz, zazpi txapela baino ez dira banatu: Balendin Enbeita, Mugartegi, Azpillaga eta Jon Lopategiren artean.

Bermeon izan zen lehen dabilizko kanporaketa azaroaren 8an, non Jon egungo txapeldunaren semea gailendu zitzaion Mugartegiri, gartzelako saioaz aurretik egin dako lan txalogarria makaldu zuen arren. Hirugarren Areitio, eta eskasago gero Moises eta Abel enbeitatarak. Etxeberrira zaharrari puntuak ahaztu bazitzaizkion ere, erakutsi zuen ongi bertsotan baduela meritoa. Hurrengo Lekition.

Jaurlaritzak 100 milioiz hiru filme babestuko

Eugenio Larrañaga, Jaurlaritzako Kultur Hedapenerako zuzendaria eman zuen ezagutzera gobernuaren aldetikako zinema proiektu berria, zeinaren arauera hiru filme burutuko diren 100 milioitako aurrekontua baliatuz. 85eko «Ehun metro», «Hamaseigarrenean aida-nez» eta «Zergatik panpox?» pelikulen tankera beretsuan errodatuko dira, eta heuren zabalkundeak —jakina— mesede bereziak jasoko dituela ez da dudarik egiten: areto komertzialak aparte, telebista nola herriz herriko zirkuito ibiltariak.

Gidoi-lehiaketa bat antolatu da diruen banaketa sari moduan egiteko: euskara hutsezko gidoiak, baina Komunitate Autonomokoak direnentzat bakarrik zabalia; abenduaren 15eko epe laburrean aurkeztu behar; eta produkzio etxe batek egingo du gero guztiaren kontu. Ai Amigo!, ez ote dago dena aldez aurretik erabakirik? Bai gidoi irabazleak bai produktora, eta baita aktoreak ere akaso!

Aste honetan

Tolosako Abesbatzen Lehiaketaren balantzea (46. orrialdea)

«Seaska» eta «Ikas-Bi», mahaiaren inguruan (48. orrialdea)

Liburu zaharren xarma eta armiarmak (50. orrialdea)

«Jarri berton» taldearen lehen diska (52. orrialdea)

Kulturaren Aste Borratea (53. orrialdea)

TOLOSAKO ABESBATZEN LEHIAKETAN IRABAZLE

Eskifaia-San Inazio, punta puntako abesbatza

Javier Busto eta Jose Antonio Sainz Alfaro, Eskifaia-San Inazio abesbatzako zuzendariak, sariak jasotzen. (Arretxe argazkia)

Bost abesbatzen artean banatu dira aurtengo sariak Nazioarteko Abesbatzen XIX. Lehiaketan. Abesbatzen maila beste urteetan bezain ona ez izan arren, horregatik ez da harritzekoa sari batzuk eman gabe uztea, batzuen merezimendua ezin daiteke gutxietsi. Eskifaia San Inazio eta Aretxabaletako abestaldeak izan dira garaileak.

Hamasei abesbatzek hartu dute parte aurreko igandean Tolosan amaitu den Nazioarteko Abesbatzen Lehiaketan. XIX. ekitaldia betetzen zuten honekin tolosarrek, eta hainbeste urtetako esperientzia nabari zaie antolaketa garaian. Tolosar asko, gazte ugari tartean, elkartu dira egun hauetan CIT-en antolakuntza hau aurrera eraman ahal izateko. Azken orduan

abiesbatza batzuren hutsegitea iritsi zen, bisatu eta ekonomiko arazoak zirela medio. Austria, Rumania eta Huescako koruek azkenengo astean, programa atera eta gero, bere ezetza bidali zuten.

Musika egunak Tolosan

Urriaren bukaeran musika koralak beti izaten du bere tokia garai bateko Gipuzkoako hiriburuan. Eta Santu Guz-

tietako asteburuaz aparte, beste zenbait ekintza ere izaten da aurreko eta ondoko egunetan. Urriaren 25ean Haur Abesbatzen Lehiaketa izan zen. Sei partaideren artean, eta lehendabiziko aldiz, atzerriko abestalde batzuk parte hartu zuten, Hungria eta Txekoslovakiatik etorriak, eta beraiek izan ziren sariak eraman zituztenak Europako ekialderantz. Asko ikasi behar dugu oraindik.

Bezperan, 24ean, Euskal Herriko hegoaldeko lau probintzietako taldeak (Donostia, Tafalla, Basauri eta Gasteiz) elkartu ziren ondoren kontzertu eder bat emateko San Frantzisko elizan. Gasteizko «Cluster Camara» abesbatza gazteak abangoardiako musika eta abesteko forma berriak erakutsi zituen. Bukaeran lau abestaldeek batera hiru abesti kantatu zituzten.

Pregoa Jose Migel Barandiaranek eman zuen. Etnologoak musikarekin izan duen harremana azaldu zuen bere umore onez. Bere hitzaldian orain dela 25.000 urteko txistua aurkitu dela ere agertu zuen.

Pinturak eta eskulturak bere abagunea badute egun hauetan. Badira urte batzuk Euskadiko eskulturaren erakusketa eta Gipuzkoako pinturaren erakusketa bana egiten direla egun hauek aprobetxatuz. Oraingo honetan pinturarena Nestor Basterretxea eta Alejandro Tapiari eskeintzen zitzaizkien.

Abesbatzen zuzendarietako ikastaro batek, «Tolosa Tolosari abesten» izeneko organo kontzertuak San Frantzisko komentuko IV. mendurren oroitzapen eta ahoak abesbatzetan duen garrantziari buruzko mahai-inguru batek osatu dute aurtengo programa.

Baina ez dira oraindik ekintza guztiak bukatu. Datorren igandean, Azaroak 8, Martin Aranzegi eta Goretti Zugasti akordeoilari gazteen kontzertua izango da. Eta 27an Donosti Ereski taldeak kontzertu berezi bat emango du Tolosako Lehiaketan sarietako konposizioak eta obra behartuak bilduz.

Ez da maila ona izan

Lehiaketa hau hiru sailetan banatu ohi da: gregorianoa, folklorea eta polifonia. Gregorianoan, sail berriena lehiaketa honetan eta astunena entzuleentzat, sei taldek hartu zuten parte. Entzuleen artean haur asko zegoen, nahiz eta musika atseginena ez izan beraientzat. Aretxabalet-

Akademski Pevski Zbor «Tone Tomsic» abesbatza, Ljubljana (Jugoslavia). (Arretxe argazkia)

eta merezimendu osoaz jaso zuen zuzendariaren alarguna den Asun Telletxearen eskuetatik.

Konposizio sariak abangoardistentzat

Konposizio sariak ere banatu ziren igandean Leidor zineman. Irabazleak Juan Cordero Castaños, beste urte batzuetan bezala, Durangoko Jesus Egiguren eta Iruñean bizi den Vicente Egea valentziarra izan ziren. Saritutako obrak abangoardismoan klasifikatu daitezke eta nahiko zailak omen dira interpreta-tzeko. Dena dela, urteak itxaron behar badira ere, obra hauek entzutea espero dugu lehiaketa honen barruan, aurtien beste urtetako konposizio irabazleekin gertatu den bezala.

Amaitzeko zertxobait Leidor zinemari buruz. Lehiaketaren markorik egokiena dela ez du inork zalantzan jar-tzen. Dirudienez bertan berrikuntza batzuk egiteko asmoa dago enpresa aldetik. Eserlekuak gutxitu, eszenato-kia handitu, azpikaldea beste zerbaitearako eratu, e.a. Oso ondo, normala da. Baina berrikuntza guzti horiek egin behar badira, musika konzertuetarako egokitzea ona izango litzateke. Edozein ikuskizunetarako leku paregabea baldin bada, musikarako ez bait da hain ondo prestatua. Eredutzat Gasteizko Kontserbatorioko aretoa har daiteke.

Lehiaketa ondorengo bazkarian, polikiroldegian, beste gauza batzuk ere komentatzen ziren: ikastorduetan musika gai bezala sartu behar dela, ikastetxeetan abesbatzak sortu behar direla, Fano (Italia) eta A'...ko lehiakete-kin mantentzen diren harremanak, datorren urteko XX. ekitaldirako errusiarrak eta iparramerikarrak etorri-ko ote diren, opariak truka-tzen ziren abesbatzen eta antolatzaileen artean... Baina horiek beste kontuak dira.

JOXEMI

JOXEMI

Bi abesbatzen arteko elkarlanaren fruitua

Lehen San Inazio eta Eskifaiaren arteko elkartzeak lehiaketa salbatu duela esan dut. Eta hala izan da. Orain dela bi urte Donostiako San Inazio abesbatzak abots nahasietako bi sariak irabazi zituen. Iaz Hondarribiko Eskifaiak gauza bera egin zuen. Aurtien elkartu dira alde bate-tik mutilak Saiz Alfaro «Sa-ni»ren zuzendaritzapean eta bestetik neskak Javier Bustoren zuzendaritzapean. Hone-lako abestalde eta zuzenda-riekin ez da harrizkoa hala-ko arrakasta lortzea. Beneta-ko protagonistak bilakatu di-

ra. Beraien arteko adiskideta-suna, kalitate musikala, musi-ka zaletasuna eta umore ona agertu zuten lehiaketan eta ondorengo bazkarian. Eskifaiako mutilek datorren urte-rako neskez osaturiko epai-mahaia eskatzen zuten. Hori zailagoa izango da.

Lan egiteko sistema berdi-nak jarraituaz, eta zuzenda-riak trukatuaz, nahikoa izan dute entsaio batzuk batera egitea halako emailza lortze-ko. Esperientzia honek lehiaketa berarentzako omenaldi txiki bat izan nahi omen zuen. Lortu dute eta denok eskertu dugu.

Honelako esperientzi asko-ekin eta, batez ere, abesba-tzen federazioak egiten ari di-ren lanarekin musika korala mantendu eta gorantz joko duela beldurrik gabe esan de-zakegu. Ari dira abesbatza onak sortzen Euskal Herrian: Eskifaiak, San Inazio, Aretxa-baleta, Enara, Donosti Ereski, Eresoinka, Samaniego... Zu-zendari berriak ere badira: Busto, Saiz, Alfaro, Aitor Saenz de Cortazar... Lur emankor hori landu behar fruitu onak biltzeko.

Ezkerretik hasita: Otabi, Gexan Lantziri, Therry Delobel, Aña Mari Curutchet eta Germaine Hacala.

LUCIEN: Menturaz badira gurasoak euskararen alde direnak, baina beharbada ez dutenak indarririk egin nahi. Konprenitzen duzue zuek guraso batzuk nahiago dutela beste sistema bat Seaska baino?

OTABI: Ulertzen dut norberak ez duela gogorik festak eta egiten, gure sistemak eskatzen duen militante modura, dirua lortzeko, eta ikastola biziarazteko, norbera ez dela prest lana egiteko. Hori ulertzen dut. Gero, ez dut ulertzen beren haurrak «Ikas-Bi» eramaten dituzten jendeak zeren beldur diren, Seaskan euskarak toki gehiegi baduen, zergatik beste sistemaren hautua egiten den.

HACALA: Uste dut guraso horiek lehenik egin dutela eskola publikoaren hautua. Eta badakite eskola publikoak norat eramaiten dituen haurrak, zer pedagogia erabiltzen duen, eta badakit nik ditudan haurrak Urruñan ikastola bat izan balitz, ez zirela ikastolara joanen, zeren euskara ikastea nahi zuten baina Hezkuntza Nazionalak zuzentzen duen pedagogia erabiliz. Uste dut pedago-

gia aldetik direla prolemak, eta gure gurasoek nahi dute Hezkuntza Nazionalak zuzentzen duen pedagogiari segitu.

LUCIEN: Gexan, ez duzu uste hori izan daitekeela Seaskarentzat prolema handia, azkenean Seaskak iraun ahal izanene ote duen militantismoaz bakarrik, Hezkuntza Nazionalaren animaleko montaiaren integratu gabe?

LANTZIRI: Dudarik ez da jendea akitu egiten dela, eta arestian esan dut Seaskaren prolema diru prolema dela, eta ez pedagogia prolema. Bestetik, uste dut beren haurrak eskola publikoetara eramaiten dituzten gurasoek arrazoi ainitz izanzen dituztela. Arrazoi pedagogikoa beharbada bat da, baina ez bakarria. Diruarena izanena da ere, zeren Seaskan diren gurasoek diru ainitz eman behar izaten bait dute. Lanarena ere bada, eta militantziaren prolema hori da: noiz arte irau-

nen du? Baina badakigu ere Ministeritzak horretan kondatzen dituela Seaskaren egunak, militantziaren desagertaraztea ikastolak berak desagertarazteko. Baina uste dut euskarari atxikia den jendeak, eta bihar euskara bere horretan bizirik ikusi nahi duen jendeak nekezia horien guztien gainetik ikastolak hautatuko dituela, eta ikastolak sustengatuz jarraituko duela.

LUCIEN: Aña Mari, zure haurrak eskolara eramaiten dituzten gurasoek ziurtatua ote dute haur horiek euskara ikasko dutela?

CURUTCHET: Guk Saran badugu gauza handi bat: eskolara joaiten diren ainitz haurrek iadanik euskara badakite. Beraz, ainitz aisa ari gara lanean. Eta gero, Gexani erraiten diot ere guk euskara behar dugula familietan ere erneaz. Ikastolak edo eskolak biziki on-

gi dira, baina gero etxean zer giro dute? Familian, egun guzietako bizitzan, elizan... hor ere behar dugu euskara bizirik atxiki.

GEXAN: Gaurko egunean, ikastoletan ari diren haurren erdia baino gehiago erdaldunen haurrak dira, eta beraz etxean ez dira gurasoekin euskaraz ari. Horrekin erran nahi dut eskolak ez baditu erdaldunen haurrak euskalduntzen, euskaldunen haurrekin bakarrik ez dugula Euskal Herrian euskara salbatuko. Eta gaur egun jendeak ere ahazten du frantses eskola gure herria deuseuskalduntzen ari dela. Hori da errealtate bat hemen iraunkorra dena, eta beraz eskolaren bidez baizik ez ditugula euskadunduko gure haurrak, gaurkoak eta biharkoak.

DELOBEL: Nik nahi nuke zerbait erran, arestian eginiko galdeari buruz. Zergatik eramaten dituzte guraso batzuek beren haurrak eskola publikora eta ez Seaskara? Nire ustez inplikazio-prolema bat da. Zein inplikazio nahi dute jendeek berentzat, eta berentzat haurren bidez? Badira jendeak irakasle ibiltarien bidez astean hiru orduz euskaraz egitearekin euskararen alde zerbait ona egitearen inpresioa dutenak. Bistan da Seaskaren ikuspegia ez dela hori, baina beste jende horientzat hiru ordu astean aski da. Gela elebidunetan inplikatzeko modua beste bat da: askoz sakonagoa. Gela elebidunetako haurrak euskaldunak dira, eta gure festetan euskaraz arizan dira. Gure haur ia guztiak euskaldunak dira, eta aitortu behar da. Erdaldunak direnak gure sistemarekin euskaldunduko ote dira? Nik ez dakit. Hori geroak erranen du. Guk sistema publikoaren barruan kokatzen ditugu geure buruak, eta terrenoa okupatzen saiatzen gara. Okupatutako terreno guztia ona dela uste dugu, ematen diren urrats guztiak onak dira. Eta gure lana ere aitortu beharra dago. 200 haur badira gela elebidunetan, eta gure asmoa aurrera jotzea da. Guk «Ikas-Bi» jotzen dugu «halabeharrezko gaitza» bezala. Ez dugu gaitz hori asumitu nahi, baina existitu nahi dugu. Ez dugu konplexurik.

J.L.

BILTZEKO ZEUDENAK BILDURIK DAUDE DAGOENENKO, NAFARROAN EZIK; AGIAN, GANBARA BATZUETAN...

Liburu zaharren xarma eta armiarmak

Erliziozko testuetan gehiegizkoa, eta zer esanik ez gramatika eta linguistika gaietan. Badira hortxe-hortxe lau mende pasatxoak euskarazko lehen liburua idatzi zenez geroztik. Begiak atzera begira jartzea, barrura begira jartzea bezala omen da.

Liburu zaharren gorabehera jakin mina duenarentzat —benetako zaleak badaki nor jo—, ezinbesteko abiapuntuak dira ez ohizko jeneroa saltzen duten liburutendak. Bizi-bizirik diraute antigoaleko liburuaren museo berri horiek. Haruntza eta honuntza abiatu gara gogo ase nahi horretan.

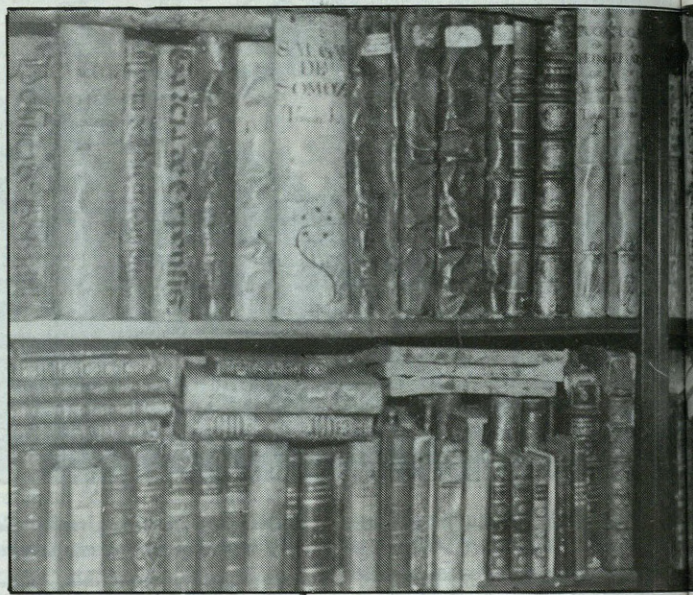
Donostia baino urrutirago joan gabe izan dugu honen berri. Manterola liburutegia 1955.etik gaur arte ez da itxi. Izen berdineko kalean kokatua, Mari Loli Arbelaitzen zuzendaritzapean. Berarekin luzaro hitz egin dugu, eta inpresioa eman behar bagenu, ezin hobeagoa eman digula. Gipuzkoa mailan «Manterola» bezalakorik ez dago, eta gure eritziz: nor bera baino aproposago?

«Goiaz» galeria berriz, Sarriegi plazan kokatzen da, senar-emazte bikote batek eramaten du eta pintura erakusketak, mueble eta beste zenbait arte artikulua ere saltzen dituzte eta horien artean, pittin bat giroa sortzeko edo dekorazio gisa besterik ez bada ere, liburuak. Garibai kalean ere beste antigoaleko liburutenda bat topatu dugu, «Lar» deritzona.

Ezina izan zaigu «Libreria Internazionale»eko liburutegia porrokatua den Repiso jaunarekin elkar hizketa zertzea. Horrelatsu gertatu zaigu probintzi barmeko beste bi bildumazalerekin. Bata ataundarra da eta bestea mutiloarra. Guk dakigula liburu oso antioalok dituzte hauek eta katalogatu gabekoak ere bai batzu-batzuk. Euskarazko testu zahar ezezagunak barne egotea peligratzen du. Hori jakin ahal izan duguna; beraz, bada uste genuen baino gehiago.

Zer aurkitu daitekeen

«Manterola» liburutendan liburu mordoa dago, hobeto esanda liburu mendi-tontorrak. Askotarikoak: filosofia, zientziak, matematikak, fisika, historia, bidai liburu zaharrak, eskuizkribuak (haue-tatik gero eta gutxiago agertzen badira ere), e.a. Etxe zaharretan mudantzak egiten direla aprobetxatuz agertzen omen dira liburuak. Nahiko zaharrak ez badituzte, hauen bila ateratzen dira, eta horretaz gain profesionalekin harreman estuetan daudenez haiengana jotzen dute. Liburutenda arrunt ez diren txo-

Liburu arkikuntzak garesti pagatzen dira.

ko hauen eginkizuna guztiz garrantzitsutzat jo genezake. Zokoraturik dauden liburuaren jendearenganatzea litzateke, bitartekotza, eta zaleak gutxi badira ere ez dira barregarri gutxi.

Badago mugimendu bat. «Beti egon ohi da jende edadetua liburutegi osatuak eratzten aritu dena, eta horiek hiltzean beren herederoak saldu egiten dituzte liburuak, aleka zein loteka edota bere osotasunean, nahiz eta gero penatuko diren» aitortzen digu «Goiaz»-eko nagusiak.

Beste eritzi bat du Mari Lolik, «Bildumak sakabanatzearena betidanikoa da. Horrek posibilitatzen du beste liburutegietako saguek, benetako interesdunek, horiek erostea».

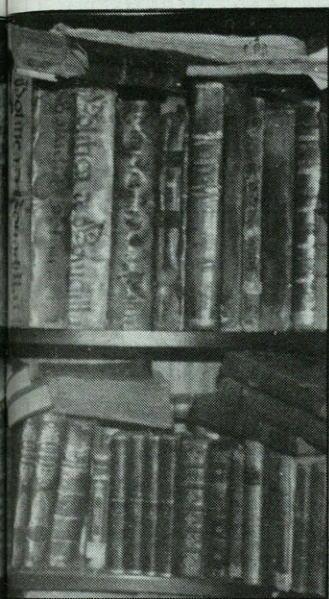
Orohar, liburuarekiko sen-

tsibilitate falta bat somatzen dela esan digute izan garen leku bakoitzean. Garaiotan jendea korrika eta presaka bizi da, eta ez zaio begirunerik liburuari, ziten luzerako testuak irakurtzen dira, denbora pasatzeko aldizkari fribolo eta liburuska hutsalak baino gehiago ezer gutxi. Eta ez dakigu zergatik, zeren liburuok badute beren xarma, orrialde hori horien artean —behin hautsa kenduz gero—, liburuak berez duten usain sarkor hori usmatu dugu, gu mundualdi honetatik joan eta gero ere edukitzen segituko dutena.

Liburuak arakatuz, aztarrika

Hala ere istimazio bat gordetzen diote liburu zaharrari zaleek. Eta denda hauetako

jendea horretarako dago. Kontu hauetan, grabatuak, xilografaiak, tipografiak, azalak, artisautzak, enkoadernaketak eta abarrek zerikusi haundia dute. Liburu onak ataera ona du. «Manterola»n denetarik dute: literatura, legedi-liburuak, XVI. mendekoak, biografiak... «Gero» orijinal bat izan genuen, ikaragarriki kotizatu, Oihenart bat geratzen zaigu, Bizkaiko foru zaharrei buruzkoa ere bai. Euskal liburu zaharrenekin hasi ginen, izan ere gaur baino gehiago zegoen horretatik, eta asko zaindu dugu

hori. (etzazula uste, frankismoaren garairik beltzenean euskal liburu berri gutxi zegoen, zahar asko, eta beldurrrak aidean egoten ginen «Xabiertxo», katoi gisa erabiltzen zena, genuela eta. Ez genion edozeini salduko hola-ta-hala).

Direnak eta ez direnak «Manterola»n daude. Pleitoak, Harriet-en gramatika, Manterolaren «Cancionero Vasco», Sabinoren Ortografia, Aizkibel eta Larramendiren hiztegiak, W.J. van Eis-en hiztegia, Azkueren gramatika, Astarloaren apologia, Larramendiren «El imposible vencido» eta besteren bat ere bai; Campiónen «D. Garcia Almoravid», Calderónen «El alcalde de Zalamea»ren euskarazko bertsioa irudi ederrekin, Kardaberaz, Mendiburu, Mogel, Leizarra-ga ... aurreko mendekoak, klasikoak eta modernoak, heraldika, entsaioak, nobelak, poesia, euskaraz zein gaztelania edota ingelesez... liburu arraroak, beren akotazio, eskeintza, irudi, e.a. Ezin konta ahala liburu, ez ginatke aspertuko.

Merke-garestitasuna

«Goiaz»-en, Euskal Herriko gauzeekin erlasionaturik dauden gaiak josirik kausitzen ditugu apaletako liburuak, eus-

karaz nahiz erdaraz. Beste liburu batzu gorde egiten dira tentaziotik, eskq gehiegitxoe-tatik ez daitezen pasa. «Arteari buruzko liburu asko ditugu, historiari buruzkoak, denetarik piska bat. Euskarazkoei dagokienez eskari gehiegi dago: zenbat eta eskari gehiago, orduan eta eskaintza gutxiago. Euskarazko liburu antigoalak agortu zitzaizkigun aspaldi. Gazte-jendea barra-barra berorien atzetik», aitortzen digu etxe honetako martxante honek. «Gerra karlistez dagoen jakingura ikaragarria da. Eduki izan ditugun artean, 2. karlistadako eguneroko parte ofizial bat. Era berean ahaztu ezina suertatzen zait beste hura, aurreko mendean eginiko sukaldaritzaren inguruko liburu hura. Hemengo gisatuen nondik norakoa agertzen zen han, sukaldeko giroa deskribatuz. Harrigarria bada ere euskaraz egina zen», gaineratzen digu.

Duela urte batzu erlijiozkoak izan zituzten, zeinak gazte-jendeek harrapazka eramaten zituzten. Euskara beragatik izango zela suposatzen dugu, noski. Hortik aparte, baditu goata artean gordetako liburu xaharrak. Horien artean, Abinareta konspiratzailearen trama gorpista haundienetako baten berri biltzen duen liburua ba

omen du, baina ez omen luke salduko, ezta...ezta...urea ordainduko baliote ere.

Liburu xume eta tzar hauen salneurriak erabat ezberdinak ditugu. Bigarren eskukoen —edo 15.ekoen— hogeiko ingurutik hasi eta segituz 1.500.000 pasatxoraino. Nahiz eta bi mendetako antzinasuna eduki lezakeen, liburu bati 2-3.000 pezetaren balioa baino gehiago ez zaio emango, baldin eta argitalpen zenbatua eta murriztua ez bada behintzat. Hauen atzetik dabil zaleen gehien-goia. «Gero» hark 200.000 pezeta inguruko tasazioa jaso zuen duela urte mordo bat. Bizkaiko foruen historia batek 300.000 pezeta balio lezake. Benetan bagenekiz zer dirutzak egiten dituzten liburuok!

Izatea baino gehiago nahia

Liburu bildumazaleek txintik esan gabe ordaintzen dute, erregateatu gabe, gero beren zukua aterako diote erositakoari. Hartu edo utzi, ez dago beste bueltarik. «Manterola»ren arima den Mari Lolik adierazi dizkigun artean, liburu zaharrekiko kezka eta ardura somatu ahal izan dugu: «Bizi guzian honetan gabiltzanok ikerlari gisa-koak gara. Gauza batek beste batetara eramaten zaitu, harik eta zu ere arraro samar bihurtu arte. Hau pozona da. Testu zaharrak birreskuratzen baditugu eskeintzen dizkigutela da. Liburuaren erreketak eta izenik ez duten desastre horiek ez dira ematen zorionez. Baserri gehienak berriturik daude dagoeneko, ganbarak garbiturik. Nafarroan ez bada ezer gutxi izango da eskuragarri ziuraski». Era honetara agurtu gara liburu zaleen topagunetik. Denbora batean ez zaizkigu ahaztuko antigoalok, eta esnaturik ametsetan jarraituko dugu: laister, kutxa baten barnean altxor bat bilatzen dugula, orri-bitxiz beterik.

Mari Loli Arbelaiz, «Manterola»ko dendaren zoko batetan.

JON ARANO

BERE LEHEN DISKA TXIKIA KALERATU BERRI DUTE

Jarri Berton, Bermeo aldeko musika talde berria

Urte bete sortu zela «Jarri Berton» bermeotar taldea eta aktuazio gehiegi izan gabe, kaleratu berri dute ordea IZ taldearen eskutik, bere lehen disko txikia, «Uko Egin Gabe» hain zuzen.

Gaur egungo panorama ikusita, ez da ez kaxkarra Euskal Herri mailan sortzen ari diren rock taldeen zerrenda. Batzuk onak, besteak kaxkarragoak, zenbait eza-gunak, besteak ordea ez hain zorte onekoak... baina tira, nonahi topa ditzakegu rock edota pop musikako taldeak.

Lau gaztek osatzen dute talde berri hau: Josek ahotsa eta baxua, Rufok bateria, Gaizkak kitarrarista (partaide berria da hau, bestea itsasoan bait da lanean) eta Bittorrek kitarra eta sinteak. Azkeneko honekin izan gara elkarriketan Bermeo herrian, pote batzuk hartzen genituen bitartean bere esperientzia berri honi buruz hitzegiten zigararik.

Egiten duten musikari inongo meriturik kendu gabe, urte beten diska bat ateratzea nahiz eta txikia izan, ez da zorte txarra Jarri Bertonekoek dutena: «Ez ditugu aktuazio gehiegi izan; hauek herriz herri egin ditugu eta orohar zazpi bat izan dira. Horietatik ezagunena Gernikan 50. urteurrenean egin zena izango da behar bada».

Arazo ekonomikoak

Alabaina ez omen da bate-re erraza gaur egun musika talde bat osatzeko, lehenengo arazo ekonomikoa gainditu behar da eta hori ez da erraza: kitarra dexente bat behar da, bateria dela, sintetizadorea etabar».

Guzti hau are gehiago, musikataz bizi nahi bada: «Hau benetan zaila dugu, kaso handirik ez bait zaio egiten musikari gaur egun; eta laguntza mailan, ba ez da behar haina egiten ezta ere. Betiko kontua dugu, talde handiei askoz gehiago laguntzen zaie txikiei baino, hauen posibilitateak murriztuak gertatuz».

Euskaraz kantatzea

Gai polemikoa dugu euskararena mugida guzti hauetan gertatzen den bezalaxe. Euskaraz kantatzeak zer suposatzen du? erderaz kantatzen duten zenbaitek diotenez, euskaraz kantatzea laguntza suposatzen du batez ere ekonomi eta promozio aldetik; ez dute hala ere berdin pentsatzen gure hizkuntzan kantatzen dutenak, hots, bere eragozpenak baditu eta ez di-

ra gutxi hauek. Bittorrek ere badu zer esanik guzti honi buruz: «Beno garbi dago guk euskaraz kantatzen dugula euskaldunak garelako eta kitto, beraz hizkuntzaren gaitzaren eragozpenik ez dugu, baina noski gero beste kontuak agertzen dira, adibidez publiko aldetik uste dut jendea makalagoa dela euskaraz entzuteko, jendeak normalean nahiago du gazte-eraz entzutea. Jaialditan eta...

ba ez du gehiegi egiten euskaraz edo erderaz abesteak, jendea berdin-berdin berotuko da eta. Bestalde, betiko laguntzaren asuntua dugu. Guk honetan zorte ona izan dugu IZk lagundu digulako

Hauxe da «Jarri berton» taldearen lehen disko txikia, taldekoen argazkia bertan ageri dela.

netan, hau da, zeozer ekonomikoki errentagarria egin nahi bada, ondo sonatuz aparte nahiko 'modan' egon behar du, edo behintzat garaian entzuten den joeretatik oso urrun ez izan. Alabaina, musika talde gehienei kostatzen zaie pittin bat bere estiloa definitzea, 'enkasilatzeko' beldurra omen dutelako edo, eta berdintsu gertatu da talde honekin: «Ez dugu definitu nahi; hau beti egiten den galdera tipikoa da eta ez da erraza erantzuten. Baina tira, gurea rock and roll da eta pop pixkat. Musika asko entzuten saiatzen gara eta pixkanaka-pixkanaka koktel bat bezala osatzen joaten gara. Guzti honetara, ensaiotan bakoitzak bere musika eta estiloa jartzen dio: doinuak, erritmoak, teknikan etabar, eta honela estiloa ateratzen da pixkanaka».

Harritu gaitu hala ere, musika egiteko oinarritzko egile bat ez izatea: «Musika den artean egiten dugu; letrak nik egiten ditut Aitor Romoren laguntzaz. Baina den artean egindako gauza bat da, musika, doinua, letra...

Joera berriak

Elkar hizketa bukatzen ari garena gaur egun ditugun musika joerari buruz galdetzen diogu Bittorri eta garbi azaldu zaigu bere erantzunean: «Gaur egun talde onak daude, esaterako, Jotakie, M-ak... eta beste asko; eta beno musika mota gehiago dago orohar ikusirik. Uste dut rock gogorra jaitsi egin dela pixkat azken aldi honetan eta gainera garaia dela uste dut, ezin dugulako beti musika berdina egin. Talde asko sortzen ari da gaur egun eta noski, hori ona da.

Estiloa

Musikaren estiloa da beste gauza garrantzikiak guzti ho-

ZABAL

Paperetan idatziak

“ ETB

28 urtetako adin er-taina duten profesionalez osaturiko etxeak posibilitate ugari eskaintzen dituela uste dut. (...) Halaber, uste dut ETBk maneiatzen duen aurre-kontua ez dela nahikoa telebista on bat egiteko eta zifra horren gehi-tzearen aldekoa naiz, alor komer-tzialean kudeaketa on batekin bate-ara eginaz.

J.M. Azpíroz, («El Diario Vasco», 87-11-8).

“ VALENCIAKO KONGRESUA

Ni konpromezuzko literaturaren alde agertu nintzen, ez batzuk ulertu nahi duten moduan (panfletoak egi-nez), baizik eta literatura amenoa, estetiko, formari garran-tzia ematen diona eginez, baina ideiak baztertu gabe. Litera-tura egin behar da eta ona, baina kontutan hartu behar da li-teratura ez dela hitz pilaketa, baizik eta ideia batzuen trama. Kontestua ez da begibistatik galdu behar eta batzuk sarritan ahazten dute kontestua. Nik zera diot, une honetan bada Eus-kal Herrian askatasunaren aldeko kolektibo bat eta bestalde horretaz lotsatu egiten den beste bat.

Laura Mintegi, («Eguna», 87-XI-5).

“ NAFAR DEBATEAK

Nik uste dut hemen dugun debate iraunko-rra, eta Madrilen ere, zera dela: Nafarroa zer da? Zer izan den, zer nahi dugun izan eta abar... Alde batetik, ezin dugu nahi duguna aukeratu, ez dago hemen aukerarik euskaldun bezala bizitzeko. Nafarroa zer den eztabaida. Bestela gainera euskaldunok eta ez euskaldunok. Nafarroan gelditzen da ia beste probintzietako apendiz bezala. Hori da eztabaidatzen ari dena eta oraindik Nafarroan argitu ez duguna.

Eugenio Arraiza, («Egin», 87-11-9).

“ UPV/EHU

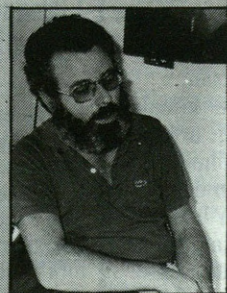
Bestalde, Euskal Herriko Unibertsitate be-rean ETArek biolentziaren alde egiten duten taldeon presen-tzia eta jokaerak, horretarako berau (EHU) erabiltzen dutela, beraien xede politikoen oihartzun kaxa gisa eta gainera Uni-bertsitateko prolemak instrumentalizatuz, sistema demokrati-koa kolokan jarri arazteko helburu horiei jarraikiz, ezertan ez dute laguntzen Unibertsitateko prolemen konponbiderako ez eta beronen gizartearekiko imajina hobetzeko. Era be-rean, Unibertsitate beraren barnean, heuren zehiarkako ekin-tza izutzaileek, ez diote errazten Unibertsitateari, bereiztu be-har lioken askatasun horren giro sorketaren bideari.

Celestino del Arenal, («Cuadernos de Alzate», 6 zbk., apirila-iraila).

“ IPARRALDEA

Lehenago mugaz goikoa zen euskal idazleko eta tradi-zio nagusia. Hegoaldean errazegi ahazten dugu hori. Xalbadorren kalitate haundiak ipar euskarari ja-ramon gehiago egin arazten digu eta horrek bi hitzetan esateko baino garrantzi haundiagoa dauka.

Xabier Amuriza, («Hemen», 87-11-6).

Torrealdak puntua jarrita

Imanol Larzabali

— Imanol, ez al duzu erdaraz abeste-ra pasatzeko tentaziorik? Zergatik ja-rraitzen duzu euskaraz?

Zergatik euskaraz abestu?

Ni euskaldun jaio naiz eta saiatu naiz beti euskaldun bi-zitzen, euskaldun gisa. Nere hizkuntza nagusia euskara da.

Gaur egun zergatik segitzen duzan euskaraz kantatzen?

Batez ere nere hizkuntza delako euskara, eta hori bai herri bezala eta bai estetikoki ere. Halere ez diot atea isten —be-hin edo behin— testu interesante bat gaztelaniaz egina, edo frantsesez egina, aurkituez gero, testu hori abesteari. Baina beti kontuan harturik —eta egunetik egunera argiago dut— nere produkzioa gaur egungo euskal poesia izango dela.

Puntako argitalpenak

Iruñeko «Xalbador» liburutendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Ortzia lorez, lurra izarrez», Joxean Artze. Elkar.
- 2.— «Emily», Patxi Perurena. Elkar.
- 3.— «Peru Leartzako», Txillardeggi. Elkar.
- 3.— «Baigorriko zazpi liliak», Duvoisin. Elkar.
- 5.— «Saturno», Arantxa Urretabizkaia. Erein.

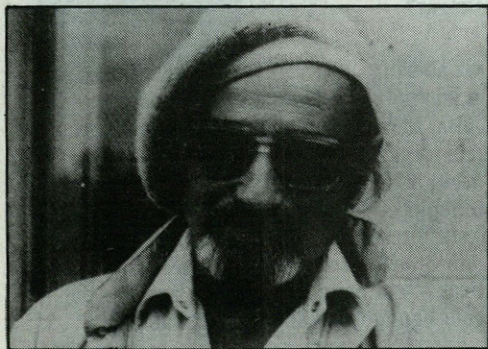
Orotarikoak:

- 1.— «Euskadi, el proyecto nacional y social de los vas-cos», Vicente Pérez Sádaba. Schultz argitaletxea.
- 2.— «Un futuro para nuestro pasado», Sánchez Carrión. El-kar.
- 3.— «Euskadi guduan», askoren artean. Ekin.
- 4.— «Euskal mirakaskuntza Nafarroan», Pakita Zabaleta. Egilearen edizioa.
- 5.— «Nafarroako euskal idazleak», P. Diez de Ulzurrun eta J.M. Larrea. Pamiela.

OHARRA: Joan den astean, huts egite baten ondorioz, duela bi astetako «Puntako argitalpenak» errepikatu genituen ohar-kabeen. Barkamenak eskatzeaz batera, joan den astean be-har zuena argitaratzen dugu oraingotan.

Suizako Nyon-go Zinemaldia Baltikoa dokumentaletan

Egunotan ospatu da Suizako Nyon hirian Dokumentalaren Zinemaldia, aurten, modan jartzen ari den bezala, sobietarrek izan dutelarik bertako protagonismoa. Estonia, Lituania eta Letoniako berrogeita hamar film baino gehiago aurkeztu dira Baltikoari eskainitako erretrospektiban.

Herz Frank,
Suizan garaile
atera den
zinegile Letoniarra.

Leman lakuaren ondoan zortzi egunez ehun bat film dokumental ikustea zinefiloaren amets gerta daiteke. Kontrastea gainera izugarrikoa da. Lasaitasun paradisiako horren aurrean, pantailatan, Mali, Manila, Montreal edota Poloniako filmak pasa dira ikuslearen aurretik. Geografia diferenteak. Erokaria ezberdinak. Erokaria asko Nyongo Zinema Dokumentalaren 19. edizioan.

Antolatzaileek ordea, problema pertsonalez jositako dokumental guzti horien ondoan erretrospektiba eder bat programatzearekin asmatu egin zuten. Sobiet Batasunean glasnost delakoarekin ari direla eta lortu dute berrogeita hamarren bat film proiektatzeko akordio batera iristea. Lehenengo aldia da mendebaldean film horiek ikusi ahal direla. Nahikoa izan da astebete Letonia, Estonia eta Lituaniari buruzko ideia apur bat izateko. Bakoitzaren artean zein diferentziak dauden: Lituania, katolikoa, Poloniarekin lotua aintzinan, Estonia, Finlandia ondoan, jatorri finno-ungrianoduna, eta Letonia, lutera-
noa, Iraultza Handian gehien engajatu zena.

Herz Frank **Nyonen garaile**

Herz Frank zinemagileak bere lehen bidaia egin du, hirurogei urte dituelarik, 'mendebalde'ra. Lehen bidaia egin

eta bera izan da zinemaldiak Urrezko Sesterzioarekin saritu duena. Egia esateko bere filmak gustatu egin dira Nyonen. Berak zinemaldian ikusten zuen guztia filmatu du. Bi gerrate handien artean argazkilari zen bere aita. Rigagn. «Bost urte nituelarik harrituta gerratzen nintzen bere laboratorioran, paperean irudiak agertzen hasten zirenean».

Eztabaida asko izango zituen bere etxean. Erreflexio mordo baten gune izan zuen: juduen komunitatea, sionista eta antisionisten arteko borrokak, sozialistak eta liberalak. Juduen eskolan hezia, lizeo letoniarrean gero, bere gurasoekin izandako solasek jantziko dute. Amets asko egiten ditu bere aitak. Semeak beteko ditu.

II. gerrate handiak, naziakiko gerraz gain, sobietekiko batzea ekarriko dio. Bi arreba galdu zituen Frank-ek nazien konzentrazio zelaietan. Beste anai-arrebekin ekialdera jo eta gerra amaitutakoan argazkilari bezala hasiko zen. Infanteriakoa izan zen gerran.

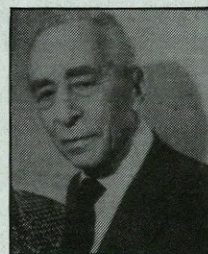
60. hamarkadan hasiko da filmak egiten. «Leiendarik gabe», 1967. urtean egin eta gehien maite duen filma du: gerrako heroi bezala aurkeztzen den gizon alproja eta bibidore baten bizitza. Camus, Puchkin eta Nabokov aipatzen ditu une oro. Mendebaldean dabilelako agian.

J.M. HERITZ

«Mamu Beltza» plazaratu du Bryan Ferry-k

Roxic-Music-eko bolada amaitu eta bere aristokrata posearekin jarraitzen du Bryan Ferry kantariak. Berak dioen bezala «sentsibiltate europarra daukat, zuria, baina interes berezia daukat musika beltzean, amerikanoan». Orain, «Mamu Beltza» diskoa bota du merkatura. «Normalean baino umore hobetoagoan nengibilen. Nolatan izan daiteke baikor gaur egun? Hainbat aldaketa klimatiko dago... Nire jardina orotzen naiz, ez dut berriro ikusi. Hyde Park-en berrehun arbola bota ditu haizeak(sic)».

Leo Castelli, New York-eko pintura martxantea Parisen

Jasper Johns, Andy Warhol, Robert Rauschenberg edota Miquel Barcelo dugu Léo Castelli. Dударik gabe pintura kontutan munduan dabilen mafiosorik handiena. Laurogei urte bete berri ditu New Yorketik mer-

katu guztian bere promesa berriak sartzearekin negozio egiten duena. Hogeita hamar urte dauzka New Yorkeko bere galeriak. Orain ordea, Parisen omenaldi bat egin diotelako dugu notizia. Omenaldia, edo, bere pupilo guztien beste erakusketa bat.

Bali-ko antzerkia birmoldatzen

I Made Jamat gizon baten izena da, beste zerbait badirudi ere. Egunotan Mendebaldean dabil Bali-ko antzerkiak eta balletaz aurkezpenak eginez. 1961. urtean sendratari izeneko antzerki mota sortu zuten europarren eraginez jositakoa, baina kebyar estiloan. Dena den mota berezi bat daukate, dramagong izenekoa, baliko 'batua' erabiltzen duena hain zuzen. Antzerki mota honek gau guztia dirau bere jatorrian, nahiz eta orain pentsatzen ari diren ordu t'erdia, pare bat ordutako formato komertzialera ekartzeko. Turismoa nagusi.

Liburua Glauber Rocha zinegile brasildarraz

'Cahiers de cinema'ren eskutik Glauber Rocha erreskatatu nahi izan du Silvy Pierre-k. Duela sei urte bere burua bota zuen 1963. urtean 'Jaiko zuria, Jaiko beltza' zuzendu zuenak. Protestantea dena, mesianismoa sartu zuen film horren bidez Brasilgo zinemagintzan, kultura erabat herrikoia erabiliz, nekazal girotik eta mitologiatik ere edanez. Zinegile izateaz gain pertsonaia giltza izan zen 60tik 80a bitartean.

Zortzigarren txapela ere Mindegiaren bururako egina

Sei buru ziren igandean Donostiako Konstituzio Enparantzan jokaturako Euskadiko Aizkolari Txapelketan: Etxebeste, Olasagasti, Larretxea, Arrospide, Mendizabal eta Mindegia. Argazkian agertzen den Arria II.ak, min harturik, ez zuen proban parte hartu nahi izan.

PUBLIZITATEA egin asmoz Euskadiko zazpi aizkolaririk onenak elkartu ziren iragan den ostiralean Donostiako jatetxe batetako parkingean enbor batzuren mozketan. Hantxe baita ere Gajate eta Bakero futbolistak, Urío Velázquez arbitroa, Tolosa pilotaria, Labaien alkate-ohia, Atrakzio eta Turismoko Agirre Franco eta beste zenbait aizkol zaletu.

Igandean, berriro, baina Konstituzio Enparantzan eta txapela jokoan ipintzeko. Anartean, Fadura Herri Kiroletan Iñaki Perurena errekorerrako 303 kiloko harri puska altxatzeko saio bikainean.

Mindegiaren tamainako proba

Hamabi pago enbor orotara moztu beharrekoak: lau 54 pulgadako, lau 60ko eta beste lau 72ko. Proba latza eta enborrak gogorak. Aizkolaria: Etxebeste (Igeldo), 33 urte eta ostalari; Arrospide (Leaburu), 31 urte eta harakin; Olasagasti (Igeldo), 28 urte eta basamutil; Mendizabal (Aduna), 40 urte eta arotz; Larretxea (Aranaz), 27 urte eta basamutil; eta Mindegia (Ezkurra), 38 urte, nekazari, eta azken Euskadiko zazpi txapelak elkarren segidan irabaziak.

Etxebestek Arria II.a lesionatuaren lekua hartu zuen, aukera eskasaz. Mindegiaren-

tzako probaren egokitasunaz gainera, dudan jarri ezinezko faborito, zortzigarren garaienaren bila. Mendizabal, iaz bigarren izana bigarren posturako 'izendatua', nahiz eta adinak sekula barkatzen ez duen. Arrospide, Larretxea... eta Olasagasti hiru garren lekurako. Baina denak igualtsu haatik.

Baita berriro ere

Indarrak primeran neurtzen ditu Mikel Mindegiak, ez du akatsik batere egiten, eta zilindriñak trebezia eta beteraniaz moztzen daki. Lehendabiziko enborrean Larretxea eta Olasagasti parez-pare aritu arren, Igeldoko hilehoriak aurrea hartu zien guztiei zortzigarrenerarte. Ordutik aurrera Ezkurako txapeldun galantaren kontrolpean geratu zen amaieraraino.

Olasagastik larrialditan ipini zuen urte askotako txanpioia, baina ez zen aski izan bere lan mundiala. Larretxeak bere egin zuen hirugarren tokia, atzetik utzita aurrena Arrospide eta gero Mendizabal —ipurdia galduta—. Azkena, Etxebeste supletea. Datozenetan gailenduko ahal zaio norbait aizkol munduko 'Retegi'ri!

G.A.

Atletismoko epaileak nola erosi!

ERROMAKO Atletismoko Mundialetan tranpetako domina bat eraman zen. «Erromako jauzia» izenez bataitu litekeena. Brontzezko domina zegoen jokoan, zeinaren merezidun Larry Myricks usarra zen, artean proba amaitzeko zegoela ordea. 8'33 metroko marka beltzarentzat. Baina italiar jauzilari batek bazuen aukerarik hura gainditzeko, eta salto egin zuen (badaezpada ere)...

HEMENDIK aurrera dena da gezurrezko maniobra. Hiru epaile ziren Evangelisti italiarren jauzia neurtuko zutenak: probako delegatu teknikoa —Takac hungariarra— eta bi epaile neurtzaile —italiarrak biak—. Gauzak horrela, epaile italiarretako batek sekulako saltoa burutu berri zuela adierazi zion Evangelistiri, eta markagailu elektronikoari begiratzeko. Hori esan ahala, Hungriago delegatu teknikoa urrundu egin zen hondarretatik, italiar epaileek egin behar zuten neurketari jaramonik egin gabe. Eta Erromako stadiumeko markagailu elektronikoak Myricks usarraren marka gainditua izan zela erakutsi zuen: 8'38 metroz, brontzezko domina italiararentzat. Ikuslego anfitrioniaren pozezko oihuak!

OSTERA, Kubako jauzilari bat ere falta zen probari azkena emateko. Salto egin, eta telebistako irudiek zera erakutsi zuten argi: kubarra Evangelistiren jauzian baino areago joan zela. Kubarraren poza. Eta ikuslego anfitrioniaren haserre oihuak!... Baina markagailu elektronikoan agertu markak —a ze kontraesana!— italiarrena baino laburragoa izan zela jakin arazten zuen. Komunikabideetako speakerren harridurazko mututasuna. Eta ikuslego anfitrioniaren pozezko oihuak! Hala ere ez kubarrak ez Myricks usarrak ez dute piperrik esaten azpijokoaren aurka. Telebistako irudiek (RAI) oraintsu argitu dute trampa. Bienbitarte hiru epaileak despistatzen. Eta Kubako eta USAko atletak?, despistatzen baita ere? Zenbat saltatu ote zuen Bob Beamonék Mexikon?

GORKA ARRESE

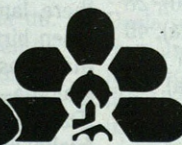
**1
MAILA**

Euskarari bideak
argitzeko eta
zabaltzeko, arlo
guztiera heldu dadin:
etxera zein eskolara,
lantegira zein kalera.

Horrexegatik egiten dugu
berba hain argi Bilbo
Aurrezki Kutxan, euskarari
laguntza emanda, gure
sorterri osoan erabili eta
zabaltu dadin. Gure
berezko hizkuntza delako.

ARGI EGITEN DUGU BERBA, EUSKARA ARGITZEKO.

**CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO
BILBO AURREZKI KUTXA**

HIES zainak

GARTZELAN dagoenaren lehen helburua ihes egitea izanik, eta gizazainarena berriaz aurrekoak ihesik ez egitea, astorata dabilta azken bolada honetan Estatu Batuetako gartzelatan HIESak gartzelatik ihes egin ez dezan.

Jakina da Hartutako Imuno Eskasiaren Sindromea homosexual, hemofiliko eta heroinomanoen artean zabaltzen dela gehien bat, hauek, odolaren bidez kutsatzen bait diote elkarri beren sexu edota odol harremanetan.

Jakina da halaber, EEBBetan bezala mundu guztian, gartzelatan heroinomano ugari biltzen dela eta harreman homosexual ugari ere izaten dela. Estatistika mordoa ateratu izanda da gartzela bakoitzean dagoen HIESdunen kopuruak ematen.

Ez da farre egiteko kontua.

Gartzelazainak ere kexaka agertu izandu dira behin baino gehiagotan, beraiek gizonen ihes egiterik nahi ez dutela esanez, eta inolaz ere ez dutela HIESak kutsatzerik nahi.

Ez da harritzekoa beraz argazkian dauden bezala agertzea ahoa estalita eta guantez hornituta. Ez dakiguna da uniformearen azpian xiringengandik babesteko arropa berezirik daramaten txaleko antibalen modura.

MARTIN ARANA

Gantza muskulu bihurtzen duen botika

ZIENTZIGIZON eskoziarrak sortutako botika berri batek gantza muskulu bihurtzen du. Eskoziako Ayr-eko Hannah Ikerkuntza etxeko zientzigizon-talde bat entseiuak egiten ari da genetikoki lortutako proteina batekin: diotenez, proteina honek gantza erre egiten omen du eta proteinatzen bihurtzen, injezio soilez.

Oraindik ez da pentsatu tratamendua gizakietan erabiltzea, garaduan baizik, haragi magroa edo giharrea lortzeko bide segurua eta naturalago bat bezala. Ikerketaren hasiera zera izan zen, ea zergatik animaliek ernari daudenean gizendu eta esnea ematen ari direnean gantza galtzen duten. Zientzialariek antigorputz natural bat aurkitu zuten, beren umeak erasotzen zituen. Animalia gazte bati antigorputz hori injeztatuz gero gantza deskonposatu egiten da eta animaliak normalean baino proteina gehiago sortzen ditu.

Lehen entseiuak arratoiekin egin ziren eta emaitzak ikaragarriak izan ziren. Ondoren, arkume, oilo eta ahateekin hasi ziren, tratamendu hori hobetu asmoz, behi-aziendei aplikatzeko. Defentsa-mekanismo natural bat erabiltzen denez, ez dago beldurrik elikagaietan gai kaltegarriak sartzeko. Saio horiek arrakastarik lortuko balute ere, hiru bat urte beharko dira oraindik maila egokia lortzeko, eta ondoren konfidantza oroz mundu zabalean erabili ahal izateko. Dena den, horretan ari dira jo eta ke.

XABIER AGIRRE

Bi desafio nagusi Eguzki-rentzat

E GUNOTAN, *Eguzki* (Euskadiko antinuklear eta ekologistak) erakundearen sinadurapean Euskal Herrian zehar buruturiko kutsaduraren aurkako hainbat ekintza eta protestaren berri eman dute komunikabideek —nahiz eta zenbaitek ahaztutaz laga dituzten—.

Duela 18 urte Erandioko gas kutsaduraren kontrako greba orokorrean gertatutako erahilketen urteurrena profutatuz, *Eguzki* kutsaduraren arazoa zertan den ezagutarazi nahi izan du Hegoaldeko herrialdeetan barrena. Gisa honetan, erakunde berri honen sorrerarekin, mugimendu ekologistak planteiatzen dituen helburuetako bat betetzea lortu da: herrietako arazo anitz eta desberdinei maila nazionala eskeintzea.

Nire ikuspegiaren arauera, 80ko hamarkadaren azken aldi honetako Euskadiko errealtate sozialari apropos egokitzten zaion plataforma bezala sortu da *Eguzki*. Lemoizko zentral nuklearraren aurka jokatu izan den 'gerrilla gerra'k kalitate zein kuantitatezko aldaketa bat eskatzen bait zuen euskal ekologistek planteiatzen dituzten lau atal nagusiei heltzeko orduan: a) Euskal Herriko arrisku nuklearrak, b) Militarizazioa eta NATOraiko sarrera, c) Ingurugiro naturala, eta d) Herri eta auzoetako problematika.

Gure herria bere askapen nazional eta sozilararen aldeko borrokan desgaste gerrara menpekotu duten bolada hauek ezinbestekoa da erakunde berrien indartzea, betiere jendea batzeko aukera suertatuko da-eta, bai arazo berezien aurrean efikaziaz erantzuteko bai helburu bereziatarako lanean dihardutenentzat lagungarri izateko.

B ORROKA orotan geratu ohi dira betetzeko garrantzitsu diren zenbait fronte, eta lotu gabe utzi behar ez direnak. Fronte horietako bat da hain zuzen gure lurraldearen degradazio ekologikoaren kontrako borroka, Euskal Herriaren berreraikuntza nazionalerako nahi dugun produkzio, kontsumo eta gizarte ereduari dagokion borroka. Eta garrantzitsua baderitzot, informazio, sentsibilizazio, kontzientizazio eta aurre egiteko bideak zabaltzen dituelako da. Garrantzitsua, gainera, estatu espainol eta frantsesa sustatzen dituen sistema bera ere bere desoreka eta ahulezi puntuez jakitun delako natura, energia, lurraldea, baliapide natural eta abarrei buruz. Eta denbora da bere produkzio ereduarentzako partxeen bila dabilela honez gero.

Kontu honi dagokionez, ez da alderdi politikorik ere falta partxeo joko horretan iharduteko gai denik, eta Euskadiren kasuan orain dela egun batzu planteiatu dute jadanik 'Agencia de Medio Ambiente' delako baten antolakuntza, honen bitartez bideratu ahal izateko ingurugiroari loturiko kompetentzia ezberdinak.

Gauzak honela, euskal mugimendu ekologistak bi aukera ditu: instituzioen Pepito-Grillo papera betetzen duen indar bihurtzea, edota, bestela, Euskadin planteiatutako askapen prozesuaren barnean kokatzea egungo marko juridiko eta instituzionala aldatu nahi duten beste indar sozialekin batera.

E GUZKIK, aurtengo ekainean sortu zenean, argi asko utzi zuen: Bere izatearen arrazoia hariztian datza, zeinak lurra irabazi nahi dioten insignis eta eukaliptusen tarte bide egin eta kanpora bota nahi bait ditu.

Eguzki beraz badaezpadako zereginak dauka bere sorreraren lehen fase honetan: argitzea, finkatzea eta aldameneko konfidantza erdiestea. Presa barik baina etenaldirik gabe. Mugimendu ekologista gaztea da, eta orain gutxiako bere sorrera Euskal Herrian; apenas dituen 10 urte, zeinaren arauera oraindik ernaltze sasoian dagoela esan litekeen. Hanka sartzeak izan dira, eta sartzen ere jarraitzen du batzutan. Burutu beharreko ekintzen nondik norakoen argitasunera ez da zenbaitetan iritsi, eta sakabanaketarik ere bada oraindik jorratzen diren gaien gainean. *Eguzki* horren jakitun izaki, jokabide aproposetara ailegatzeko urrats beharrezkoak ematen ari da.

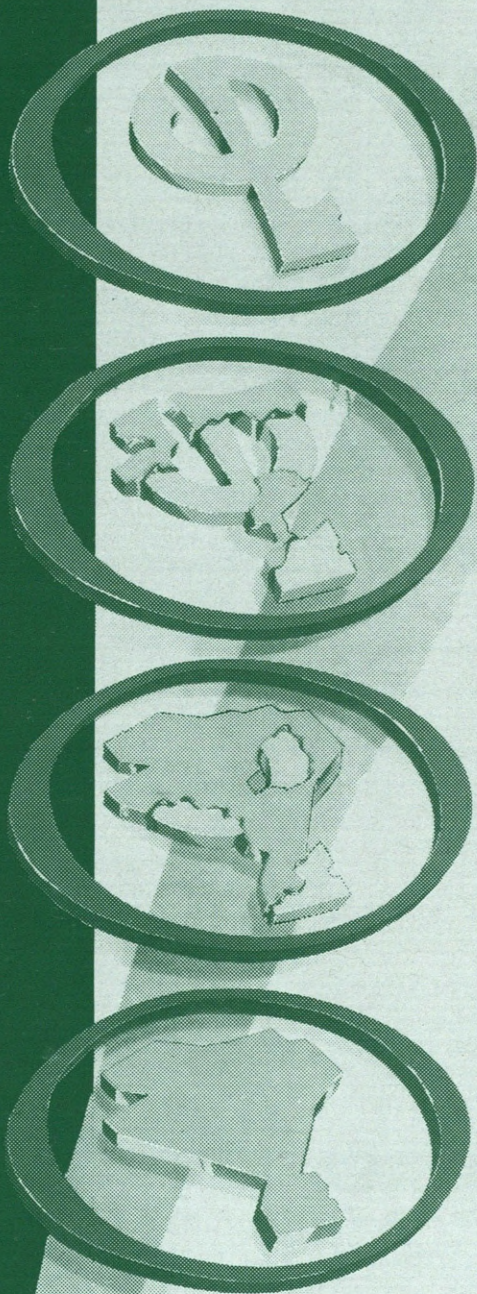
H ALA eta guztiz ere badira euskal mugimendu ekologistak hobekiago baliatu ditzakeen bi garaien garrantzitsu. Lemoizen behinbehineko geraraztea, bata; eta NATOri emandako gehiengo ezetza, bigarrena. Premiazko helburu nazionalak lirateke, beraz, lehena errematatzea, zentral nuklearrak eraikuntza lanak hasi aurretik bezalaxe Basordaseko paisaia natural bilakatzu, eta gero Mungialde inguru desmilitarizatzea eta geure Plangintza Energetiko Nazionala (PEN) lortzea —anitz eta alternatiboa—. Gasteiz eta Iruñeko gobernuak inolako kompetentziarik ez duten eta nuklear osagaian oinarritzen den PEN estatalaren aurrean.

NATOri dagokionez, *Eguzki*ren jarra segidakoa da: gure herriaren subiranotasun desioa hala bozketetan nola kaleetan azpimarratu eta indartzea, gure lurraldeari kanpotik egotzitako paperari uko egitea eta Bardeetako Tiro Poligonoaren eraspenaren alde borrokatzea.

Bardeak espainolentzat eta ifarramerikarrentzat ezin negoziatuzkoak direla esaten digute, eta Lemoizekin azkenik zer egingo duten 88. urteko abenduan errepaso emango zaion PEN delakoan erabakiko dela. Hona hemen *Eguzki*rentzako bi desafio nagusiak, eta halaber Euskadiko mugimendu herritar guztia-
rentzat.

SABINO ORMAZABAL ELOLA

HERRI GINTZAN

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1987

Lehen Bulegoa	175 Bulego
Lehen Bezeroa	700.000 Bezero
Lehen Milioia	185.000 Milioiko aurrezkia

- Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia "Euskadiko Kutxa" da.

Zatoz elkarlanean parte hartzera

**ZURE NOMINA
LAN KIDE AURREZKIAN HELBIDERATUZ**

HELBIDERATZE-TXARTELA

Lan Kide Aurrezkiaren bulegoan daukadan ko
kontu korrontearen bidez
kobratu nahi dut nere soldata.

IZENA

N.A.N.

ENPRESA

Kupoi hau ebaki eta hona bidali:
LAN KIDE AURREZKIA. Marketing-eko Dptu.a
J. M. Arizmendiarrrieta, Pasealekua z/g
Arrasate. Gipuzkoa.

SINADURA:

Itxaron gabe, bete
eta bidali iezaguzu
ondoan doakizun txartela.

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa

TELESFORO MONZON

Hitzak eta Idazkiak

«Nere bizian, asko gizon balio haundiko ezagutu ditut. Gutik naute, Monzonek bezanbat lagundu, nere biziko jokabideen garbiki ikusten eta sakontzen» (Piarres Larzabal).

«Nik, benetako politika egitasunean oinarritzen dela sinisten dut»

«Biharko Euskal Herria euskalduntzen ez badugu, Euskal Herriaren hizkuntza, mintzaira, hizkera, bene benetan, beheko mailetik hasi eta goiko mailetaraino egiten ez baldin badugu, esan dezakegu hori ez dela Euskal Herria».

«Kultur arloan, non dihardudan lanean, kolaboratzaile kementsua izandu da Telesforo Monzon, giza mailan bihotz handiko gizona zen bezalaxe» (Jose Migel Barandiaran).

«Neretzat, bere lanaren merezimendu garrantzitsuena ez datza poetika teknikan, Monzonek ematen duen bere izpiritu egoeraren aitormenean baizik, gure herriak nozituriko astindu gogorretan, XX. mendearen lehen erdikadaren azkenetan suertatutako gertakarien kausaz. Orduan dator bere ahotsa beste poetenekin tartekatzer, eta beraiekin batera, gure herriarren ahots bihurtzen da» (Jesus Maria Leizaola).

«Ez nuen behin ere ikusi edo entzun murmurika edota esamesa gaiztotan, nahiz eta gizagaixoak gorri-gorriak aditu eta irentsi. Horra hor egiazko gizatasuna» (Julen Madariaga).

Monzon egiazko askatasunaren izpiritua da; lau haizetara zabaltzekoa, erosotasun eta atsedenarekiko loturak apurtzekoa, gaur egungo borroka gazteei dagokielako pentsakera galgarrian lokartzea urteen poderioz...» (Alfonso Sastre).

INFORMAZIO GEHIAGO NAHI BADUZU
BETE EZAZU TXARTEL HAU ETA
HELBIDE HONETARA BIDALI:

JAIZKIBEL KULTUR ZERBITZUAK
Posta-kutxatila 3.175
DONOSTIA

Izena
Abizenak
Kalea Znb.
Herria Herrialdea
Telefonoa